

SOSIALIDEMOKRAATTISEN EDUSKUNTARYHMÄN TOIMINTAKERTOMUS VUODEN 1987 VALTIOPÄIVILTÄ

POLIITTINEN VUOSI 1987 JA EDUSKUNTARYHMÄN TOIMINTA

YLEISTÄ

Maaliskuussa pidetyissä eduskuntavaaleissa SDP:n osaksi tuli vakava äänikato. Edellisistä eduskuntavaaleista menetettiin noin 12 prosenttia äänistä ja äänimäärä jäi noin 100 000 pienemmäksi kuin vuonna 1983. Sosialidemokraatteja äänesti kuitenkin 700 000 ihmistä ja monin paikoin vaalitulokset merkitsivät etenemistä vuoden 1984 kunnallisvaalien tuloksesta.

Vaalien jälkeen sosialidemokraatit korostivat voittajien oikeutta ja velvollisuutta muodostaa maahan uusi hallitus. Porvaripuolueet kiirehtivät välittömästi vaalien jälkeen jakamaan niin eduskunnan kuin hallituksenkin keskeiset tehtävät, ennen kuin neuvottelut olivat edes alkaneet parlamentarismin pelisääntöjen mukaan. Julkisuudessa puhuttiinkin Väyrysen-Suomisen hallitussopimuksesta.

Puoluetoimikunta valitsi hallitusneuvottelijoiksi puheenjohtaja Kalevi Sorsan, varapuheenjohtajat Pirkko Työläjärven ja Matti Ahteen, puoluesihteeriksi Erkki Liikasen sekä puolueuudistuksen puheenjohtajan Risto Tuomisen. Eduskuntaryhmä valitsi osaltaan hallitusneuvottelijoiksi puheenjohtajansa Pertti Paasion, varapuheenjohtajat Anna-Liisa Piiparin ja Pertti Hietalan sekä eduskunnan I varapuhemiehen Matti Louekosken.

Tasavallan Presidentti nimitti hallitustunnustelijaksi ministeri Esko Rekolan, joka pyysi puolueiden vastauksia julkisuudessa vaaditun ns. kolmen hallituksen muodostamiseen (SDP, Kokoomus, Kepu). SDP korosti Rekolalle toimittamissaan hallitusohjelmatavoitteissaan mm. vakaan talouskehityksen jatkamista, työttömyyden ratkaisevaa alentamista, palkansaajien oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien olennaista lisäämistä työelämässä, verotuksen uudistamista siten, että kaikki tulomuodot tulevat yhtäläisen verotuksen piiriin, lapsiperheiden tuen tuntuvaa korottamista, maatalouden ylituotannon supistamista ja vientituen asteittaista poistamista. SDP vastasi ministeri Esko Rekolalle, että se ei katso olevan edellytyksiä ns. kolmen hallituksen muodostamiseen, koska julkisuudessa esitettyjen näkemysten mukaan näiden puolueiden välillä ei vallitse riittävää yksimielisyyttä esitetyissä määränemmistöstä vaativissa asioissa.

Tasavallan Presidentti antoi pankinjohtaja Harri Holkerin tehtäväksi tunnustella mahdollisuuksia muodostaa enemmistöhallitus siten, että ensin selvitetään Kansallisen Kokoomuksen ja SDP:n valmius hallitusyhteistyöhön. Kumpikin puolue ilmoitti periaatteellisen valmiutensa hallitusohjelmakeskusteluihin ja tämän jälkeen neuvotteluosapuolten pohjaa laajennettiin RKP:llä ja SMP:llä. Eduskuntaryhmä käsittelee hallitusohjelmatavoitteitaan ja korosti sellaisen talouskehityksen aikaansaamista, jolla vähennetään työttömyyttä sekä palkansaajien oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien lisäämistä työelämässä. Myös verotuksen kokonaisuudistus, lapsi- ja nuorisotulot korottaminen, pienituloisten eläkeläisten taloudellisen aseman parantaminen, maatalouspolitiikan uudistaminen ja asunnottomuuden poistaminen kuuluivat päätavoitteisiin.

Eduskuntaryhmä käsitteli hallituskysymystä yhteensä kahdeksassa kokouksessaan ja hyväksyi osaltaan 28. 4.1987 ehdotuksen hallituksen ohjelmaksi, sopimuksen voimasuhteiksi ja paikkajaoksi.

Pääministeri Harri Holkerin hallitus nimitettiin 30. 4. 1987. Sosialidemokraattisia ministereitä on hallituksessa kahdeksan: pääministerin sijainen ja ulkoasiainministeri Kalevi Sorsa, oikeusministeri Matti Louekoski, sisäasiainministeri Jarmo Rantanen, valtiovarainministeri Erkki Liikanen, kulttuuriministeri Anna-Liisa Piipari, II sosiaali- ja terveysministeri Tarja Halonen, työvoimaministeri Matti Puhakka ja ympäristöministeri Kaj Bärnlund.

Pääministeri Harri Holkerin hallituksen ohjelma on laadittu vaalikaudeksi ja sen tavoitteiden toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet on ajoitettu ja mitoitettu suhdannekehityksen ja valtiontalouden mahdollisuuksien mukaisesti. Työelämän uudistaminen oli sosialidemokraattien pää tavoitteita. Hallitusohjelma toteaa, että työmarkkinajärjestöjen suorittaman selvitystyön perusteella hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin irtisanomista koskevien riitojen käsittelyn nopeuttamiseksi. Tavoitteena on luoda menettelytavat, jotka mahdollistavat riidan käsittelyn irtisanomisajan kuluessa. Hallitusohjelman mukaan myös palkansaajien osallistumismahdollisuuksia parannetaan järjestelmää uudistamalla. Verotuksessa hallitus korostaa kokonaisverouudistusta siten, että lähtökohtana on eri tulolajien yhtäläinen verottaminen.

SOSIALIDEMOKRAATTISET RYHMÄPUHEENVUOROT

Noin kuukauden kuluttua työnsä alkamisesta sai hallitus SKDL:n ja DEVA:n välikyksymyksen talous- ja työvoimapolitiikastaan. Välikyksymyksen esittäjät katsoivat, että hallitusohjelma olisi pitänyt tuoda eduskunnalle tiedonantona, jotta eduskunta olisi voinut lausua käsityksensä siitä. Välikyksymyksessä hallitusta syytettiin tapahtuneista työvoiman supistuksista ja rakennemuutoksen yhä vaikeutuvista ongelmista, kun tiivistetään yhteistyötä lännen talouden kanssa ja laiminlyödään neuvostokauppaa. Hallitus sai eduskunnalta selvän luottamuksen. SKDL:n ja Devan kanssa epäluottamuksen puolesta äänesti osa vihreistä ja Keskustapuolue äänesti tyhjää.

Valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja Matti Luttinen totesi sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa, että ryhmämme haluaa kaikin voimin lievittää rakennemuutoksen aiheuttamia ongelmia ja lisätä työntekijöiden oikeuksia ja turvallisuutta. Näissä asioissa olemme valmiita laajaan yhteistyöhön. Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin taloudellisen demokration ja työelämän uudistamisen välttämättömyyttä. Sosialidemokraatit pitivät itsestään selvänä, että hallitus toimii edelleenkin jatkuvasti neuvostokaupan kehittämiseksi.

Lokakuun lopulla Keskustapuolue teki välikyksymyksen perustoimeentulojärjestelmästä. Myös muut oppositiopuolueet yhtyivät välikyksymykseen. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti ryhmän II varapuheenjohtaja Liisa Jaakonsaari. Puheenvuorossaan Jaakonsaari piti välikyksymystä tärkeänä. Samalla hän kuitenkin korosti, että Keskustapuolueella on syytä itsekritiikkiin. Keskustapuolueen edustajat eivät sosiaali- ja terveysministerien salkkuja kantaessaan ole riittävästi huolehtineet sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittamisestä. Kaikille tonni käteen -järjestelmät vaarantavat toimeentulojärjestelmiin kuuluvat tulonsiirrot. Jaakonsaari edellyttikin lisää solidaarisuutta ja tuen kohdentamista yhä selkeämmin pienituloisille. Jaakonsaaren mielestä olisikin mielenkiintoista kuulla, miten oppositio rahoittaisi välikyksymyksen, koska esimerkiksi vuonna 1988 esitysten kustannukset olisivat yhteensä peräti 7 miljardia markkaa.

Vuoden 1988 valtion tulo- ja menoarvio saatiin hyväksytyksi poikkeuksellisen varhaisessa vaiheessa. Eduskunta pääsikin joululomalle jo 19. 12. Eduskuntaryhmän kesäkokouksessaan Ylöjärvellä asettamat tavoitteet katsottiin tyydyttävästi toteutuneen budjetissa.

Vuoden 1988 budjetista käyttämässään ryhmäpuheenvuorossa valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja Matti Luttinen totesi, että tänä päivänä me pohdimme budjettia, jonka loppusumma on noin 114 miljardia markkaa. Seitsemänkymmentä vuotta sitten silloinen eduskunta hyväksyi valtiollemme tulo- ja menoarvion, jonka menojen loppusumma oli hieman yli yksi miljardi markkaa. Vuoden 1988 budjettiesityksen ostoarvo on vuoden 1918 budjettiin verrattuna noin 45-kertainen.

Puheenvuorossaan Luttinen viittasi Euroopan Yhteisön pyrkimyksiin saada sisäiset markkinansa kuntoon vuoteen 1992 mennessä. Oman maamme suhtautumisessa Euroopan yhdentymiseen on otettava Luttisen mielestä taloudelliset voimavaramme ja niiden tuleva kasvu sekä myös oma päätösvaltamme ja oman yhteiskuntapolitiikkamme toteuttaminen. Emme voi toisaalta jäädä omien rajojemme sisään, mutta emme voi myöskään vaarantaa oleellista ulkopoliittista linjaamme, puolueettomuuspolitiikkaamme. Näin ollen Euroopan Yhteisön täysjäsenyys on ristiriidassa puolueettomuuspolitiikkamme kanssa. Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin, että kevätistuntokaudella on paikallaan harkita erityisen selonteon antamista eduskunnalle Euroopan integraation kehityksestä.

Matti Luttinen totesi, että Neuvostoliiton kaupassa tuonnin monipuolistamisen ja täydentävien rahoitusjärjestelmien kautta on jo saavutettu tuloksia, ja ennakkoluulottomasti olisi molemmiin puoliin pyrittävä näitä keinoja edelleen kehittämään. Samalla olisi alusta saakka pyrittävä hyödyntämään niitä uusia mahdollisuuksia, jotka tarjoutuvat Neuvostoliiton taloussuodistuksen, perestroikan kautta.

Ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomiota myös yhteiskunnassamme vallitsevaan rakennemuutokseen. Matti Luttinen totesikin, että vuoden 1988 valtion tulo- ja menoarvioesitys on koulutus- ja tiedebudjetti. Hallitus onkin valinnut oikean tien, sillä erityisesti aikuisväestön koulutustarve kasvaa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kehotti hallitusta pikaisesti tuomaan eduskunnalle esityksensä aluepoliittiseksi lainsäädännöksi. Painopisteenä eduskuntaryhmä piti tieto-taito-tason kohottamista, yhteiskunnan rahoituksen suuntaamista aikaisempaa enemmän yrityskohtaiseen tutkimustoimintaan, alueellisen omatoimisuuden lisäämistä ja maaseudun pienimuotoisen elinkeinoelämän kehittämistä.

Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin, että oli perusteltua suorittaa työllisyyslain porrastaminen siten, että lain toteuttaminen aloitettiin vaikeimmilta työllisyysalueilta. Tulevien vuosien valtion tulo- ja menoarvioissa on oltava riittävät määrärahat lain täysimääräiseen toteuttamiseen. Luttisen mukaan ryhmän esittämät vaatimukset merkitsevät myös työllisyyslain muuttamista tulevina vuosina mm. nuorten työllistämisyksiköiden pidentämisen osalta. Samoin ryhmä edellyttää hallituksen varautuvan keväällä 1988 antamaan erityisen työllisyyslisäbudjetin, mikäli tulo- ja menoarvio osoittautuu riittämättömäksi mahdollisen työllisyyslanteen heikkenemisen takia.

Socialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä ripeästi liikkeelle lähtenyt työelämän uudistamista on jatkettava. Matti Luttinen ilmoittikin, että työelämän uudistaminen on sosialidemokraateille hallituskysymys. Joukkokortisanomissuojan parantamisesta on hallituksen ryhmän mielestä annettava esitys eduskunnalle niin ajoissa, että eduskunta ehtii sen käsitellä tulevan kevätistuntokauden aikana.

Ryhmä kiinnitti huomiota myös uudistuvan työelämän vaatimuksiin työntekijöiden jatko- ja uudelleen kouluttamiseksi. Ryhmän mielestä onkin ennakkoluulottomasti tutkittava mahdollisuuksia perustaa erillisiä koulutusrahastoja.

Eduskuntaryhmä suhtautui kielteisesti julkisuudessa esiintyneisiin tietoihin kauppa- ja teollisuusministeriön suunnitelmista esittää muutoksia liikeaikalakiin. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttikin, että hallitus ei anna esitystä liikeaikalain muuttamiseksi. Jos hallitus haluaa jotakin tässä asiassa ryhmän mielestä tehdä, se voisi pikaisesti asettaa työryhmän tai komitean selvittämään liikeaikalain muuttamisesta aiheutuvia vaikutuksia kauppan, sen työntekijöiden ja asiakkaiden asemaan.

Ryhmäpuheenvuorossa katsottiin asuntopolitiikassa tapahtuneen myönteistä kehitystä vuoden 1988 budjetin osalta. Mm. valtion lainoittamien vuokra-asuntojen määrää on lisätty 12 000 vuokra-asuntoon vuodessa vuoden 1988 budjetissa. Asumistukea laajennetaan ja asunnottomuus pyritään poistamaan erityisellä toimenpideohjelmalla. Ensiasunnon hankintaa helpotetaan ASP-järjestelmän etujen parantamisella, omarahoitusosuuden alentamisella. Näille hallituksen pyrkimyksille sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmoitti antavansa tunnustusta ja kaiken tukensa.

Ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomiota myös työpaikkojen alueellisesti epätasapainoiseen kehitykseen. Hallituksen on sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä ryhdyttävä nopeasti etsimään sopivia keinoja pääkaupunkiseudun kasvun hillitsemiseksi, jolloin on syytä selvittää myös investointiveron asettamisen mahdollisuus pääkaupunkiseudulle tuleville uusille yrityksille.

Matti Luttinen kertasi eduskuntaryhmän tekemän veropoliittisen kannanoton. Samalla hän totesi, että koska eläketulovähennyksen poistaminen olisi korvattava suorilla tulonsiirroilla, joiden toteuttaminen on vaikeaa ja monimutkaista käytännössä, pitää sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tarpeellisenä eläketulovähennyksen säilyttämistä nykyisellään.

Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin myös, että eduskunta on osaltaan tehnyt budjettiesitykseen merkittäviä muutoksia. Tällaisina muutoksina Matti Luttinen mainitsi mm. korkeakoulu- ja keskiasteen opiskelijoiden opintorahan nostamisen hallituksen esityksestä vielä 6-7 %:lla, lapsilisien korottamisen esitetyn 13 %:n sijasta 17 %:lla, valtion tilapäisin määrärahoihin työllistettyjen tehtävien vakinaistamisen esitetystä 100:sta 450:een, liikennepolitiikassa asetetut velvoitteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella tehty tarkistukset.

Lopuksi Luttinen kiinnitti huomiota siihen, että hallitus on toiminut varsin ripeästi viljelijöitä kohdanneen kadon korvaamiseksi. Tähän tarkoitetut lainat ja avustukset ovat saatavilla poikkeuksellisen aikaisessa vaiheessa.

JULKILAUSUMAT JA KANNANOTOT

Hallitusneuvottelujen ollessa käynnissä antoi eduskuntaryhmä julkilausuman päätavoitteista hallitusohjelmaneuvoitteluiissa. Siinä korostettiin talouskehitystä, joka voisi vähentää työttömyyttä. Vaadittiin myös aktiivista työllisyyspolitiikkaa sekä palkansaajien oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien lisäämistä työelämässä.

Verotuksen kokonaisuudistuksella tulee keventää pieni- ja keskituloisten palkansaajien se-

kä eläkeläisten verotusta. Eläkeläisten taloudellista asemaa tulee parantaa ja lapsilisät kolkunkertaistaa vaalikauden aikana.

Maatalouspolitiikan uudistamisen tavoitteeksi asetettiin elintarvikeomavaraisuus sekä yli-tuotannon vientituen asteittainen poistaminen ja kohtuulliset elintarvikkeiden hinnat.

Tavoitteena on myös asunnottomuuden poistaminen vaalikauden aikana ja valtion asun-to-rahoituksen suuntaaminen sitä eniten tarvitseville.

Toukokuun 28. päivänä eduskuntaryhmä otti kantaa hallitusohjelmassa sovittuun verotuk-sen kokonaisuudistukseen. Tärkeänä pidettiin kaikkien tulolajien, myös pääomatulojen saattamista yhtäläisen verotuksen piiriin. Verotusta on kevennettävä ja sovittava mahdolli-sista tulonsiirroista. Yritysverotusta tulee uusia työllisyyttä suosivaksi.

Eduskuntaryhmä piti kesäkokouksensa Ylöjärvellä Voionmaan Opistolla 16.-17.8.1987. Ulko-poliittisessa julkilausumassaan eduskuntaryhmä totesi, että Suomen ulkopoliittinen ase-ma on vakaa. Hyvät poliittiset ja taloudelliset suhteet Neuvostoliittoon kehittyvät jatkuvasti. Ryhmän mielestä erityistä valppautta vaatii tätä nykyä Suomen kaupallisten etujen turvaa-minen Euroopan integraatiokehityksessä.

Eduskuntaryhmän mielestä kansainväliselle yhteisölle antamiensa sitoumusten mukaisesti Suomen tulee nostaa julkinen kehitysapunsa 0,7 %:iin bruttokansantuotteesta tämän vuo-sikymmenen aikana. Samalla on käynnistettävä selvitys myös siitä, miten ja missä aikatau-lussa maamme kehitysapu voidaan nostaa 1 %:n bruttokansantuoteosuuteen. Tavoitteena on myös oltava kehitysavun laadullinen parantaminen.

Eduskuntaryhmä otti kantaa myös vuoden 1988 valtion tulo- ja menoarvionlaadintaan. Ryhmän mielestä talouden pohjan on oltava vankka ja talouspolitiikan keinoin on saatava aikaan uusia työpaikkoja. Lapsilisä uudistus on aloitettava korottamalla lapsilisiä merkittä-västi jo vuoden 1988 aikana. Ryhmän mielestä vuokra-asuntoja tulee rakentaa asunnotto-mien ihmisten tarpeiden mukaan. Vähimmäistavoite vuokra-asuntojen rakentamisella on 12 000.

Eduskunnan jo hyväksymä tavoite perustoimeentulon turvaavasta opintotuesta on saavu-tettava. Aikuiskoulutuksen osuuden tulee budjetissa kasvaa. Tieteen ja tutkimuksen teke-misen edellytyksiä yliopistoissa ja korkeakouluissa on lisättävä. Pientä työeläkettä saavien ja pitkäaikaistyöttömien päivärahaa ja toimeentulotuen perusosaa tulee korottaa. Ponniste-luja nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden poistamiseksi on tarmokkaasti jatkettava.

Eduskuntaryhmä korosti myös, että maatalouden vientitukea on supistettava ja säästyviä varoja suunnattava maaseudun uuden elinkeinotoiminnan kehittämiseen ja elintarvikkei-den hintojen alentamiseen.

Eduskuntaryhmä otti kesäkokouksessaan kantaa myös työelämän uudistamiseen. Kan-nanotossaan eduskuntaryhmä edellytti, että hallitus tuo työelämän uudistamisessa eräät keskeiset esitykset eduskunnan käsittelyyn viivytyksettä. Ryhmän mielestä yhteistoiminta-menettelyä on kehitettävä henkilöstön myötämääräämisoikeudeksi. Ensisijaisena tavoit-teena tulee olla tuotannon jatkuminen ja työpaikkojen turvaaminen työntekijöitä ja toimi-henkilöitä uudelleen kouluttamalla ja uudelleensijoittamalla.

Eduskuntaryhmän mielestä irtisanomisen ja lomautuksen perusteita tulee selkeyttää ja

henkilöstön asemaa parantaa erityisesti yrityskauppatilanteissa ja tuotantoa uudelleen järjesteltäessä. Osa-aikatyötä tulee teettää vain sitä haluaville. Osa-aikaisten eläke-, työttömyys- ja muu sosiaaliturva on rakennettava aukottomaksi. Työsuojeluvaltuutetulle tulee lainsäädännöllä taata oikeus keskeyttää vaarallinen työ. Työntekijöiden ja toimihenkilöiden tulee myös saada edustajansa yritysten hallintoon.

Rautateiden kehittämisasia muodostui syksyn 1987 yhdeksi keskeiseksi keskustelunaiheeksi. Eduskuntaryhmä yhtyi 15.10. puoluetoimikunnan kannanottoon, jossa edellytettiin VR:n toiminnan jatkuvaa kehittämistä. Kannanotossa edellytettiin laitoksen taloudenhoidossa siirryttävän avoimeen budjetointiin ja rataverkoston rakentaminen ja ylläpito olisi irroitettava varsinaisesta liiketoiminnasta vuoden 1989 budjetissa. Valtionrautateiden tulisi suunnitella toimenpiteensä toiminnallisen alijäämänsä supistamiseksi yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa.VR:n konepajoja koskevat ratkaisut olisi suunniteltava ja toteutettava yhtenä kokonaisuutena.

Eduskuntaryhmä palasi valtionrautateiden tilanteeseen 22. 10. pitämässään kokouksessa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmoitti, että se ei hyväksy liikenneministeri Pekka Vennamon julkisuudessa esittämää, VR:ään kohdistamia toimenpiteitä, jotka ovat ryhmän mielestä ristiriidassa parlamentaarisen rautatiekomitean, hallitusohjelman ja liikennepalvelujen tarvitsijoiden näkemysten kanssa.

Ryhmä katsoi, että liikenneministeriö on pyrkinyt syrjäyttämään VR:n työntekijäjärjestöjen näkemykset tilanteesta, jossa sekä työllisyyslain ja työelämän uudistaminen edellyttäisivät julkiselta yhteisöltä vastuuta ihmisten työllistämisestä.

Ryhmä katsoi lisäksi, että maamme liikennepolitiikassa VR:llä on keskeinen merkitys henkilöliikenteessä ja raskaiden kuljetusten hoitamisessa. VR:n kilpailukykyä ja palvelutasoa on parannettava sekä luotava edellytykset VR:n teknologisen tason nostamiselle hallitusohjelman mukaisesti.

Eduskuntaryhmä oli kutsunut liikenneministeri Pekka Vennamon ja VR:n henkilöstöjärjestöjen edustajia keskustelemaan VR:n tilanteesta 5.11.kokoukseensa.

Kokouksesta annetussa julkilausumassa eduskuntaryhmä esitti käsityksensä VR:n kehittämisarpeista ja -aikataulusta. Julkilausuman mukaan:

- Hallituksen on pikaisesti valmisteltava ohjelma maamme liikennepolitiikan suuntaviivoista ja eri liikennemuotojen työnjaosta.
- Ohjelma on tuotava eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin ennen vuoden 1989 valtion tulo- ja menoarvion hyväksymistä.
- Ohjelmassa on määriteltävä VR:n asema ja toiminnan kehittäminen hallitusohjelman mukaisesti parlamentaarisen rautatiekomitean esitysten pohjalta.
- VR:n kehittämisessä on otettava huomioon seuraavat seikat:
 - VR:n toiminnan huomattavat alue-, terveys- ja ympäristöpoliittiset edut on riittävästi otettava huomioon kustannuksia säästävinä tekijöinä koko kansantaloudellemme.
 - Palvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen edellyttää investointitasoa nostamis-

ta nykyisestään sekä riittäviä määrärahoja kuljetus- ja rautatieteknologian tutkimukseen ja kehittämiseen uutta tekniikka hyväksi käyttäen.

- Kuljetustoiminnan ja radanpidon kustannukset on erotettava toisistaan jo vuoden 1989 valtion tulo- ja menoarviossa. Yhteiskunnan VR:lle antamiin palvelu- ja muihin tehtäviin on samalla turvattava riittävät taloudelliset voimavarat.
- Henkilöstöön kohdistuvat mahdolliset muutospaineet on toteutettava niin, että vältetään irtisanomisilta.
- Ennen ohjelman kansanvaltaista käsittelyä on pidättäydyttävä sellaisista yksittäisistä toimista, jotka koskevat ratojen purkamista tai konepajatoimintojen ja henkilöpaikallisl liikenteen lopettamista.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä käsitteli syksyn 1987 aikana useammassa kokouksessaan myöskin työllisyyslain porrastamiskysymystä. Marraskuun 12. päivänä pitämässään kokouksesta annetussa julkilausumassa eduskuntaryhmä ilmoitti olevansa valmis hyväksymään työllisyyslain porrastamisen seuraavilla edellytyksillä:

- Harkinnanvaraisia työllisyysmäärärahoja on lisättävä. Syksyllä 1987 työllisyysvaroin palkattujen henkilöiden työsuhteet turvataan työllisyyslain voimaantullessa. Samalla ryhmä edellytti, että usein epätarkoituksenmukaisen lyhyttä 6 kuukauden työllistämistäjaksoa pidennetään mahdollisimman nopeasti erityisesti nuorten kohdalla yhteen vuoteen.
- Työllisyysvaroin vuodesta toiseen hoidettavia työtehtäviä vakainaistetaan aikaisempaa enemmän.
- Työvoimahallinnon virkoja tulee lisätä tuntuvasti.
- Tavoitteiden käytännön toteuttamiseksi tulee antaa erityinen työllisyyslisäbudjetti.
- Esitettyä porrastusaikataulua nopeammin tulee työllisyyden kannalta pahimpia kuntia tai työssäkäyntialueita voida ottaa työllisyyslain toimenpiteiden kohteeksi.

Työllisyyslain käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi em. julkilausuman mukaiset pontet.

Myös veropolitiikka aiheutti useissa syksyn ryhmäkokouksissa keskustelua. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antoi 8. 12. oman kannanottonsa tulevasta verouudistuksesta. Ryhmän mielestä hallitusohjelmassa mainittu verouudistus on toteutettava siten, että se vastaa kansalaisten enemmistön oikeustajua ja edistää oikeudenmukaista tulonjakoa.

Eduskuntaryhmän mielestä hallituksen tulisi valmistella esitystään siten, että seuraavat periaatteet sisältyisivät siihen:

- Verouudistus on toteutettava siten, että veronalennukset yhdessä toteutettavien tulonsiirtojen kanssa parantavat pieni- ja keskituloisten palkansaajien ja eläkeläisten asemaa.

- Koska sekä valtion että kuntien verotulot on turvattava, on veroalennukset rahoitettava ottamalla verotuksen piiriin verovapaina olevat tai lievästi verotetut tulot ja varallisuus. Näitä ovat mm. osinkotulot, myyntivoitot ja korkotulot. Tavanomaiset talletukset on säilytettävä verottomina.
- Vähennysten poistamisesta mahdollisesti aiheutuvat epäoikeudenmukaisuudet on korvattava samanaikaisesti tulonsiirroilla. Yhteiskunnan tuen on kohdistuttava nykyistä tarkemmin pienituloisille ja lapsiperheille. Samalla on varmistettava, että verouudistus ei synnytä väliinputoamia.

Eduskuntaryhmä piti tarpeellisena myös uudistuksen laajaa kansalaiskäsittelyä. Tavoitteiden varmistamiseksi oli ryhmän mielestä suoritettava perusteellinen koeverotus, jonka tulokset olisi esitettävä keväällä 1988 ennen lakiesityksen antamista kokonaisverouudistukseksi.

ALOITTEET

Presidentin vaalitavan muuttaminen, lapsiperheiden tukeminen lapsilisiä korottamalla, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstömäärän kehittäminen, vuokra-asuntotilanteen parantaminen, työntekijöiden kollektiivisuojan parantaminen, työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, koulutusrahaston perustaminen, periodityöntekijöiden aseman parantaminen, osa-aikatyöntekijöiden aseman parantaminen sekä kuorma- ja linja-autoliikenteen ajo- ja lepoajat olivat sosialidemokraattien huhtikuussa jättämien ryhmäaloitteiden aiheina.

Syyskuussa jättämässään ryhmäaloitteessa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä esitti määrärahaa Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliiton toiminnan käynnistämiseen. Ammattiopiskelijoille perustetun uuden liiton, Sakkin, tarkoituksena on toimia jäsenistönä edunvalvojana koulutus- ja sosiaalipoliittisissa kysymyksissä. Liiton toimipiirissä opiskelee noin 70 000 henkilöä.

Kaikkiaan sosialidemokraattiset kansanedustajat jättivät 588 raha-asia-aloitetta, 220 toivomusaloitetta ja 32 lakialoitetta.

RYHMÄN MUU TOIMINTA

Ensimmäistä kertaa järjestettiin keväällä vaalien jälkeen eduskunnassa uusien kansanedustajien perehdyttämiskoulutusta. Koulutusohjelmaan kuului seitsemän kahden tunnin pituista jaksoa, joissa käsiteltiin eduskuntatyöhön liittyviä menettelytapoja ja käytännön asioita. Eduskuntaryhmän uudet kansanedustajat osallistuivat aktiivisesti perehdyttämiskoulutukseen. Tähän liittyen järjestettiin uusille kansanedustajille myös ryhmän tiedotustilaisuus, jossa lähinnä esiteltiin eduskuntaryhmän kansion sisältöä ja keskusteltiin ryhmän käytännön toiminnasta.

Toimintavuoden aikana alettiin kansanedustajille eduskunnan toimesta antaa henkilökohtaisia tietokoneita ja niiden käyttöön liittyvää koulutusta.

Ryhmän talouspoliittinen kerho järjesti ryhmän jäsenille tiedotustilaisuuden valtiontalouden tarkastuksesta. Liisa Jaakonsaaren johtama Kautsky-kerho keskusteli puoluekokouk-

sen jälkeen järjestötoimintamme tilasta ja myöhemmin syksyllä Euroopan integraatiokehityksestä.

Eduskunnassa vietettiin 21. 5. Suomen itsenäisyyden 70-vuotisjuhlaa ja yksikamarisen eduskunnan 80-vuotisjuhlaa. Eduskunnan juhlallisuuksiin liittyen järjestettiin eduskuntaan kutsutuille entisille sosialidemokraattisille kansanedustajille tapaamistilaisuus ryhmän nykyisten jäsenten kanssa.

KANSAINVÄLISET YHTEYDET

Eduskuntaryhmän edustajat ovat osallistuneet useisiin kansainvälisiin kokouksiin ja tapahtumiin. Tärkeimpiä ovat olleet:

- SAMAK:in ja EC:n sosialistien yhteinen kokous Brysselissä huhtikuussa,
- Suomi-Chile-seuran valtuuskunnan matka Chileen huhtikuussa,
- IPU:n 77. konferenssi Nicaraguassa huhti- ja toukokuun vaihteessa,
- Kansainvälinen ETU-komitean kokous Brysselissä toukokuussa,
- Maailman naisparlamentaarikkojen kokous Meksikossa kesäkuussa,
- Pohjoismainen kunnalliskonferenssi Ruotsissa kesäkuussa,
- Kansainvälinen parlamentaarikkokokous Chilessä syyskuussa,
- tutustuminen Saksan liittotasavallassa maan koulutusjärjestelmiin lokakuussa,
- IPU:n huumausaineita käsittelevä konferenssi Venezuelassa marraskuussa.

RYHMÄN SISÄINEN JÄRJESTÄYTYMINEN

Vuoden 1987 valtiopäivien alussa eduskuntaryhmän puheenjohtajaksi valittiin Pertti Paasio, I varapuheenjohtajaksi Anna-Liisa Piipari ja II varapuheenjohtajaksi Pertti Hietala. Muiksi ryhmätoimikunnan jäseniksi valittiin Jukka Gustafsson, Liisa Jaakonsaari, Mats Nyby, Markku Pohjola, Jorma Rantanen, Timo Roos ja Kerttu Törnqvist.

Eduskunnan I varapuhemieheksi valittiin ryhmän ehdotuksesta Matti Louekoski.

Ryhmän rahastonhoitajaksi valittiin Kerttu Törnqvist ja tilintarkastajiksi Riitta Järvisalo-Kanerva ja Matti Saarinen sekä varatilintarkastajiksi Markus Aaltonen ja Iiris Hacklin. Ryhmän piiskureiksi valittiin Pertti Hietala ja Raimo Vuoristo.

Pääministeri Harri Holkerin hallituksen nimittämisen jälkeen eduskuntaryhmän I varapuheenjohtajaksi valittiin ministeriksi siirtyneen Anna-Liisa Piiparin tilalle Pirjo Ala-Kapee.

Eduskunnan puhemieheksi valittiin ryhmän ehdotuksesta Matti Ahde. Eduskunnan I varapuhemiehen paikalta siirtyi ministeriksi Matti Louekoski.

Aloiteryhmään valittiin valtiopäivien alussa puheenjohtajaksi Anna-Liisa Piipari ja jäseniksi Kaj Bärlund, Tarja Halonen, Liisa Jaakonsaari sekä Markku Pohjola. Ministereiksi siirtyneiden tilalle tulivat Pirjo Ala-Kapee aloiteryhmän puheenjohtajaksi sekä Matti Luttinen ja Jorma Rantanen Kaj Bärlundin ja Tarja Halosen sijaan.

SDP:n XXXIV puoluekokous Helsingissä kesäkuun alussa valitsi Pertti Paasion puolueen puheenjohtajaksi, Matti Ahteen I varapuheenjohtajaksi, Pirjo Ala-Kapeen II varapuheenjohtajaksi ja eduskuntaryhmän vanhemman tiedotussihteerin Ulpu Iivarin puoluesihteeriksi.

Puoluetoimikunnan varsinaisiksi jäseniksi valittiin eduskuntaryhmästä Erkki Liikanen ja Kaj Bärlund sekä varajäseniksi Matti Puhakka, Tuulikki Hämäläinen ja Markus Aaltonen.

Puolueen johtotehtäviin valitut Pertti Paasio ja Pirjo Ala-Kapee pyysivät vapautusta eduskuntaryhmän puheenjohtajuuksista. Ryhmä valitsikin kesäkuussa puheenjohtajakseen Pertti Hietalan, I varapuheenjohtajakseen Saara-Maria Paakkisen ja II varapuheenjohtajakseen Liisa Jaakonsaaren. Ryhmätoimikuntaa täydennettiin ja valituksi tuli Arja Alho.

Ryhmän sihteerinä toimi Kari T. Ahonen elokuun loppuun saakka, tultuaan valituksi eduskunnan hallintojohtajaksi. Vt. lainsäädäntösihteerinä työskenteli toukokuun loppuun saakka Yrjö Mattila, vanhempana tiedotussihteerinä huhtikuun loppuun saakka Ulpu Iivari ja tiedotussihteerinä Anna-Liisa Sirjamo. Toimistosihteerinä ovat toimineet Leena Nivalainen, Raili Jantunen, Ulla-Maija Kesänen ja Rita Laigren.

Ryhmän lainsäädäntösihteeriksi valittiin Reijo Svento syyskuun alusta lukien. Ulpu Iivari siirtyi toukokuun alusta SDP:n puoluetoimistoon valmistelemaan kesäkuun alussa pidettyä XXXIV puoluekokousta ja tultuaan valituksi puoluesihteeriksi hän siirtyi eduskuntaryhmän palveluksesta puoluetoimistoon 8. 6. lukien. Uudeksi ryhmäsihteeriksi valittiin puolueen kunnallissihteeriksi Kari Laitinen, joka aloitti työnsä 12. 10. Ryhmän yleissihteeriksi valittiin suunnittelupäällikkö Elina Lehto, joka otti toimen vastaan tammikuussa 1988.

Ryhmä kokoontui vuoden 1987 valtiopäivien aikana 39 kertaa ja ryhmätoimikunta 52 kertaa.

Ryhmän kesäkokous pidettiin 16-17. 8. Ylöjärvellä ja ryhmätoimikunnan 11-12. 8. Pietarsaassa.

SELOSTUKSIA ERÄISTÄ VUODEN 1987 VALTIOPÄIVILLÄ VALIOKUNNISSA KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 13 mietintöä ja 4 lausuntoa.

Neuvoo-antavaa kansanäänestystä koskeva lainsäädäntö

Lainsäädännön tarkoituksena on luoda lainsäädännölliset puitteet neuvoo-antavan kansanäänestyksen järjestämiselle. Neuvoo-antava kansanäänestys muodostaisi nykyistä edustuksellista järjestelmää täydentävän suoran kansanvallan keinon. Kunkin kansanäänestyksen toimittamisesta päätetään erillisellä lailla, jossa säädetään mm. äänestyksen ajankohdasta, äänestäjille esitettävistä vaihtoehtoista ja vaihtoehtojen tiedottamisesta. Uudistus toteutetaan lisäämällä hallitusmuotoon säännökset neuvoo-antavasta kansanäänestyskesästä sekä säätämällä laki äänestyksissä noudatettavasta menettelystä.

Eduskunta oli hyväksynyt esityksen vuoden 1986 valtiopäivillä lepäämään yli vaalien. HE 1984/251. Perustuslakivaliokunta viittasi aikaisempaan mietintöönsä ja eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen.

Tasavallan presidentin vaalitapaa koskeva laki

Tasavallan presidentin nykyisen välillisen vaalitavan muuttamista välittömän kansanvaalin suuntaan ehdotettiin siten, että kansalaiset antavat ensisijaisesti äänensä suoraan presidenttiehdokkaalle. Jos joku presidenttiehdokkaista saa tällöin enemmän kuin puolet äänioikeuttaan käyttäneiden äänistä, hän tulee valituksi. Muussa tapauksessa suorittavat äänestäjien samalla kertaa valitsevat valitsijamiehet presidentin vaalin.

Vuoden 1986 valtiopäivillä laki oli hyväksytty lepäämään yli vaalien. HE 1984/252. Perustuslakivaliokunta viittasi asiassa aikaisemmin antamaansa mietintöön ja lisäksi edellytti, että hallitus antaa esityksen presidentin vaalitavan muuttamisesta suoraksi, tarvittaessa kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi. Edelleen valiokunta edellytti, että tällaisen esityksen johdosta on selvítettävä, miten presidentin valtaoikeuksia tulisi tarkistaa suhteessa eduskuntaan ja valtioneuvostoon. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Tasavallan presidentin eräiden valtaoikeuksien tarkistamista koskeva lainsäädäntö

Hallitus esitti vuonna 1984, että tasavallan presidentin valtaoikeuksia suhteessa eduskuntaan eräin kohdin tarkistetaan. Uudistuksen tarkoituksena on osaltaan vahvistaa eduskunnan asemaa ja toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on lisäksi, että ministeristön poliittinen vastuu eduskunnalle toimisi nykyistä selkeämmin ja välittömämmin valtiosääntöön kirjoitettujen säännösten perustella. Ylimpien valtioelinten toimivaltasuhteisiin ei kuitenkaan olennaisesti puututtu. Ne presidentin valtaoikeudet, joita esitys koski, liittyivät hallituksen muodostamiseen, eduskunnan hajotukseen, lain vahvistamatta jättämiseen sekä ehdollisen määrärahan vahvistamatta jättämiseen.

Hallituksen muodostamisen osalta ehdotettiin, että eduskunnan olisi oltava koolla hallitusta muodostettaessa. Hallitusta muodostettaessa olisi niin ikään kuultava eduskunnan puhemiestä ja eri ryhmiä. Eduskunnan hajotuksen ja hajaannuttamisen osalta ehdotettiin, että tasavallan presidentin määrättyä uudet vaalit toimeenpantavaksi eduskunta itse päättäisi työskentelyn lopettamispäivästä ennen uusien vaalien tuloksen vahvistamista. Lain vahvistamatta jättämistä koskeva veto-oikeus ehdotettiin korvattavaksi presidentin oikeudella palauttaa laki seuraaville valtiopäiville eduskunnan uudelleen käsiteltäväksi. Kansanedustajain raha-asia-aloitteista valtion tulo- ja menoarvioon otetun määrärahan ehdollisuus ehdotettiin korvattavaksi presidentin oikeudella palauttaa määräraha uuteen eduskuntakäsittelyyn.

Eduskunta oli hyväksynyt esityksen lepäämään yli vaalien vuoden 1986 valtiopäivillä. HE 1984/253.

Perustuslakivaliokunta viittasi asiassa aikaisemmin antamaansa mietintöön ja lisäksi kiinnitti huomiota hallitusmuodon 36 §:ään sisältyvään vaatimukseen valtioneuvoston jäsenen syntyperäisestä Suomen kansalaisuudesta ja edellytti vaatimuksen väljentämistä esimerkiksi siten, että valtioneuvoston jäseneksi kutsuttavan henkilön on tullut olla riittävän pitkä nimitystä edeltävä aika, esimerkiksi 10 tai 18 vuotta, Suomen kansalaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Laki valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Hallitus ehdotti vuonna 1984 lakiehdotusten lepäämäänjättämisaikaa muutettavaksi siten, että lakiehdotus jäisi nykyisen vaalikauden sijasta lepäämään vain toiseksi seuraaviin varsinaisiin valtiopäiviin lepäämään jättämispäätöksestä. Vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty lakiehdotus jäisi kuitenkin nykyiseen tapaan lepäämään ensimmäisiin kansanedustajain vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin. Lepäämäänjättämissäännöstä esitettiin tarkistettavaksi myös siten, että lakiehdotuksen uudessa käsittelyssä olisi mahdollista korjata ehdotuksen muotovirheitä ja tehdä muuttuneiden olojen vaatimia teknillisiä korjauksia. Ehdotuksen asiasisältöä ei kuitenkaan saisi muuttaa.

Hallitus ehdotti edellisestä poikkeavaa käsittelyjärjestystä sellaisille lakiehdotuksille, jotka sisältävät säännöksiä kansantaloutta uhkaavien vakavien häiriöiden lieventämiseksi välttämättömistä talouselämän valvonta- ja säännöstelytoimenpiteistä. Tällaista lakiehdotusta, jonka voimassaoloaika olisi enintään kaksi vuotta, ei saisi lainkaan jättää lepäämään. Kyseisessä järjestyksessä käsiteltävä lakiehdotus voisi tarkoittaa ulkomaankaupan, ulkomaan maksuliikenteen, hintojen, vuokrien ja palkkojen sekä korkojen ja osinkojen valvontaa ja säännöstelyä.

Eduskunta oli hyväksynyt esityksen lepäämään yli vaalien vuoden 1986 valtiopäivillä. HE 1984/254. Perustuslakivaliokunta viittasi asiassa aikaisemmin antamaansa mietintöön ja totesi lisäksi, että lakiehdotuksen 67 a §:n 3 momentin viittaussäännös (Poikkeuksellisia oloja varten voidaan lailla säätää perustuslaeista sellaisia poikkeuksia kuin 67 §:n mukaisesti hyväksytyllä lailla on säädetty) ei ole valiokunnan käsityksen mukaan tarpeellinen, minkä vuoksi valiokunta edellytti, että momentti kumotaan.

Lausunto pellonraivausmaksusta

Perustuslakivaliokunta katsoi, että pellonraivausmaksun säätäminen lakiehdotuksen mukaisesti yksivuotisena verolakina on valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävä menettely.

Lausunto työllisyyslain muuttamisesta

Perustuslakivaliokunta oli katsonut lausunnossaan n:o 14/1986 vp., että uusi työllisyyslaki on tavoitteiltaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa säädetyn tavoitteen mukainen ja että laki voitiin tältä kannalta arvioituna säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisesti. Työllisyyslain muutoksesta antamassaan lausunnossa valiokunta katsoi, että uusi työllisyyslaki myös hallituksen esityksen mukaisesti porrastettuna muodostuu tavoitteiltaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa ilmaistun tavoitteen mukaiseksi. Näin ollen valiokunta katsoi, ettei ollut estettä käsitellä ehdotettua lainmuutosta tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Kantaansa valiokunta perusteli mm. sillä, että muutettavaksi ehdotettu työllisyyslain 20 ja 29 §:t tulivat esityksen mukaan voimaan 1.1. 1988 eli samaan aikaan kuin jo säädetty työllisyyslaki. Ehdotetut muutokset ovat olennaisiksi katsottavilta osiltaan ajallisesti rajoitettuja koskiessaan tiettyä siirtymävaihetta. Valiokunta katsoi, että esityksen tarkoituksena on muuttaa työllisyyslakia siten, että työllisyyslaki tulee muutetussa muodossaan voimaan uudistuksen jo säädettyinä voimaantuloajankohtana. Tällaisessa tilanteessa katsottiin valtiosääntöoikeudellisesti olevan merkittävää, mihin lakiehdotusta tulee verrata arvioitaessa sitä valtiovalle kuuluvan lainsäädännön kehittämisvelvoitteen kannalta.

Valiokunta totesi pohtineensa vastaavaa tilannetta lausunnossaan 15/1986 vp. hallituksen esityksestä n:o 137 laiksi valtion liikelaitoksista. Tällöin valiokunta katsoi, että silloin käsiteltävänä olleen lakiehdotuksen suhdetta hallitusmuodon 65 §:n 1 momenttiin oli arvioitava tuon perustuslainkohdan sillä hetkellä voimassa olleen sanamuodon perusteella eikä sellaisen jo säädetyn muutoksen perusteella, joka ei ollut vielä voimassa ja jota ennen silloin arvioitavana ollut lakiehdotus ei voinut tulla voimaan. Näin ollen valiokunta katsoi käsityksenään, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin erityisluonne ei johda siihen, että nyt käsiteltävänä olevaa lakiehdotusta pitäisi lainsäädännön kehittämisvelvoitteen kannalta verrata jo säädettyyn työllisyyslakiin, vaan vuoden 1971 työllisyyslakiin.

Kun ehdotetulla tavalla muutettuna uusi työllisyyslaki toteuttaa hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa ilmaistua tavoitetta paremmin kuin vuoden 1971 työllisyyslaki, katsoi valiokunta, että lakiehdotus voitiin käsitellä hallitusmuodon 6 §:n 2 momentista johtuvan lainsäädännön kehittämisvelvoitteen estämättä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Valiokunta tarkasteli hallituksen esitystä myös kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta. Lausunnossa todettiin, että perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä todennut, ettei hallitusmuodon yhdenvertaisuusperiaate edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Edelleen todettiin, että porrastuksen tavoitteena on tasoittaa alueellisia työttömyyseroja suuntaamalla pitkäaikaistyöttömien työllistämispalvelut siten, että heikoimman työllisyyden työvoimapiirit olisivat näiden julkisen vallan palvelujen piirissä ennen sellaisia työvoimapiirejä, joiden työllisyystilanne on parempi.

Valiokunta katsoikin, ettei lakiehdotus tällaisen alueellisia työttömyyseroja tasoittavan tavoitteensa eikä sen toteuttamistavan kannalta ole ristiriidassa hallitusmuodon 5 §:n kanssa. Edelleen todettiin, että lakiehdotus ei vähennä työttömän toissijaista työttömyysturva-oikeutta, eikä ehdotus tältäkkään kannalta arvioiden näin ollen ole ristiriidassa hallitusmuodon 5 §:n kanssa. Näin ollen valiokunta katsoikin, että hallituksen esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Vammaisten ja laitoksissa olevien henkilöiden äänestysmahdollisuuksia parannettiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan äänioikeutettu henkilö, jonka kyky liikkua tai toimia on vaikean vamman tai pitkäaikaisen sairauden vuoksi siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- eikä ennakkoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saisi äänestää ennakolta kotonaan.

Kotiäänestyksen toimittamisesta huolehtii yksi vaalitoimitsija.

Järjestelmää toteutetaan tasavallan presidentin, kansanedustajain sekä kunnallisvaalien yhteydessä. Järjestelmän piiriin on arvioitu kuuluvan koko maassa yhteensä noin 10 000 henkilöä. HE 171/87.

Oikeuskanslerin kertomus

Käsitellessään oikeuskanslerin kertomusta kiinnitti perustuslakivaliokunta erityistä huomiota ns. lapsivankien asemaan.

LAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 7 mietintöä.

Yleisten alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän uudistaminen

Valiokunta hyväksyi vuoden 1986 valtiopäivillä lepäämään jätetyn ehdotuksen alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän yhtenäistämisestä ja se korosti tuomareiden virkaylennysperusteissa monipuolisen kokemuksen merkitystä. HE 1986/29. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Huoneenvuokralaki uudistettiin

Hallitus ehdotti vuonna 1984 uutta huoneenvuokralakia ja siihen liittyviä ehdotuksia työso-
pimuslain, maanvuokralain, asuntotuotantolain, asuntojen perusparantamisesta annetun
lain, asumistukilain, ulosottolain ja ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta
omistaa ja hallita kiinteää omaisuutta ja osakkeita annetun lain muuttamisesta. HE
1984/127.

Hallituksen esityksen tavoitteena oli selkeyttää huoneenvuokrasuhdetta koskevia sään-
nöksiä ja tehdä ne niin tyhjentäviksi, että laista löytyisi aina säännös siitä, miten kussakin
tilanteessa on meneteltävä. Ehdotetun huoneenvuokralain lähtökohtana oli, että vuokra-
suhteen osapuolet voisivat sopia oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Voimassa oleva
asuinhuoneistojen vuokrien sääntelyjärjestelmä säilyy uudessa huoneenvuokralaissa pää-
periaatteiltaan nykyisellään. Lakiin otettiin uudet säännökset ennako- ja takuuvuokrien
kohtuullisuudesta sekä vakuudesta, joka voidaan vaatia ja antaa vuokraehtojen ja muiden
sopimusehtojen täyttämisen takaamiseksi. Asuinhuoneistojen vuokranantajalle säädettyä
irtisanomisaikaa ehdotettiin pidennettäväksi nykyisestä kolmen kuukauden vähimmäis-
ajasta kuuteen kuukauteen sen jälkeen, kun vuokrasuhde on kestänyt ainakin vuoden.
Myös työsuhteasuntoja koskevia irtisanomisaikoja ehdotettiin pidennettäväksi, mutta huo-
neenvuokrasuhteen keston sijasta työsuhteen keston perusteella. Lakiehdotukseen sisältyi
myös jälleenvuokrausta koskevat säännökset, joita nykyinen laki ei tunne. Liikehuoneistoja
koskevat säännökset säilyvät osittain sisällöltään pääosin entisellään.

Lakivaliokunta hyväksyi vuonna 1986 hallituksen esityksen useiden huomautusten ja muu-
tosten jälkeen käsiteltään sitä lähes puolitoista vuotta. Huomautukset ja muutokset liittyi-
vät mm. huoneenvuokrasuhteista johtuvan riita-asian vireilletuloon alioikeudessa ja huo-
neenvuokralain päätaivoitteisiin.

Eduskunta hyväksyi lait lepäämään yli vaalien vuoden 1986 valtiopäivillä.

Lakivaliokunta viittasi mietinnössään asiassa aikaisemmin antamaansa mietintöön ja kirja-
si useita asuntopoliittisia mielipiteitään. Valiokunta mm. piti tärkeinä huoneenvuokralain-
säädännön uudistamisen päätavoitteita 1) että vuokra-asunnon tulisi olla vuokralaiselle
kustannuksiltaan kohtuullinen ja turvallinen asumismuoto ja 2) että vuokra-asuntojen mää-
rä maassamme tulisi saada lisääntymään ja vastaamaan tarvetta. Eduskunta hyväksyi va-
liokunnan ehdotuksen.

Vakuutusyhdistyslainsäädäntöä uudistettiin

Vakuutusyhdistyksiä koskevaa lainsäädäntöä parannettiin siten, että vakuutuksenottajien ja vakuutettujen etuja suojattiin entisestään. Tämä toteutettiin mm. yhdistysjärjestyksen vahvistamismenettelyn säilyttämisellä, lisäämällä sekä perustettavien että jo toiminnassa olevien vakuutusyhdistysten pääomavaatimuksia sekä asettamalla vakuutusyhdistykset yhteisvastuuseen yksittäiselle yhdistykselle syntyneistä sellaisista tappioista, joita tämä ei pysty yksin kantamaan. Lisäksi vakuutusyhdistysten valvontaa tehostettiin sekä lisättiin vakuutusyhdistyksistä annettavan informaation määrää. HE 40/87.

ULKOASIAINVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 22 mietintöä ja kaksi lausuntoa.

YK:n Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamista koskevan sopimuksen muuttaminen

Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehty sopimus allekirjoitettiin New Yorkissa joulukuussa 1981 ja sen muuttamista koskeva pöytäkirja huhtikuussa 1987. Sen mukaan mm. sopimuksen voimassaoloa jatketaan toistaiseksi. Pöytäkirja tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun YK on vastaanottanut Suomen hallitukselta ilmoituksen siitä, että Suomen valtiosäännön voimaantulolle asettamat vaatimukset on täytetty. HE 1987/10.

Valiokunta piti sopimusta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puolsi sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan määräysten muuttamista. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Eräät Etelä-Afrikkaan kohdistuvat toimenpiteet

Hallitus ehdotti, että eräistä Etelä-Afrikkaan kohdistuvista toimenpiteistä annettuun lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan tavaroiden vienti Etelä-Afrikkaan ja Namibiaan samoin kuin tavaroiden tuonti näistä maista on kiellettävä. HE 1987/16.

Valiokunta hyväksyi esityksen muuttumattomana ja totesi mietinnössään, että kauppa Suomen ja Etelä-Afrikan välillä muiden toimenpiteiden johdosta on melkein kokonaan loppunut. Se saattaa olla mahdollista kolmansien maiden kautta. Valiokunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kolmansien maiden kautta tapahtuvan tuonnin ja viennin estämiseksi.

Lansipohjolan pohjoismainen kehittämisrahasto

Sopimus Lansipohjolan pohjoismaisen kehittämisrahaston perustamisesta allekirjoitettiin Höfnissä elokuussa 1986. Sopimuksen tarkoituksena on lisätä pohjoismaista kehityspääomaa Lansipohjolan alueella, jolla tarkoitetaan Fär-saaria, Grönlantia ja Islantia. Suomen maksettavaksi tuleva rahamäärä on vuoteen 1995 mennessä noin 12 miljoonaa markkaa, joka vastaa takaisinmaksua Islannin teollistamisrahaston pääomasta. HE 1987/21.

Valiokunta ehdotti sopimuksen määräysten hyväksymistä. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Vuoden 1986 kansainvälinen kaakaosopimus

Sopimus allekirjoitettiin Genevessä heinäkuussa 1986. Sopimuksen tavoitteena on kysyntää ja tarjontaa tasapainottamalla ja kaakaon liiallisia hinnanvaihtelulta hillitsemällä vaikuttaa ja lisätä tuottajamaiden kaakaovientituloja sekä varmistaa kuluttajille kaakaon riittävä tarjonta kohtuullisin hinnoin.

Suomi on ollut mukana myös kolmessa aikaisemmassa, vuosien 1972, 1975 ja 1980 kaakaosopimuksessa. HE 1987/26.

Valiokunta esitti uuden kaakaosopimuksen hyväksymistä. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Tavarakaupan muodollisuuksien yksinkertaistamisesta tehdyn yleissopimuksen eräät määräykset hyväksyttiin

EEC:n neuvosto päätti 1985 ottaa käyttöön yhden kansalliset asiakirjat korvaavan lomakkeen, jonka turvin tavarat voidaan vientiselvittää yhdessä jäsenvaltiossa, kuljettaa toiseen jäsenvaltioon ja tuontiselvittää tässä valtiossa. EC ja EFTA sopivat yhtenäislomakkeen käytöstä toukokuussa 1987. Yhtenäislomake tekee mahdolliseksi kehityksen myötä paperittoman tiedonsiirron ulkomaankaupassa helpottaen näin viejien ja tuojien työtä. HE 48/87.

Yhteisestä passitusmenettelystä tehdyn yleissopimuksen eräät määräykset hyväksyttiin

Yleissopimuksessa perustetaan yhteinen tullaamattoman tavarankuljetusmenettely EFTA- ja EC-maiden välillä. Yhteisen menettelyn johdosta tavarat voidaan kuljettaa sopimuspuolten välillä lähtömaassa täytetylle lomakkeelle ilman rajoja tapahtuvaa tarkastusta. HE 49/87.

Kahden viimeksi mainitun hallituksen esityksen ja niiden hyväksynnän yhteydessä eduskunnassa käytiin vilkas keskustelu Euroopan integraatiosta ja sen tapahtumisesta huomaamattomasti pienten askelten politiikan myötä.

VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 73 mietintöä ja 10 lausuntoa.

Lisävaltuudet lainanottoon

Valtioneuvoston lainanottovaltuuksia korotettiin 1 415 miljoonalla markalla. Summalla vaihdetaan vanhoja lainoja uusiin edullisempiin pitkäaikaisiin lainoihin. HE 1987/12.

Vuoden 1987 I lisämenoarvio

Hallitus esitti lisämenoarviossa menoihin lisäystä kaikkiaan noin 2 265 miljoonaa markkaa. Eniten ehdotettiin lisäystä valtionvelan hoitomenoihin ja kauppa- ja teollisuusministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille. HE 1987/11.

Valiokunta teki yhteisvaikutukseltaan menoja lisääviä muutoksia noin 2 miljoonaa markkaa. Valiokunta lisäsi läänien kehittämisrahaa ja myöntämisvaltuutta asuntojen peruskorjaus- ja perusparannuslainoihin.

Eräiden virastojen ja laitosten menosääntöjen perusteiden muuttaminen

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että Helsingin yliopiston ja valtion teknillisen tutkimuskeskuksen menosääntöjen perusteita muutetaan siten, että yliopistoon voidaan perustaa sopimuspalkkainen tutkimusjohtajan virka ja teknilliseen tutkimuskeskukseen sopimuspalkkainen toimistopäällikön virka. Valiokunta lisäsi Vaasan korkeakoulun menosääntöön perusteisiin korkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen peruspalkkaisen johtajan viran, koska ehdotus viran perustamisesta sisältyy kuluvan vuoden tulo- ja menoarvioon. HE 1987/13.

Sijoitusrahastolain muutokset

Hallitus esitti sijoitusrahastolaista johtuvia muutoksia verolainsäädäntöön. Sijoitusrahastojen voitto-osuudet rinnastettaisiin tuloverotuksessa osakeyhtiöiden jakamiin osinkoihin, joten ne olisivat pääomatuloa ja oikeuttaisivat luonnollisilla henkilöillä samansuuruiseen, tänä vuonna 5 200 markan omaisuustulovähennykseen kuin osingot. Rahasto-osuudet olisivat varallisuusverotuksessa veronalaisia varoja. Sijoitusrahaston voitto-osuutta kohdeltaisiin elinkeinoverotuksessa samalla tavoin kuin raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksen sekä arvopaperikauppiaan muuhun kuin käyttöomaisuuteen kuuluvasta osakkeesta saamaa osinkoa.

Sijoitusrahasto-osuuden luovutukseen ehdotetaan sovellettavaksi samoja satunnaista myyntivoittoa, omaisuuden luovutusvoittoa ja elinkeinotoiminnassa saatuja luovutushintoja koskevia säännöksiä kuin muiden arvopapereiden luovutukseen. Varallisuusverotuksessa sijoitusrahasto-osuus arvostettaisiin pääsääntöisesti siihen käypään arvoon, joka sillä olisi verovuoden lopussa. Veron kertaantumisen estämiseksi sijoitusrahasto vapautettaisiin kokonaan sekä tulon että varallisuuden perusteella suorittavasta verosta. Sitä vastoin sijoitusrahastoa hoitava rahastoyhtiö olisi normaalisti verovelvollinen osakeyhtiö. HE 1987/9.

Valiokunta edellytti mietinnössään, että hallitus seuraa, miten sijoitusrahastojen leimaverotuksellinen kohtelu vaikuttaa rahastosijoittamiseen. Jos erityisiä epäkohtia ilmenee, niin hallituksen tulee valiokunnan mielestä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tullitariffilaki ja siihen liittyvä verolainsäädäntö

Tullitariffilain ja siihen liittyvän verolainsäädännön muutosten tavoitteena on saattaa tullitariffilaki vastaamaan vuonna 1983 valmistunutta harmonoitua tavarankuvaus- ja koodaus-

järjestelmää koskevaa kansainvälistä yleissopimusta. Tulliyhteistyöneuvoston suosituksesta harmonoitu järjestelmä otetaan kansainväliseen käyttöön vuoden 1988 alusta.

Lailla korvataan nykyinen tullitariffin nimikkeistö uudella kansainvälisellä nimikkeistöllä. HE 1987/22.

Valiokunta totesi muutosehdotusten olevan eräitä vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta luonteeltaan teknisiä eikä niillä ole sanottavia vaikutuksia tulli- ja verotasoon eikä valtion tuloihin.

Pellonraivausmaksulaki

Valiokunta totesi mietinnössään, että maatalouden ylituotannon markkinoinnista valtiolle ja maataloudelle aiheutuvat kustannukset ovat viime vuosina nopeasti kasvaneet. Maataloustuotteiden vientitarpeen vähentämiseksi on pyritty vaikuttamaan viljelyksessä olevan pellon määrään. Samaan aikaan kun valtiovalta on toimenpiteillään pyrkinyt supistamaan peltoalaa, ovat viljelijät raivanneet uutta peltoa. Pellonraivaus on lisääntynyt erityisen voimakkaasti kahden viime vuoden aikana.

Pellonraivausmaksulain tarkoituksena on estää viennistä valtiolle ja maataloudelle aiheutuvien kustannusten nousu. Pellonraivausta ei kielletä, mutta sen, joka raivaa uutta peltoa, on maksettava raivauksesta aiheutuvan ylituotannon vientikustannukset. Valtiolle on maksettava pellonraivausmaksua metsän, turvetuotantoalueen tai muun viljelemättömän alueen raivaamisesta pelloksi, niityksi tai laitumeksi. Pellonraivausmaksun joutuu maksamaan raivatun alueen omistaja ja se on 300 mk täydeltä aarilta. Alle kymmenen aarin raivausala on vapaa maksusta.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty eduskunnassa, ja sitä sovelletaan lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen vuonna 1987 aloitettuihin pellonraivauksiin.

Valiokunta lisäsi lakiin säännöksen, jonka mukaan maksuunpanon muutoksen johdosta palautettavalle määrälle suoritetaan veronkantoasetuksen mukainen korko, ja säännöksen, jonka mukaan pellonraivausmaksu ei ole tuloverotuksessa vähennyskelpoinen, sekä säännöksen, joka oikeuttaa maatalousministeriön myöntämään eräissä säällittävissä tapauksissa huojenuksen maksuunpannusta pellonraivausmaksusta. HE 1987/25.

Liikevaihtoverolakia muutettiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että telepalvelujen myynti säädetään 1. 1. 1988 alusta pysyvästi liikevaihtoverolliseksi. Samalla valiokunta hyväksyi esityksen, jonka mukaan pienlentokoneet säädetään verottomiksi tavaroiksi. Edelleen valiokunta hyväksyi esityksen, jonka mukaan liikevaihtovero palautetaan luonnolliselle henkilölle, jos vahvistettujen verojen määrä kalenterivuodelta on enintään 3 000 markkaa. Palautus olisi osittainen aina 4 940 markan määrään saakka. Alle 90 markan veroa ei palauteta. HE 59/87.

Laki vuoden 1988 poikkeussäännöksistä verolakeihin hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen ehdotuksen, että vuodelta 1988 säädettäisiin vastaava laki

poikkeussäännöksistä verolakeihin kuin aiempanakin vuonna. Asiasisällöltään ehdotus vastaa vuoden 1987 verotusta koskevaa lakia. Poikkeusmääräykset pitävät sisällään mm. säännöksen, jonka mukaan ns. omistajayrittäjä saa vähentää tuloverotuksessa hänelle maksuunpannun varallisuusveron tai ainakin osan siitä. HE 57/87

Laki tulo- ja varallisuusverolain 36 §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että invalidivähennys kunnallisverotuksessa säilyisi vielä vuonna 1988 samanlaisena kuin vuosina 1984-1987. HE 54/87.

Laki vuodelta 1988 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että vuodelta 1988 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettaisiin progressiivista tuloveroasteikkoa siten, että tuloluokkien rajat ja veron markkamäärät ovat kaksi prosenttia suuremmat kuin kuluvalta vuodelta toimitettavassa verotuksessa tuloveroasteikossa. Verotettavan tulon määrä, josta lähtien valtion tuloveroa lähtien kannetaan, korotetaan nykyisestä 15 600 markasta 15 900 markkaan.

Lisäksi hyväksyttiin esitys, että kahden prosentin suuruinen tarkistus toteutettaisiin myös progressiivisessa varallisuusveroasteikossa. Tämän mukaisesti varallisuusveroasteikon alaraja korottuu aiemmasta 830 000 markasta 845 000 markkaan. Yhteisön tuloveroprosentti säilytetään vuonna 1988 aiemmalla tasolla eli 33 prosenttina ja samoin yhteisön varallisuusprosentti aiempana yhtenä prosenttina. HE 53/87

Kotimaasta tapahtuvaan aluksen hankintaan myönnettiin lisää tukea

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan vuosina 1988-1990 tilattavan Suomen ulkomaankaupan kuljetuksissa käytettävän lastialuksen rahoittamiseen myönnetyn korkotukilainan vuotuinen korko on vähintään kuusi prosenttia. Näin ollen vuotuista korkoa alennettiin kaksi prosenttia. Lisäksi hyväksyttiin hallituksen esitys, että pienaluksen ja vuosina 1988-1990 tullattavan Suomen ulkomaankaupan kuljetuksissa käytettävän lastialuksen rahoittamista varten annetun korkotukilainan korkohyvityksen määrä on enintään 6,75 prosenttiyksikköä. HE 123/87

Laki moottoriajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 10 §:ien muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että varsinaisen ajoneuvoveron määrää korotetaan muista kuorma- ja erikoisautoista kuin kaksiakselisista ajoneuvoista, joissa ei käytetä varsinaista perävaunua tai puoliperävaunua, 3 mk:lla ajoneuvon kokonaispainon 100 kg:n määrältä tai sen osalta. HE 62/87.

PANKKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi neljä mietintöä.

Postipankista muodostettiin osakeyhtiö

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että Postipankista muodostettaisiin valtioenemistöinen pankkitoimintaa harjoittava osakeyhtiö, johon sovellettaisiin, mitä liikepankeista on säädetty, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Postipankki Oy:n osakekannasta tulee aina olla valtion omistuksessa vähintään 51 prosenttia pankin kaikista osakkeista ja kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Postipankki Oy:n toimintaa valvoo Pankkitarkastusvirasto. Samalla hyväksyttiin, että Valtion investointirahastosta muodostetaan Postipankki Oy:n investointirahasto, jonka varat kuuluvat Postipankki Oy:n omaan pääomaan. Samalla hyväksyttiin, että Postipankki Oy:n ja sen työntekijöitä edustavien ammattijärjestöjen välistä työehtosopimusta sovelletaan yleiseksi katsottavana valtakunnallisena työehtosopimuksena. HE 71/87.

TALOUSVALIOKUNTA

Talousvaliokunta antoi 12 mietintöä ja yhden lausunnon.

Valiokunta hyväksyi useita lähinnä tekniseksi katsottavia hallituksen esityksiä lääkelakiin liittyen.

Lisäksi valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan tupakkatuotteista kerättävästä maksusta saatuja varoja voidaan käyttää muuhunkin terveyskasvatukseen kuin tupakkoinnin vastustamiseen.

Lait raittiustyölain ja alkoholilain sekä arpajaislain 3 §:n muuttamisesta äänestettiin lepäämään

Hallituksen esityksessä ehdotettiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtion-osuusjärjestelmä tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta. Raittiuseräjäjärjestöjen ja päihdehuollon järjestöjen avustusjärjestelmää ehdotettiin muutettavaksi siten, että niiden toiminta rahoitettaisiin Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla. Tältä osin ehdotukset oli tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1988 alusta. Talousvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen muuttumattomana, mutta asian kolmannessa käsittelyssä lakiesitys äänestettiin opposition voimin lepäämään. Tämän seurauksena mm. raittiuseräjäjärjestöille aiheutui suuria taloudellisia ongelmia, kun budjetissa ei ollut huomioitu raittiuseräjäjärjestöjen toiminta-avustuksia. HE 127/87.

LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 18 mietintöä ja kaksi lausuntoa.

Patoturvallisuuslaki

Hallitus ehdotti patoturvallisuuslakia muutettavaksi siten, että ennen 18. 1984 käyttöön otetun padon turvallisuustarkkailuohjelma on toimitettava hyväksyttäväksi 31.12. 1988 mennessä ja että hyväksyvä viranomainen eli vesi- ja ympäristöpiiri tai vesi- ja ympäristöhallitus voi myöntää erityisen painavasta syystä tähänkin määräaikaan pidennystä. Valiokunta ehdotti esityksen hyväksymistä ja kirjasi mietintöönsä useita lisätoteamuksia. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen muuttamattomana. HE 1987/5.

Kirkkolain muuttaminen

Hallitus ehdotti kirkkolakia muutettavaksi siten, että myös teologisen loppututkinnon suorittanut nainen voitaisiin vihkiä papiksi. Valiokunta ja eduskunta hyväksyivät ehdotuksen. HE 1987/7.

Laki kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta äänestettiin lepäämään

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että valtionosuuksien voimaantuloa lykätään kantokykyluokkiin 8-10 kuuluvien kohdalla vuodesta 1988 siten, että kantokykyluokkaan 8 kuuluvat kunnat tulisivat oikeutetuiksi valtionosuuteen vuoden 1989, kantokykyluokkaan 9 kuuluvat kunnat vuoden 1991 ja kantokykyluokkaan 10 kuuluvat kunnat vuoden 1993 alusta lukien. Valiokunta hyväksyi esityksen kuitenkin siten muutettuna, että Loviisa ja Inkoo eivät menetä jo saamaansa oikeutta valtionosuuteen kantokykyluokkansa nousun vuoksi. Sitten lakiesitys hyväksyttiin opposition toimesta kolmannessa käsittelyssä lepäämään. HE 78/87.

Laki valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta äänestettiin lepäämään

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että kantokykyluokkiin 1-3 kuuluvat kunnat saisivat elinkeinoasiamiesten palkkaukseen valtionosuutta vain valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Sitten hallituksen esitys hyväksyttiin opposition toimesta kolmannessa käsittelyssä lepäämään. HE 98/87.

Laki kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, että voimassa ollut järjestelmä jatketaan vielä neljällä vuodella vuoden 1991 loppuun. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus vuosiksi 1988-1991 vahvistetaan samaksi kuin aiempi luokitus. Tänä aikana ryhdytään sellaisiin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin, jotka mahdollistavat kalleusluokitusjärjestelmästä luopumisen vuoden 1992 alusta lukien. HE 41/87

SIVISTYSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 11 mietintöä ja yhden lausunnon.

Laki ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen ehdotuksen laiksi, jossa on säännökset Tampereelle perustettavasta, valtion ylläpitämästä koulutuskeskuksesta. Keskuksessa järjestetään ensisijaisesti ammattikasvatushallituksen alaisten ammatillisten oppilaitosten opettajille ja muulle henkilöstölle lisäkoulutusta. HE 97/87

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 15 mietintöä ja kolme lausuntoa.

Maidon kaksihintajärjestelmää jatkettiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen jatkaa järjestelmän voimassaoloa kahdella vuodella. Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen kuitenkin siten muutettuna, että valtioneuvoston määrätessä tuotantokiintiöiden yhteismäärää sen tulisi ottaa huomioon maidontuotannon kehitys ja vallitseva markkinatilanne maatalouspiireittäin. HE 87/87.

Lait maatilalain ja maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain 17 §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi esityksen maatilalain muuttamisesta siten, että kyseisen lain mukaisia etuuksia voitaisiin myöntää myös metsätalouteen erikoistuville tiloille. Tuettavalla metsätaloustilalla tulisi ehdotuksen mukaan olla sen verran metsämaata, että sen puun tuotto alueen sijainnista riippuen olisi vähintään 150-300 kuutiometriä vuodessa. Näiden tilojen muodostamismahdollisuuksien parantamiseksi maatilahallitus ja metsähallitus voisivat vaihtaa nykyistä helpommin hallinnassaan olevaa sellaista valtion maata, joka olisi tarkoituksenmukaista käyttää maatilalaissa tarkoitetuksi lisätukialueeksi. Viimeksi mainitun kohdan osalta sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä edellytti mietintöön lisättäväksi ponnen, jonka mukaan asianomaisia aluevaihtoja voitaisiin suorittaa ainoastaan, mikäli ne eivät vaaranna alueella työskentelevien metsureiden asemaa. HE 115/87.

Satovahingoista aiheutuville lainoille myönnettiin korkotukea

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan satovahingoista aiheutuneille lainoille myönnetään lainoja myöntäneille rahalaitoksille maksettuna 5 %:n vuotuisesta korkoa vastaava määrä korkohyvityksenä. Korkotukilainan saajalta lainasta peritään vuotuisena korkona 4,5 %. HE 118/87.

SOSIAALIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 30 mietintöä ja yhden lausunnon.

Pienyrittäjän vuosilomarahaa

Hallitus esitti pienyrittäjän vuosilomarahasta annettua lakia muutettavaksi siten, että kaikille lain mukaan vuosilomarahaan oikeutetuille pienyrittäjille voidaan maksaa vuosilomarahaa. Tästä syystä poistettaisiin laista käytettävien varojen sidonnaisuus valtion tulo- ja menoarvioon. Valiokunta teki esitykseen eräitä teknisiä korjauksia ja eduskunta hyväksyi valiokunnan esityksen. HE 1987/20.

Valtion perhe-eläkelain ja valtion eläkelain muuttaminen

Hallituksen esitys liittyi vuoden 1987 alusta voimaan tulleeseen valtion eläkelain muutokseen, jonka mukaan eläke lasketaan erikseen jokaisesta erillisestä palveluksesta. Esityksellä haluttiin selkeyttää valtion palvelukseen perustuvan perhe-eläketurvan rakennetta ja helpottaa laskentamenettelyä, kun se määrätään murto-osana edunjättäjän omasta eläkkeestä. Nykyinen valtion perhe-eläkelain mukainen laskutapa edellyttää perhe-eläkkeen erillistä laskentaa edunjättäjän palvelussuhde- ja palkkatiedoista. Valiokunta ja eduskunta hyväksyivät ehdotukset muuttamattomina. HE 1987/14.

Valtion eläkelain muuttaminen

Hallitus ehdotti valtion eläkelakia muutettavaksi siten, että valtion eläkejärjestelmistä evankelisluterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkkokunnan tai Ahvenanmaan maakunnan eläkejärjestelmään siirtynyt henkilö voisi saada valtion eläkejärjestelmän mukaisen vanhuuseläkkeen samasta ajankohdasta kuin hänelle on myönnetty vanhuuseläke mainitusta muusta eläkejärjestelmästä. Eläkeoikeus määräytyisi ns. lisäeläketurvan mukaisena silloin, kun asianomaiselle on myönnetty mainituista eläkejärjestelmistä lisäeläketurvan mukainen vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke. Valiokunta ja eduskunta hyväksyivät ehdotuksen muuttamattomana. HE 1987/23.

Työsuojelurahaston tehtäviä laajennettiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen työsuojelurahaston tehtävien laajentamisesta siten, että työsuojelututkimuksen, työsuojelukoulutuksen, työsuojelutietouden hankkimisen ja työsuojelutiedotuksen lisäksi työsuojelurahasto voisi tukea myös sellaista toimintaa, joka tähtää työmarkkinaosapuolten välisten työelämän suhteiden edistämiseen. HE 90/87.

Työsopimuslakiin ja merkimieslakiin hyväksyttiin syrjintäkieltosäännökset

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jolla työsuopimuslakiin ja merkimieslakiin otettiin säännökset työhönottoa koskevan syrjinnän kieltämisestä sekä syrjintäkiellon rikkomisesta säädettyjen seuraamusten tehostamisesta. HE 74/87.

Lait sotilasvammalain 6 §:n sekä sotilasvammalain soveltamisalan laajentamisesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen sotilasvammalain tarkoittaman laitoshuollon laajentamisesta siten, että myös osa-aikainen laitoshuolto on mahdollista. HE 101/87.

Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen rintamasotilaseläkelain muuttamisesta siten, että lain piiriin saatetaan vuosien 1939-1945 sodissa puolustusvoimain joukoissa pääasiassa linnoitusrakentajana toimineet työvelvolliset. Näille työvelvollisille myönnetään rintamatunnus. HE 100/87.

Lait kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1988 maksettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1988 hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen kansaneläkelain väliaikaisesta muutoksesta, jonka mukaan työnantajan kansaneläkemaksu on 3,90 prosenttia ennakoperinnän alaisen palkan määrästä. Yrityksen pääomavaltaisuuden perusteella peritään kuitenkin kansaneläkemaksua 9,95 tai 5,55 prosenttia ennakoperinnän alaisen palkan määrästä. Julkisilta työnantajilta kansaneläkemaksu on 4,45 prosenttia. Vakuutetun kansaneläkemaksu on 1,80 penniä kunnallisverotuksessa määrättyä veroäyryltä.

Sairausvakuutusmaksua peritään 1,20 prosenttia ennakoperinnän alaisen palkan määrästä kuitenkin siten, että julkisen työnantajan maksu on 2,95 prosenttia ja kunnallisen tai kirkollisen työnantajan maksu muilta kuin liikelaitosten osalta 3,95 prosenttia. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,70 penniä kunnallisverotuksessa määrättyä veroäyryltä. Työnantajan lapsilisämaksua ei vuodelta 1988 peritä. HE 99/87.

Laki lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan lapsen elatustuen määrää korotetaan 50 markalla kuukaudella eli 454 markkaan. Avioliitossa tai avoliitossa elävälle lapsen huoltajalle maksettavan elatustuen määrää korotetaan 30 markalla eli 368 markkaan. HE 103/87.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta ja vammaistukilaksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan apu- ja hoitolisäjärjestelmä korvataan uudella eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmällä, jonka tavoitteena on aiempaa tarkoituksenmukaisemmin tukea vammaisen eläkkeensaajan kotona asumista ja siellä tapahtuvaa hoitoa sekä korvata eläkkeensaajalle sairaudesta tai vammaisuudesta aiheutuvia erityiskustannuksia. Hoitotuki porrastetaan suuruudeltaan kolmeen ryhmään, vammaisen henkilön avuntarpeen ja hänelle aiheutuvien erityiskustannusten perusteella.

Samalla hyväksyttiin erillinen vammaistukilaki. Vammaistuen tarkoituksena on tukea taloudellisesti muiden kuin eläkkeellä olevien 16-64-vuotiaiden vammaisten henkilöiden selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä osallistumista työelämään ja opiskeluun. Myös vammaistuki porrastetaan suuruudeltaan kolmeen ryhmään. Vammaistuki tulee aiemman invalidirahan tilalle, jolloin sosiaalihallituksen hoitama invalidirahajärjestelmä lakkautetaan ja invalidirahalaki kumotaan. HE 126/87.

Laki sairausvakuutuslain, kansanterveyslain 14 §:n, kansanterveyslain voimaannaposta annetun lain 3 §:n ja lasten kotihoidontuesta annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen korottaa sairausvakuutuslain mukaista vakuutetun itsensä suorittamaa osuutta tutkimus-, hoito-, lääke- ja matkakustannuksista sekä alentaa Kansaneläkelaitoksen työterveyshuollon järjestämisestä suoritettavia korvauksia.

Sairausvakuutuslain ja kansanterveyslain voimaannaposta annetun lain muutoksilla ulotettiin hammashuollon maksuttomuus tai alennetut maksut taikka sairausvakuutuskorvaus koskemaan vuodelta 1960 ja sen jälkeen syntyneitä.

Vanhempainrahakautta pidennettiin 60 arkipäivällä silloin, kun lapsia syntyy samalla kertaa useampia kuin yksi. Lasten kotihoidontuesta annettua lakia muutettiin yhteensovitus-sääntöjen osalta vanhempainrahakauden pidennysaikaa vastaavasti. HE 129/87.

Laki työllisyyslain voimaantulon porrastamisesta hyväksyttiin

Pitkällisten keskustelujen ja runsaan julkisuuden saattamana valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen porrastaa työllisyyslain voimaantulo seuraavasti: Vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita aletaan työllistää vuoden 1988 alusta Lapin läänin, Kainuun, Oulun, Pohjois-Karjalan läänin, Satakunnan läänin ja Kymen läänin työvoimapiirien alueilla sekä eräissä Keski-Suomen läänin työvoimapiirin kunnissa. Samasta ajankohdasta tulee näillä alueilla myös voimaan lain säännös alueellisesti tasapainoisesta työllisyydestä. Vuoden 1989 alusta mainitut toimet laajennetaan koskemaan muuta Keski-Suomen läänin työvoimapiiriä sekä Kuopion, Hämeen ja Mikkelin läänien työvoimapiirejä. Vuoden 1990 alusta toimeenpanon piiriin tulevat Vaasan läänin, Turun ja Uudenmaan läänien työvoimapiirit.

Viimeisen kahden vuoden aikana 12 kuukautta työttömänä olleita työllistetään muissa kuin Vaasan läänin, Turun ja Uudenmaan läänien työvoimapiireissä sen jälkeen, kun mainittu 12 kuukauden työttömyysjakso on täyttynyt 1. tammikuuta 1988 jälkeen, ja Vaasan läänin, Turun ja Uudenmaan läänien työvoimapiireissä 12 kuukauden työttömyysjakson päätyttyä 1. tammikuuta 1989 jälkeen.

Hyväksyessään hallituksen esityksen valiokunta asetti lain käytännön toiminnan onnistumisen kannalta 10-kohtaisen toimenpideluettelon. Edellytetyt toimenpiteet vastasivat pitkälti sos.dem. eduskuntaryhmän asettamia tavoitteita. HE 105/87.

Työelämän uudistaminen

Lisäksi valiokunta antoi mietinnöt työelämän uudistamiseen liittyvistä työntekijän yksilöllistä työaikaa koskevasta lainsäädännöstä sekä vaarallisen työn keskeyttämistä koskevista työturvallisuuslainsäädännön muutoksista. Näitä asioita ei kuitenkaan ehditty käsitellä täysistunnoissa toimintavuoden aikana.

LIIKENNEVALIOKUNTA

Valiokunta antoi kymmenen mietintöä ja yhden lausunnon.

Tieliikennelakia muutettiin ajokortin saamista koskevien säännösten osalta

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen muuttaa tieliikennelakia siten, että auton kuljettamiseen annettava ajokortti myönnettäisiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen ajokortti annetaan kuljettajatutkinnon jälkeen kahdeksi vuodeksi. Henkilölle, jolla ajokortti on ollut vähintään kuusi kuukautta ja joka on saanut säädetyn lisäopetuksen, ajokortti annettaisiin olemaan voimassa, kunnes haltija täyttää 70 vuotta. Lisäopetus annetaan perustettavilla liukaan kelin ajoharjoitteluradoilla. HE 122/87.

Tieliikennelain muutos ajopiirturin käyttövelvollisuuden osalta hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan kuorma- ja linja-autoliikenteessä noudatettavien työ-, ajo- ja lepoaikojen valvomiseksi säädetään ajopiirturin käyttövelvollisuus. Ajopiirturin käyttö on pakollista niissä kuorma- ja linja-autoissa, joihin ajopiirturi ajoneuvoasetuksen (233/82) nojalla on asennettava. HE 175/87.

PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi yhden mietinnön.

TOINEN LAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi kahdeksan mietintöä ja yhden lausunnon.

Video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskeva lainsäädäntö

Laissa video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta säädettiin, että elinkeinotoiminnassa ei saa tarjota ostettavaksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka luovuttaa liikkuvina kuvina katseltavaksi tarkoitettua ohjelmaa kuluttajalle ennen kuin ohjelma on tarkastettu ja hyväksytty levitettäväksi. Ohjelmaa ei saa hyväksyä levitettäväksi, jos se on ilmeisesti lainvastainen, tai ottaen huomioon, miten sen tapahtumat on kuvattu tai millaisessa yhteydessä ne on esitetty, epäsiiveellinen tai raaistava taikka on omiaan kauhua herättämällä tai muulla tavoin vaikuttamaan mielenterveyttä vahingoittavasti. HE 1986/95.

Vuoden 1986 valtiopäivillä valiokunta hyväksyi esityksen eräin muutuksin. Niistä merkittävintä oli se, että alle 18-vuotiailta kiellettyjä elokuvia ei saa videoina levittää. Tuolloin eduskunta hyväksyi lakiesityksen lepäämään yli vaalien.

Toinen lakivaliokunta viittasi asiassa aikaisemmin antamaansa mietintöön ja ehdotti lakiesityksen hyväksymistä. Lisäksi valiokunta piti tarpeellisena, että hallitus seuraa täysikäisten kansalaisten mahdollisuuksia saada katsottavakseen alle 18-vuotiailta kiellettyjä taiteellisesti korkeatasoisia elokuvia. Jos seurannan perusteella osoittautuu tarpeelliseksi,

valiokunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että valtion elokuvataarkastamo voi sallia tällaisten elokuvien levittämisen myös videotallenteina.

Laki eräiden asuntolainojen koron alentamisesta sekä lyhennysten ja korkojen lykkäämisen väliaikaisesta järjestelemisestä hyväksyttiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan yhtäältä alennetaan vuokra- ja asunto-osuuskuntatalojen rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten asuntotuotantolain nojalla vuosina 1977-1981, lukuun ottamatta vuotta 1978 sekä ennen 1. päivää maaliskuuta 1982 myönnettyjen asuntolainojen korkoja. Toisaalta jatketaan eräiltä osin tarkistettuna voimassa olevaa vastaavaa lakia, jolla yksinkertaistettiin vuokrataloille myönnettyjen asuntolainojen lyhennys- ja korkojen lykkäysjärjestelmää. Lailla pyritään siihen, että aravavuokratalojen pääomakustannukset pysyvät kohtuullisella tasolla ja että myös pääomakustannusten vuotuinen nousu olisi kohtuullista. HE 131/87.

KIRJALLISET KYSYMYKSET

Ahonen Risto

- n:o 127 Teollisuuden rakennemuutoksen aiheuttamista koulutustarpeista
- n:o 151 Meripelastusjärjestelmän kehittämisestä
- n:o 289 Äänestysmahdollisuuden järjestämisestä valtiollisissa vaaleissa ulkomailla oleskelun aikana

Elo Mikko

- n:o 26 Asuntojen peruskorjaukseen tarkoitettujen määrärahojen lisäämisestä Porissa
- n:o 69 Panelia-Eurakoski maantien rakentamisen aikataulusta
- n:o 212 Toimenpiteistä konkurssirikollisuuden estämiseksi
- n:o 243 Kehitysvammaisten työosuusrahojen verottamisesta
- n:o 252 Liikevaihtoveron kertaantumisen estämisestä ulkomaiselle yritykselle tehtävissä alihankintatoissa

Gustafsson Jukka

- n:o 34 Siviilipalvelun muuttamisesta YK:n päätöslauselman tarkoittamaksi

Hämäläinen Tuulikki

n:o 57 Puolustusvoimien kangastilauksen tekemisestä Valvilla Oy:ltä

Kalliomäki Antti

n:o 337 Aurinkosuojavoiteiden saamisesta sairausvakuutuksesta korvattavien SVL-lääkkeiden piiriin

Knuuttila Sakari

n:o 154 Olutmainonnan kulujen vähennyskelpoisuudesta verotuksessa

Lahti-Nuuttila Pentti

n:o 28 Valtion virastotalon rakentamisesta Orivedelle

n:o 103 Yli 55-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien aseman parantamisesta

n:o 248 Visuaalisten taiteiden ja ilmaisutaidon keskiasteen opettajakoulutuskokeilun aloittamisesta

n:o 333 Oikeuslääkärien virkojen perustamisesta lääneihin

n:o 334 Oikeuslääketieteen koulutuksen kehittämisestä

n:o 391 Suomen Pankin haarakonttoreiden tarjoamien palveluiden turvaamisesta

Lapiolahti Arto

n:o 312 Eläkeläispariskuntien kansaneläkkeen vastaanottamisesta aiheutuvasta eläketulojen pienentymisestä

Metsämäki Lauri

n:o 250 Ruuvien ja pulttien saatavuuden turvaamisesta

Myller Riitta

n:o 347 Metsäteollisuuden työpaikkojen turvaamisesta Pohjois-Karjalassa

Mönkäre Sinikka

n:o 287 Sotilasvammalain mukaisten korvaushakemusten käsittelyn nopeuttamisesta taturmavirastossa

n:o 365 Opiskelijavähennyksen saamisen perusteista

n:o 366 Rintamalisän määrän korottamisesta

Nyby Mats

n:o 58 Opiskelijavähennyksen myöntämisestä verotuksessa

n:o 59 Hautausavustuksen myöntämisestä myös alle 16-vuotiaan kuolemantapauksessa

n:o 67 Ottolapsen hoidosta maksettavasta vanhempainrahasta

n:o 92 Tuotteiden varustamisesta päivämäärämerkinnöillä

n:o 369 Oikeusturvan parantamisesta avoliittosuhteissa

n:o 378 Puolustusvoimien ammuntojen järjestämisestä Norrskärissä Vaasan edustalla

Paasilinna Reino

n:o 50 Nykyisen vuokra-asuntokannan säilyttämisestä

n:o 150 Jätepaperin keräykseen ja käyttöön liittyvistä ongelmista

Paavilainen Tuula

n:o 42 Itälukiossa opiskelevien opiskelijoiden opintososiaalisten etujen parantamisesta

n:o 256 Henkilöstön aseman turvaamisesta Telenokia Oy:n osakekaupan yhteydessä

n:o 272 Osa-aikatyötä tekevien työntekijöiden aseman parantamisesta

n:o 358 Työvoiman liikkuvuuden edistämisestä

n:o 368 Postiautolinjan säilyttämisestä välillä Jyväskylä-Kalajoki

Puisto Virpa

n:o 377 Syöpäpotilaiden kipulääkkeiden kustannusten saamisesta sairausvakuutuskorvauksen piiriin

Rajamäki Kari

n:o 52 Postiautoliikenteen säilyttämisestä Itä-Suomen postipiirin alueella

n:o 153 Perhepäivähoitajien työolosuhteiden parantamisesta

n:o 184 Vanhojen akkujen jätehuollon järjestämisestä

n:o 211 Kotiteollisuuden henkilöstön palkkaamiseen tarkoitettujen valtionapujen myöntämisestä

Ranta Jussi

n:o 316 Asunto-osaakeyhtiöiden osakkaiden liittymisestä kaapelitelevisioverkkoihin

Rantanen Jorma

n:o 44 Kalastuslain säännösten soveltamisesta

Rinne Heikki

n:o 113 Säännösten muuttamisesta koe-eläinten suojelun tehostamiseksi

n:o 244 Verotuksella kerättyjen varojen palauttamisesta kaikkein pienituloisimmille

n:o 249 Yritysten omistamien vuokra-asuntojen muuttamisesta omistusasunnoiksi

n:o 350 Työttömyyttä ja sen vaikutuksia koskevan tutkimuksen tehostamisesta

Roos Timo

n:o 116 Yleisopetukseen sijoitettujen vaikeasti vammaisten oppilaiden opetuksen järjestämisestä

n:o 234 Kirkonkylämäisiä taajamia koskevien katumaksulain säännösten muuttamisesta

n:o 238 Opiskelijain hammashuollon laajentamisesta

n:o 266 Sammaljoen perkauksen toteuttamisesta Vammalassa

n:o 361 Peruskoulujen päivittäisestä työajasta

n:o 362 Omaisuustulovähennyksen myöntämisestä verotuksessa

n:o 367 Eläinrääkkäystapausten ehkäisemisestä

Skinnari Jouko

n:o 410 Junalla tapahtuvan työmatkaliikenteen parantamisesta välillä Lahti-Helsinki

Tykkyläinen Marja-Liisa

- n:o 95 Kotiäitien sosiaaliturvan parantamisesta
- n:o 338 Vaihtoehtoisten rangaistusmuotojen aikaansaamisesta nuorille rikoksentekijöille

Törnqvist Kerttu

- n:o 146 Kuntoutuslaitoksen rakentamisesta Kolille

Vähänäkki Matti

- n:o 203 Vähemmistökansallisuuksien yliopiston perustamisesta Tukholmaan
- n:o 204 Keräyspaperin siistauslaitoksen sijoituspaikasta
- n:o 217 Kiviteollisuuden kehittämisestä Kaakkois-Suomessa
- n:o 218 Urpalanjoen ja sen lähijärvien järjestelyhankkeen tarpeellisuudesta
- n:o 219 Itäisen Suomenlahden kansallispuistoa koskevien järjestyssääntöjen valmistelusta
- n:o 326 Käräjäpaikan ja tuomiokunnan arkiston sijaintipaikasta Kymin tuomiokunnassa

SUULLISET KYSYMYKSET

Ajo Aimo

- n:o 23 Simojoen tulvavahinkojen korvaamisesta
- n:o 81 Kaivostoiminnan jatkamisesta Kolarin Rautuvaarassa
- n:o 139 Tornion raastuvanoikeuden lakkauttamissuunnitelmista
- n:o 175 Metsurien työllisyyden turvaamisesta Inarissa

Backman Jouni

- n:o 204 Yleisen oikeusaputoiminnan turvaamisesta

Björklund Ilkka-Christian

- n:o 1 Humanitaariseen avustustoimintaan tarkoitettujen lahjoitusten verovähennyskel-
poisuudesta

Elo Mikko

- n:o 61 Työaikalainsäädännön muuttamisesta Kansainvälisen työjärjestön hyväksymän sopimuksen mukaiseksi
- n:o 69 Suomalaisen työn kilpailuedellytysten parantamisesta
- n:o 188 Sotilasvammalain mukaisen elinkoron vaikutuksesta kansaneläkkeen lisäosaa määrättäessä
- n:o 202 Rekka-autoja koskevien uusien määräysten vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen

Gustafsson Jukka

- n:o 95 Kiskokalustotehdastyöryhmän ehdotusten toteuttamisesta
- n:o 128 Suomalaisen yritysten aseiden vientikauppojen estämisestä
- n:o 142 Työaikatilastojen laskentaperusteiden yhtenäistämisestä ILO:ssa

Hurskainen-Leppänen Sinikka

- n:o 11 Paikallisten yritysten käyttämisestä korvaamaan valtionyhtiöiden saneerattuja toimintoja
- n:o 72 Työllisyystilanteen parantamisesta Imatralla
- n:o 150 Kalakannan säilymisen turvaamisesta Saimaalla

Jaakonsaari Liisa

- n:o 166 Euroopan yhdentymiskehitystä koskevan selonteon antamisesta
- n:o 216 Puolustusvoimien edustajan rauhankasvatusta koskevasta kannanotosta

Mönkäre Sinikka

- n:o 70 Sairaanhoidopiiriin perustamisesta kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- n:o 217 Terveyskeskuslääkärien virkojen täyttämisestä

Rajamäki Kari

- n:o 50 Tarkempien ohjeiden antamisesta elinkeinokohtaisten menojen verovähennyskel-
poisuudesta

- n:o 144 Työntekijöiden työllisyyden turvaamisesta TVL:n Kuopion piirissä
- n:o 189 Eri kuljetusmuotojen suhteita selvittävän komitean asettamisesta
- n:o 190 Öljykuljetusten turvallisuuden parantamisesta Saimaalla
- n:o 201 Työpaikkojen turvaamisesta posti- ja telelaitoksessa ja Valtionrautateilla

Rinne Heikki

- n:o 38 Pitkään työttömänä olleiden perustoimeentulon turvaamisesta
- n:o 63 Työttömien määrää koskevista arvioista
- n:o 64 Työttömien toimeentuloturvan parantamisesta
- n:o 168 Työllisyyspolitiikan perusteista
- n:o 169 Työttömyyspäivärahojen korottamisesta
- n:o 172 Lisämenoarvioesityksen antamisesta työllisyyslain täytäntöönpanon turvaamiseksi

Roos Timo

- n:o 105 Vammaisten ja muiden erityisryhmien aseman turvaamisesta

Vähänäkki Matti

- n:o 8 Puolustuslaitoksen ylläpitämisestä aiheutuvien kustannusten kustannusjaosta
- n:o 87 Kivilouhimoiden jätekiiviaineksen käyttämisestä teiden rakentamiseen
- n:o 88 Tie- ja vesirakennuslaitoksen toimintapolitiikasta
- n:o 148 Luontaistuotemyymälöiden toimintaedellytysten parantamisesta
- n:o 184 Sairaaloissa käytettävien laitteiden käyttöturvallisuudesta

SOSIALIDEMOKRAATTISEN EDUSKUNTARYHMÄN TOIMINTAKERTOMUS VUODEN 1988 VALTIOPÄIVILTÄ

POLIITTINEN VUOSI 1988 JA EDUSKUNTARYHMÄN TOIMINTA

YLEISTÄ

Toirintavuoden 1988 poliittista elämää leimasivat tammikuussa pidetyt presidentin valitsijamiesvaalit sekä myönteisesti kehittyneet suhteet.

Suhteiden suhteissa alkoi tapahtua konkreettisia päätöksiä erityisesti loppuvuodesta 1988. Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen päätökset supistavat ydinaseistusta ja tavanomaisia aseita avasivat uuden lehden maiden välisissä suhteissa. Vuoden 1988 aikana Neuvostoliitto ilmoitti vetävänsä joukkonsa pois Afganistanista ja vähentävän joukkojaan muissa Varsovan liiton maissa, Kuuba ja Etelä-Afrikka ilmoittivat vuorostaan vetävänsä joukkonsa pois Angolasta ja Namibiasta. Loppuvuodesta saatettiin todeta Wienin ETYK:n kolmannen seurantakokouksen olevan päätösasiakirja-asteella yli kaksivuotisten neuvottelujen jälkeen.

Suomen aktiivinen ulkopoliittinen toiminta sai loppuvuodesta 1988 tunnustusta, sillä maamme valittiin jäseneksi YK:n turvallisuusneuvostoon.

Eduskuntaryhmä käsittelee vuoden 1988 aikana useaan otteeseen verouudistusta ja työelämän uudistamiseen liittyvää lainsäädäntöä. Joulukuussa eduskuntaryhmä osaltaan hyväksyi nk. puoluesihteeriryhmän neuvotteleman lisäpöytäkirjan hallitusohjelmaan.

Verouudistuksen käsittely eduskuntaryhmässä

Verouudistuksen käsittely alkoi v. 1988 eduskuntaryhmän helmikuussa järjestämällä veroseminaarilla. Seminaarissa oli alustusten lisäksi joukko työryhmiä, jotka pohtivat ryhmän tavoitteenasettelua verotuksen eri lohkoille. Seminaarin aineisto koottiin ja monistettiin kaikille ryhmän jäsenille.

Kevään kuluessa ryhmää informoitiin uudistuksen etenemisestä lähinnä suullisesti. Asiaa käytiin myös vilkasta keskustelua. Loppukeväästä aloitettiin kirjallisen materiaalin toimitaminen, mikä syksyn kuluessa muuttui "Veroinfo"-tiedotteeksi, joita kaikkiaan tehtiin seitsemän kappaletta. Erillisiä muistioita ja laskelmia eri kohderyhmien verotuksesta, yritysverotuksesta, päivärahojen verotuksesta jne. tehtiin lukuisia. Edustajien lainattavissa on ollut verotudistusta käsittelevä laajahko kalvosarja, jonka ylläpitoon ja täydentämiseen ryhmän atk-hankinnat antavat mahdollisuuden.

Valtiovarainvaliokunnan sos.dem. ryhmä työskenteli syyskauden ajan tiiviisti. Asiantuntijalausunnoista laadittiin tiivistelmä ja arvio. Eduskuntaryhmien välisiä neuvotteluja varten tehtiin aineistoa muistioina, käyriä ja laskelmia. Neuvottelujen kulusta jaettiin eduskuntaryhmälle muistio.

Tasavallan Presidentin ja valitsijamiesten vaalit

Vuoden 1988 alussa pidetyt tasavallan presidentin ja hänen valitsijamiestensä vaalit suoritettiin 31.1.-1.2. uudistetulla tavalla. Äänioikeutetut kansalaiset saivat ensi kertaa äänestää suoraan presidenttiehdokasta ja toisella lipulla valitsijamiestä siltä varalta, että ehdokkaista ei kukaan saisi suorassa vaalissa ehdotonta enemmistöä.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen, Suomen Maaseudun Puolueen ja Pro Koivisto-liikkeen yhteinen ehdokas, tohtori Mauno Koivisto, osoittautui ylivoimaiseksi. Hän sai suorassa vaalissa 47,9 prosenttia eli 1.509.951 ääntä. Tohtori Koiviston takana olleet valitsijamiehet saivat 46,6 prosenttia äänistä ja 144 valitsijamiestä. Tästä oli sosialidemokraattisen vaaliliiton osuus 1.178.297 ääntä (39,6 %) ja 129 valitsijamiestä.

Edellä mainittu oivallinen vaalitulos ei aivan riittänyt ehdokkaamme suoraan valintaan, vaan valitsijamiehet pääsivät ratkaisemaan presidentin valinnan. Helmikuun 15. päivänä suoritetun vaalin ensimmäisellä kierroksella valitsijamiehet pysyivät omien ehdokkaitensa takana. Tällöin vaalissa saivat ehdokkaat ääniä seuraavasti: Koivisto 144, Väyrynen 68, Holkeri 62 ja Kivistö 26. Ratkaisu tapahtui toisella kierroksella, jolloin suurin osa Harri Holkerin valitsijamiehistä asettui kannattamaan Mauno Koivistoa. Äänestyksen tulos oli seuraava: Koivisto 189, Väyrynen 68, Kivistö 26 ja Holkeri 18 ääntä.

Keskustelu vaalien voittajista ja häviäjistä osoittautui mielenkiintoiseksi. Tiedotusvälineet juhlivat Paavo Väyrystä voittajana. Itse asiassa hänen äänimääränsä oli lähes sama kuin keskustan ehdokkaalla oli vuonna 1982. Hänen voittonsa oli voitto lähinnä Harri Holkerista ja gallupeista. Vaalien voittajaksi tuli tohtori Mauno Koivisto, joka keräsi vuoden 1982 vaaleihin verrattuna lähes 140.000 ääntä enemmän.

Vuoden 1988 kunnallisvaalit

Kunnallisvaalit käytiin 16-17.10.1988. Sosialidemokraattinen puolue lähti vaaleihin tunnuk-sella "Inhimillinen ote asioihin" ja korosti vaaliteemoittelussaan palvelukunta-ajatusta.

Vaali-innostuksen ennakoitiin alenevan vuodesta 1984. Näin kävikin, sillä äänestysaktiivisuus jäi 70 prosenttiin eli noin 4 prosenttiyksikköä pienemmäksi kuin neljä vuotta aikaisemmin. Osallistumisinnon laskua oli nähtävissä jo ehdokasasettelussa, sillä puolueilla oli aikaisempaa vaikeampaa löytää listoille ehdokkaita. Myönteistä sos.dem. listoilla oli nuorten ja naisten aikaisempaa suurempi lukumäärä. Monella paikkakunnalla eduskuntaryhmän kansanedustajien osallistumisella vaaleihin oli varsin ratkaiseva merkitys.

Sosialidemokraattinen puolue julisti aivan vaalien alla "sodan gallupeja vastaan". Vaalien alla puolueen Gallup-tulokset osoittivat suurta vaihtelua 21-24 prosentin välillä. Vaalityö onnistui, sillä puolueen lopullinen tulos oli 25,3 prosenttia ja lisäystä vuoteen 1984 verrattuna oli 0,5 prosenttiyksikköä. Puolueen äänimäärä säilyi kutakuinkin entisenä.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä järjesti lokakuun alkupuolella 18 kunnallisvaalitilaisuutta eri puolilla maata. Torstaina 13. 10. 1988 eduskuntaryhmän jäsenet hajaantuivat Helsingin keskustaan jakaen 3000 ruusua sekä ko. päivän "Demari"-lehteä.

Kunnallisvaalitilaisuudet pidettiin seuraavasti:

Paikkakunta	Pvm	Paikkakunta	Pvm
Uusikaupunki	1.10.	Lempäälä	9.10
Jämsä	1.10.	Vantaa	10.10.
Tampere	2.10.	Kuopio	12.10.
Kaskinen	5.10.	Hyvinkää	12.10.
Oulu	5.10.	Kerava	12.10.
Kajaani	6.10.	Lohja	12.10.
Anjalankoski	6.10.	Espoo	12.10.
Joensuu	6.10.	Harjavalta	12.10.
Hämeenlinna	8.10.	Heinola	15.10.

SOSIALIDEMOKRAATTISET RYHMÄPUHEENVUOROT

Aluepoliittinen väläkysymys

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron aluepoliittisessa väläkysymyskeskustelussa käytti 16. 3. 1988 kansanedustaja Timo Roos. Ryhmäpuheenvuorossa todettiin itse aiheen olevan ajankohtaisen, mutta että hallitus on juuri antamassa aluepoliittiset lait eduskunnalle.

Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin erityisesti tietotaitotason kohottamista. Kaikentasoiset oppilaitokset korkeakouluista ammattikouluihin on saatava mukaan alueelliseen kehittämistyöhön. Samalla edellytettiin maan eri alueita kohdeltavan telemaksuissa tasapuolisuutta.

Toiseksi eduskuntaryhmä korosti aluepoliittisen rahoituksen uudelleen suuntaamisen tarvetta. Tukea on suunnattava nykyistä enemmän yritysten tuotantorakenteen kehittämiseen. Ryhmän mielestä kestävimmit vaikutukset pitkällä tähtäimellä saadaan lisäämällä panostusta maakunnallisten ja alueellisten kasvukeskusten kehittämiseen.

Kolmantena painopisteenä ryhmällä oli yhteisten palvelujen kehittäminen. Asutuskeskuksissa on puutetta erikoistuneista palveluista ja asunnoista; haja-asutusalueella on keskeistä turvata peruspalvelujen saatavuus. Ryhmä kiinnitti huomiota myös suurten keskusvirastojen tapaan hoitaa liian itsenäisesti maan hallituksen linjaan nähden ristiriitaista aluepolitiikkaa.

Neljäntenä painopisteenä oli alueellisen omaehtoisuuden edistäminen. Esimerkkinä mainittiin lääninrahan käyttö. Samalla ryhmäpuheenvuorossa otettiin esille tarve koordinoida nykyistä paremmin läänintasoista varojen käyttöä.

Viidentenä huolenaiheena oli maaseudun kehittäminen. Ryhmän mielestä vientituesta säästyviä varoja on suunnattava maaseudun ja varsinkin sen syrjäisten osien tukemiseen.

Lopuksi ryhmäpuheenvuorossa korostettiin tarvetta ratkaista pääkaupunkiseudun vaikea asuntotilanne. Kaavoitetut tontit haluttiin saada pikaisesti rakentamisen piiriin ja lisäbudjetista odotettiin osaltaan ratkaisijaa asuntorakentamiseen.

Liikennepoliittinen selonteko

Hallitus antoi eduskunnalle liikennepoliittisen selonteon tiistaina 12. 4. 1988. Selontekokeskustelua käytiin eduskunnassa kolmena päivänä ja puheenvuoroja, vastauspuheenvuoroja sekä kommentteja esitettiin yhteensä lähes 150 kappaletta.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmäpuheenvuoron liikennepoliittisesta selonteosta käytti ryhmän puheenjohtaja Pertti Hietala. Ryhmäpuheenvuorossa vaadittiin laadittavaksi nopeasti kokonaisvaltainen liikennepoliittinen suunnitelma, joka antaisi jäntevän perustan kaikkien liikennemuotojen tasapuoliselle kehittämiselle ja työnjaolle pitäen lähtökohtana kansalaisten palvelutarpeet ja kansantalouden edut. Tätä ohjelmaa laatimaan tulisi asettaa parlamentaarinen komitea ja sen tulisi antaa mietintönsä mahdollisimman pikaisesti, jotta sen osoittamia suuntaviivoja voitaisiin toteuttaa valtion tulo- ja menoarviossa mahdollisimman pian. Ohjelmassa on tarkasteltava perusteellisesti liikenneturvallisuutta ja ympäristöhaittoja.

Vuoden 1988 ensimmäinen lisäbudjetti

Kansanedustaja Matti Luttinen käytti vuoden 1988 ensimmäisen lisäbudjetin lähetekeskustelun yhteydessä 3. 5. 1988 sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron. Puheenvuorossa pidettiin lisämenoarviota rakenteeltaan oikeasuuntaisena. Hallitusohjelman mukaisesti lisäbudjetissa on suunnattu varoja liikenteen ja muun yhteiskunnan perusrakenteen kehittämiseen sekä tutkimukseen ja korkeakoulutukseen. Asuntotuotannon määrärahojen lisäystä pidettiin myös tervetulleena toimenpiteenä. Ryhmä olisi kaivannut enemmän varoja työllisyyslain yhteydessä hyväksytyjen ponsien rahoittamiseen.

Ryhmäpuheenvuorossa puututtiin myös talletusten ja obligaatioiden verohuojennuslakiin. Aikaisemmalle laille tunnusomaista oli laaja verovapaus. Tilanne oli poikkeuksellinen: yhdessäkään toisessa OECD-maassa eivät talletusten ja obligaatioiden tuotot olleet yhtä laajasti verotuksen ulkopuolella.

Puheenvuorossa pidettiin hallituksen esitystä talletusten ja obligaatioiden verohuojennuslaiksi perusteltuna aloituksena verolakien uudistamiselle. Aikaisemmin lain voimassaolohan oli päättyvässä vuoden 1988 lopussa. Hyvänä pidettiin sitä, että esitys jätti tavanomaiset talletustilit hallitusohjelman mukaisesti verotuksen ulkopuolelle. Talletusten ja obligaatioiden tuottojen progressiivinen verotus suosii lisäksi piensäästäjiä, sillä vero on sitä vähäisempi, mitä pienempi on korkotuotto.

Ympäristöpoliittinen selonteko

Ryhmäpuheenvuorot ympäristöpoliittisesta selonteosta pidettiin 1. 6. 1988. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron käytti ryhmän varapuheenjohtaja Saara-Maria Paakkinen. Puheenvuorossa hän totesi mm., että ympäristöpolitiikka on viime vuosikymmeninä ollut kaikkien puolueiden suosikkiteemojen joukossa. Oleellinen kysymys kuitenkin on, kuuluuko tämä aihe päätöksenteossa listan kärkeen. Paakkisen mielestä ympäristön on oltava vaikeissakin painostustilanteissa asia nro 1.

Ryhmäpuheenvuoron kritiikki kohdistui selonteon tavoitteiden laimennuksiin päästöjen

enimmäisarvoissa. Hallituksen porvarilliset edustajat olivat selontekoa laadittaessa miedontaneet veteen ja ilmaan laskettujen päästöjen tulevia enimmäisarvoja.

Eduskuntaryhmä ilmoitti kannattavansa nk. Brundtlandin komission suosituksia kestävästä kehityksen turvaamiseksi. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoi, että Suomen on sivistysvaltiona oltava joukon kärjessä toteuttamassa komission esityksiä ja näyttämässä muille esimerkkiä.

Selonteon lainsäädäntöä koskevassa osuudessa ryhmä tervehti tyydytyksellä esitystä liittää lainvalmisteluohjeisiin velvollisuus selvittää tarpeen mukaan lain toimeenpanon vaikutukset ympäristöön. Luonnonsuojelulain kokonaisuudistus haluttiin saada nopeasti liikkeelle. Ympäristöhallintoa pidettiin puheenvuorossa hajanaisena. Hallintoon edellytettiin luotavan integroitu ympäristöasioiden suunnittelujärjestelmä

Ympäristöpoliittisessa selontekokeskustelussa Saara-Maria Paakkinen kertasi eduskuntaryhmän budjettikannanotossaan esittämät asuntopoliittiset tavoitteet. Peruskoron nostamisen seurauksena on asumistukea nostettava, 12.000 valtion lainoittaman vuokra-asunnon tuotanto on turvattava, asunnottomuuden poistamiseen tarvitaan miljardi markkaa ja asuntorakentamisen turvaamiseksi on perustettava valtion budjetin ulkopuolinen asuntorahasto

Vuoden 1989 budjetin lähetekeskustelu

Socialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron 14. 9. 1988 vuoden 1989 budjetin lähetekeskustelussa käytti Pertti Paasio. Hän ilmoitti, että socialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää hallituksen talous- ja finanssipoliittista linjaa oikeana ja tukee sitä. Vakautusratkaisu loi edellytykset käsitteillä olevalle edistykselliselle budjetille, Paasion mukaan se kertoo siitä, etteivät puheet työmarkkinajärjestöjen merkityksen murenemisesta pidä paikkaansa.

Ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomiota tärkeiden ratkaisujen syntymiseen Suomen ja Neuvostoliiton kaupan vaikeissa pulmakysymyksissä. Kauppakomitean työ on ollut tuloksellista. Alueellisen yhteistyön tehostaminen on Paasion mukaan tarpeen Suomen ja Neuvostoliiton välillä myös aikamme suuressa peruskysymyksessä: ympäristönsuojelussa.

Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin myös suomalaisen ympäristökeskustelun merkitystä. Paasion mukaan ympäristön suojelun olennainen piirre on valinnan tekeminen. Valinta joudutaan usein tekemään taloudellisten ja ympäristöarvojen välillä. Ympäristönäkökohtien olisi yllettävä kärkeen.

Ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomiota myös vaikeaan asuntotilanteeseen. Vaikein tilanne on pääkaupunkiseudulla ja nuorten kohdalla, Paasion mielestä maan hinnan nousu on saatava kuriin. Siksi olisi säädettävä uudet maapakettilait. Samoin Paasio kiinnitti huomiota rakennusaine- ja tarviketeollisuuden puutteelliseen kilpailuun.

Ryhmäpuheenvuorossa pidettiin merkittävänä hallituksen budjettiriihessä tekemää päätöstä asuntorahaston perustamisesta.

Paasio kiinnitti huomiota myös verouudistuksen eräisiin epäkohtiin. Yhtenä tällaisena hän

mainitsi yksinhuoltajat, joilla kaikissa tuloluokissa ei verotus helpotukaan. Myönteisenä hän piti mm. sitä, että palkallaan tai eläkkeen varassa elävien verotus kevenee.

Vuoden 1989 budjetista Paasio mainitsi myönteisinä kohtina mm. lapsilisien nousun 17 prosentilla, opintotuen ja työttömyysturvan nousun, työllisyyslain velvoitteiden toteutumisen ja kehitysyhteistyömäärärahataason eli 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Verolakien lähetekeskustelu

Verolakien lähetekeskustelu käytiin eduskunnassa 20. 9. 1988. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron asiasta käytti kansanedustaja Matti Luttinen.

Puheenvuorossa todettiin tyydytyksellä verouudistuksen alun lähteneen liikkeelle. Luttinen kiinnitti huomiota siihen pelotteluun, jota oppositio on harjoittanut mm. sosiaalisten vähennysten osalta. Pelottelu on ollut aiheetonta esimerkiksi eläketulovähennyksen osalta.

Ryhmäpuheenvuorossa pidettiin tärkeänä veropohjan laajentumissuuntana yritysverotuksen uudistusta. Suunta on oikea, vaikka mittakaava alkuvuosina onkin vaatimaton.

Luttinen mainitsi myös opposition pyrkimykset leimata verouudistus verotuksen kiristymiseksi luonnollisilla henkilöillä. Hallituksen käyttämät vertailutiedot on laskettu tavalla, joka on ollut käytössä siitä asti, kun asteikkotarkistuksia on ylipäänsä tehty.

Verouudistus ei Luttisen mukaan asteikkojen osalta pääty tähän. Tällä kertaa hoidettiin erityisesti pienituloisten verokuoppaa. Tulevien vuosien helpotukset on suunnattava keskituloisille. Tämä on ryhmäpuheenvuoron mukaan korkeinta marginaaliveroa tärkeämpi kysymys.

Väläkysymys verouudistuksesta, asuntopolitiikasta ja perusturvasta

Suomen Keskusta teki syyskuussa hallitukselle väläkysymyksen verouudistuksesta, asuntopolitiikasta ja perusturvasta. Muut oppositiopuolueet yhtyivät tehtyyn väläkysymykseen.

Hallitus antoi vastauksensa 4. 10. 1988. Vastaajana oli ympäristöministeri Kaj Bärlund. Pääministeri Harri Holkeri osallistui myös keskusteluun.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta käytti ryhmäpuheenvuoron kansanedustaja Reino Paasilinna. Verotuksen osalta Paasilinna kiinnitti huomiota Suomen Keskustan ristiriitaiseen käyttäytymiseen: keskusta jättäisi suuryritykset verotuksen ulkopuolelle ja pistäisi palkansaajat ja eläkeläiset maksamaan verot. Samalla ryhmäpuheenvuorossa kritisoitiin Suomen Keskustan laskelmia verotuksen mahdollisesta kiristymisestä. Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa korostettiin erityisesti lapsiperheiden aseman parantamista verouudistuksessa.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa haluttiin selkeästi lisätä valtion rahoituslalista panosta asuntoasioitten kehittämisessä. Asuntorahasto katsottiin oikein toteutettuna hyväksi perustaksi.

Asuntojen rakentaminen ei ole yksinomaan valtion tehtävä. Paasilinna vaati kunnilta halua

hankkia tontteja, kaavoittaa ja myös itse rakentaa asuntoja. Kunnilla on oltava poliittista halua rakentaa erityisesti vuokra-asuntoja. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellytti-kin aravarahoitteisten vuokra-asuntojen määrän nostamista vuoteen 1991 mennessä 15 000:een. Samalla ryhmä edellytti, että maapakettilainsäädäntö on saatava toimivaksi.

Ryhmäpuheenvuorossa esitetty perusturvakäsitys oli selvästi laajempi kuin välikysymyksen esittäjien "tasarahajärjestelmä". Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä perusturva on varmuutta taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä perusoikeuksista: työstä, asunnosta, koulutuksesta ja tarvittavista julkisista palveluista sekä toimeentulosta. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoikin, että perusoikeudet on kirjattava perustuslakiin.

Selonteko Euroopan integraatiosta

Hallitus antoi eduskunnalle lokakuun lopulla selonteon Euroopan integraatiotilanteesta. Hallituksen selonteon esitteli eduskunnalle ulkoministeri Kalevi Sorsa. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti kansanedustaja Ilkka-Christian Björklund 1. 11. 1988. Eduskuntaryhmän jäsenten käyttämät puheenvuorot julkaistiin "Puheen- vuoroja" -julkaisuna joulukuun puolivälissä.

Ilkka-Christian Björklundin käyttämässä ryhmäpuheenvuorossa korostui hallituksen aktiivisuuden lisääntyminen integraatiokysymyksessä. Maamme on suuntaamassa passiivisen sopeutujan osasta aktiivisen osallistujan asemaan.

Socialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa edellytettiin hallituksen paneutuvan selontekoa paremmin sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseen länsieurooppalaisessa yhteistyössä. Ryhmä vaati selkeätä sitoutumista työllisyyttä tukevaan talouspolitiikkaan käynnissä olevassa kehityksessä. Työntekijöiden oikeuksien turvaamisesta on saatava uskottavat vakuudet. Hallituksen on linjanmäärittelyssään painotettava esitettyä enemmän kuluttajien asemaa ja ympäristön suojelua. Hallituksen on myös pikaisesti aikaansaattava yhteispohjoismainen sopimus, jossa yritykset lailla veloitettaisiin avaamaan ylikansallisten yhtymien työntekijöille neuvottelumahdollisuudet niiden todellisten päätöksentekijöiden kanssa.

Björklund korosti ryhmäpuheenvuorossa, että realismi pakottaa maamme etsimään jokais- ta tilannetta varten tehokkaimmat yhteistyökumppanit yhdentymiskehityksessä. Hallitus korostaa selonteossaan EFTA:n merkitystä. Ryhmäpuheenvuorossa todetaan, että EFTA:n rinnalla on tarpeen pohjoismainen yhteistyö, sillä EFTA:llakin on omat rajoitteensa johtuen sen kauppapoliittisista intresseistä.

Vuoden 1989 budjetin palautekeskustelu

Vuoden 1989 valtion tulo- ja menoarvion palautekeskustelu alkoi 14. 12. 1988, jolloin valtio- varainvaliokunnan sos. dem. ryhmän puheenjohtaja Matti Luttinen käytti ryhmän puheen- vuoron.

Luttinen korosti valitun talouspoliittisen linjan oikeellisuutta. Valitun linjan tärkein peruste oli vakautusratkaisu. Yksi oleellinen osa tulopoliittista kokonaisuutta oli myös yhteisiä pal- veluja painottava, kevyehköä finanssipoliittikkaa edellyttävä budjettilinja.

Tulevissa talouspoliittisissa ratkaisuissa on entistä selvemmin kysymys valinnoista. Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin, että ihmisten hyvinvointiin ja aivan erityisesti köyhimpien elinehtoihin liittyviä menoja ei voida karsia. Mahdollisia valtiontalouden supistamiskohteita ryhmäpuheenvuoron mukaan voisivat olla puolustusmenot, jotka vuodelle 1989 kasvavat inflatoriset 13 prosenttia, sekä maatalouden vientituki.

Eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa todettiin monessa asiaryhmässä päästyn tyydyttävään alkuun. Muun muassa tuotettavien vuokra-asuntojen määrä lisääntyy, lapsilisät, työttömyyspäiväraha ja opintotuki nousevat ja kehitysyhteistyömäärärahoissa saavutetaan tavoitteeksi asetettu 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta.

JULKILAUSUMAT JA KANNANOTOT

Eduskuntaryhmä vaati 11. 2. kokouksessaan Suomen Pankin haarakonttoreiden lakkauttamispäätöksen jäädyttämistä ja toiminnan kehittämisen selvittämistä.

Edellytettiin myös riittävien ja yksityiskohtaisten tietojen saamista verotuksen uudistamisesta ennen lopullisten lakiesitysten antamista eduskunnalle.

Tässä kokouksessa eduskuntaryhmä päätti asettaa yhteisen työryhmän puoluetoimikunnan kanssa tutkimaan ja selvittämään valtion liikelaitosten sekä yhtiöiden tilannetta ja laatimaan toimenpide-ehdotuksia. Matti Luttisen johtama työryhmä jätti 12. 4. muistionsa eduskuntaryhmälle ja puoluetoimikunnalle.

Eduskuntaryhmä yhti kokouksesaan 25. 2. arkkikiipisa Desmond Tutun käsitykseen siitä, että Etelä-Afrikan hallituksen päätös rajoittaa 17 järjestön ja ammattijärjestö COSATU:n toimintaa kiristää tilannetta Etelä-Afrikassa. Ryhmä ilmoitti kannattavansa kaikkia niitä toimia, jotka tähtäävät kansainvälisten pakotteiden laajentamiseen Etelä-Afrikan hallituksen eristämiseksi.

Kokouksessaan 26. 5. eduskuntaryhmä asetti budjettitavoitteensa vuodelle 1989. Ryhmä painotti verouudistuksen oikeudenmukaista toteuttamista pieni- ja keskituloisten asemaa parantavalla tavalla ja hintojen nousun hillitsemistä. Painopistealueiksi oli ryhmän mielestä asetettava työllisyys, asuminen, aikuiskoulutus, sosiaaliturva ja terveydenhuolto.

Ryhmä katsoi, että työllisyys on turvattava ja työllisyyslain asettamat lisävelvoitteet on sisällytettävä täysimääräisesti budjettiin, jossa on myös otettava huomioon ryhmän syksyllä 1987 työllisyyslakiin esittämät ponnet.

Asuntopolitiikkaan on saatava käänne ja vuoden 1989 budjetin yhteydessä tulee perustaa erityinen budjetin ulkopuolinen asuntorahasto, jonka pääomaa kartutetaan valtion asunto-obligaatioin ja asuntolainojen takaisinmaksusta kertyvien ylimääräisin varoin. Asunnottomuuden poistamiseen on varattava miljardi markkaa, josta summasta vuoden 1989 budjettiin vähintään 300 milj. markkaa. Valtion lainoittamia vuokra-asuntoja on tuotettava vähintään 12.000.

Aikuiskoulutusta on tehostettava. Eduskuntaryhmä esitti erityisen koulutusrahaston perustamista sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä valtioneuvoston 24. 3.1988 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä puutteellisen ammatillisen koulutuksen saaneiden perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä koulutus-

motivaation luomiseen. Ryhmä katsoi, että aikuisopintokeilun piiriin tulevien määrää voidaan kasvattaa kehittämällä aikuisopintorahaa. Eduskunnan hyväksymä tavoite opintotuesta perustoimeentulon turvaavana etuutena on saavutettava. Lainapainotteisuutta opintojen rahoituksessa on vähennettävä ja opintorahan osuutta nostettava puoleen opintotuen määrästä vuoteen 1990 mennessä. Aluepoliittisen lainsäädännön yhteydessä on huolehdittava siitä, että korkeakoulujen ja niiden alueyksiköiden kehittäminen tapahtuu tasapainoisesti.

Sosiaaliturva tulee saada kattavammaksi ja sitä tulee kehittää erityisesti perustoimeentuloturvan osalta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä työttömyysturvaan, lapsiperheiden asemaan, sairausvakuutukseen ja toimeentulotukeen. Työttömyysturvan osalta tulee nostaa ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan ansio-osaa samoin kuin peruspäivärahaa ja sen lisiä. Lapsilisiin tulee saada tuntuva tasokorotus. Vanhempainlomaa tulee pidentää ja ansionmenetys tulee korvata pienten lasten hoidon takia lyhennettyä työaikaa tekeville. Vuosittain tulee rakentaa 12 000 uutta lasten päivähoitopaikkaa. Toimeentulotuen osalta tulee ennaltaehkäisevän tuen osuutta nostaa 5 prosenttiin. Perusosa tulee nostaa 80 prosenttiin täyden kansaneläkkeen määrästä.

Kansanterveystyötä on kehitettävä edelleen ja terveydenhuollon yhteiset palvelut on turvattava sekä annettava erityinen terveydenhuollon kehittämispaketti. Tämä vaatii terveydenhuoltoon nykyistä suurempia virkalisäyksiä myös työajan lyhentämisestä johtuen. Sairausvakuutuksen korvauksen perustana olevia taksoja on korotettava asteittain vastaamaan palvelujen käytöstä aiheutuneita todellisia kustannuksia. Leikkausjonoja on pystyttävä lyhentämään ja sydämen ohitusleikkaukset tulee taata nopeasti julkisyhteisöjen ylläpitämissä sairaaloissa.

Eduskuntaryhmä yhtyi 16. 6. puoluetoimikunnan veropoliittiseen kannanottoon. Siinä todettiin tyydytyksellä, että verouudistusta on valmisteltu pienituloisten verotusta keventävään suuntaan. Tavoitteena ollut eläkeläisten verotuksen helpottuminen on myös toteutuksessa.

Yritysverotuksessa pidettiin myönteisenä suuryhtiöitten verollepanoa. Myyntivoittojen verotuksen laajentaminen merkitsee verotuksen oikeudenmukaistumista. Varallisuusveron säilyttämistä pidettiin tärkeänä verojärjestelmän osana. Maatalousverotuksen katsottiin suosivan pienviljelijöitä ja kehittyvän näin oikeudenmukaisemmaksi. Samoin todettiin tapahtuvan metsäverotuksessa.

Valtionveron progressiivisuuden vuoksi tulosta tapahtuva asuntolainan korkojen vähennys kohtelee pienituloisia epäoikeudenmukaisesti. Tämän vuoksi on nykyjärjestelmää kehitettävä pieni- ja keskituloisia lapsiperheitä tukevaksi. Sairauskuluvähennys tulee säilyttää jatkossakin.

Yhtiöverotuksen uudistamisen edellytyksenä kunnallinen harkintavero poistuu vuonna 1991. Muutoksen aiheuttamat menetykset olisi voitava korvata ottaen huomioon yritysverotuksen uudistumisen kunnille toisaalta tuomat lisätulot. Kunnallisen lapsivähennyksen korottamisen todettiin aiheuttavan ennen muuta lapsirikkaissa kunnissa verotulon vähenemistä, joka on voitava korvata kunnille.

Koeverotuksessa ilmenneet ongelmat mm. opiskelijoiden ja yksinhuoltajien kohdalla olisi ratkaistava. Veroasteikoissa olisi kevennettävä erityisesti pieni- ja keskituloisten tuloverotusta.

Eduskuntaryhmä otti Valkeakoskella 21.-22. 8. kesäkokouksessaan kantaa vuoden 1989 budjettiin, verouudistukseen ja Outokumpu Oy:n päätökseen ostaa kuparirikastetta Chiles-tä.

Vuoden 1989 valtion tulo- ja menoarvion painopisteiksi ryhmä asetti asuntoasiat, työllisyyden hoidon, perusturvan, päivähoidon ja lapsiperheiden taloudellisen tukemisen.

Budjettikäsittelyn yhteydessä on päätettävä asuntorahaston perustamisesta nykyistä aravajärjestelmää kehittämällä. Aravavuokra-asuntojen määrää olisi lisättävä oleellisesti. Vuosittainen vähimmäistavoite vaalikauden loppuun mennessä on neljänneksen nousu vuoteen 1988 verrattuna eli 15.000 asuntoa.

Työllisyyttä voidaan parantaa turvaamalla maahan vakaa taloudellinen kehitys, lisäämällä ja tehostamalla kuntien ja valtion tarjoamia palveluja sekä varmistamalla työllisyyslain jatkotoimet.

Perusturva on saatavissa aikaan olemassa olevia sosiaaliturvajärjestelmiä kehittämällä. Työttömyysturvan minimitaso on 1990-luvun alkuun mennessä korotettava asteittain vastamaan täyden kansaneläkkeen tasoa. Kunnallisen toimeentulotuen perusosa on muutettava laajaksi perusosaksi eli 80 prosentiksi täydestä kansaneläkkeestä. On huolehdittava työttömyys- ja sairauspäivärahojen yhteensovittamisesta. Osa-aikaista työtä tekevien työttömyysturvaa on parannettava pidentämällä tuen kestoa ja lieventämällä sen saamisen edellytyksiä.

Kaikille alle kouluikäisille olisi taattava päivähoitopaikka. Vuoteen 1990 mennessä on järjestettävä alle kolmivuotiaiden hoito. Lapsilisiä olisi korotettava vähintään yhtä paljon kuin vuoden 1988 budjetissa.

Opintotuen on turvattava perustoimeentulo. Opintorahan osuus olisi nostettava puoleen opintotuen määrästä vuoteen 1990 mennessä. Aikuiskoulutuksen tarjontaa olisi lisättävä ja aikuisopiskelijoiden toimeentuloturvaa parannettava. Tähän tarvitaan työntajien, työntekijöiden sekä julkisen vallan yhteistä koulutusrahastoa.

Kesäkokouksessa Valkeakoskella hyväksytyssä veropoliittisessa kannanotossa edellytettiin veropohjan laajentamista, verotuksen oikeudenmukaisuuden parantamista ja henkilöverotuksen tason alentamista. Huomiota kiinnitettiin tuloveroasteikon muotoon. Helpotukset olisi ulotettava paremmin koskemaan pieni- ja keskituloisia. Lakkoavustukset pitäisi jättää verotuksen ulkopuolelle.

Kannanotossa korostettiin, että riittävän yhteiskunnallisen tuen takaaminen lapsiperheille on ryhmän keskeinen tavoite. Kunnallistaloudellisesti veromallin on oltava alueellisesti oikeudenmukainen kaikissa vaiheissa. Myyntivoiton verotuksen katsottiin jääneen nk. z-mallissa liian alhaiseksi ja näin ollen sitä olisi laajennettava ja varallisuusvero säilytettävä. Yritysten varauksia ja huojennuksia olisi kiristettävä niin, että investointien kohtuuton verotuki loppuu.

Kesäkokouksessa Valkeakoskella käsiteltiin Outokumpu Oy:n tekemää kuparirikasteen hankintasopimusta ja sen valtioneuvoston päätöksen. Ryhmä yhtyi puoluetoimikunnan La Escondida-hankkeen tuomitsevaan kantaan. Hallituksen takauspäätöksen katsottiin olevan ristiriidassa sosialidemokraattisen arvomaailman kanssa. Hallituskriisiin sen ei kuitenkaan katsottu antavan aihetta.

Ryhmä piti käsittämättömänä Outokumpu Oy:n johdon haluttomuutta ottaa ajoissa huomioon rakennemuutoksen vaikutukset omaan tuotantoonsa työllisyysvastuunsa tuntien. Päättöksen julistaminen salaiseksi oli lyhytnäköistä ja taitamatonta. Yksinomaan myönteisenä pidettiin kuitenkin kesän aikana käytyä keskustelua kansainvälisten suhteittemme moraalisista näkökohdista. Kesän 1988 kuparikeskustelu oli muistutus siitä, että kansainvälisen solidaarisuuden näkökulma on osattava ottaa huomioon silloin, kun suomalaisten yritysten ja erityisesti valtion yhtiöiden johdossa valmistellaan kansainvälisesti merkityksellisiä taloudellisia päätöksiä. Eduskuntaryhmä tuomitsi Chilen ay-liikkeen johtoon kohdistetut pailnostustoimet La Escondida-hankkeen vuoksi.

Eduskuntaryhmä päätti 22. 9. haastaa porvarilliset puolueet kunnissa ratkaisemaan ympäristö- ja asuntoasioita. Kunnissa tulisi varautua tulevien vuosien suunnitelmissa ja budjeteissa satsaamaan rahaa erityisesti vuokra-asuntojen rakentamiseen. Vuoden 1989 valtion budjettiesitys antaisi tähän mahdollisuudet.

Ryhmä otti kantaa raha-asia-aloitteisiin ja katsoi, että tulo- ja menoarvioesitystä tulee parantaa opiskelijoiden asumiseen sekä jätteiden hyötykäyttöön ja ilmantutkimukseen esitettyjen varojen suhteen. Myös kulttuuritoimintojen ja kehitysyhteistyöjärjestöjen katsottiin tarvitsevan esitettyä enemmän varoja.

Eduskuntaryhmä julkisti 27. 10. korjausehdotuksensa verouudistuslakeihin. Kanta lakiluonnoksiin oli pääosin myönteinen: tulopohja laajenee oikeansuuntaisesti sinne, missä on eniten verottomia tuloja, suuret pörssiyritykset joutuvat verolle ja veronkiertomahdollisuudet vähenevät, henkilöverotuksessa verohelpotukset suuntautuvat ensisijaisesti pienituloisille.

Henkilöverotukseen ryhmä esitti seuraavia muutoksia:

— Korjausten painopisteen olisi oltava keskituloisissa, erityisesti lapsiperheissä. Yhdeksi keinoksi katsottiin lapsenhoitovähennyksen ulottaminen 1-2-vuotiaisiin. Pitkällä aikavälillä lapsiperheiden verotuki olisi korvattava kokonaan suoralla tuella.

— Asuntolainojen korkovähennyksen osalta edellytettiin, että korkovähennyksen omavastuu sidotaan jatkossa tuloihin ja nykyistä selvemmin lasten lukumäärään. Yksinhuoltajien korkovähennykseen olisi sallittava sama lapsikorotus kuin muillekin lapsiperheille. Avo- ja avioparit olisi siirtymäkauden aikana saatettava tasavertaiseen asemaan. Muiden kuin asunto- ja opintolainojen korkovähennysoikeutta olisi karsittava tuntuvasti.

— Keskituloisten yksinhuoltajien tukea olisi lisättävä. Valtiovarainministeriön edellytettiin selvittävän kunnallisen lapsivähennyksen nostamisen ja lapsenhoitovähennyksen ikärajotusten poistamisen vaikutus yksinhuoltajien verotusasemaan.

— Elatusvelvollisten veronmaksukyvyyn alentumisvähennyksen myöntämisperusteita olisi väljennettävä kunnittain mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

— Lapsivähennyksen kunnallisverotuksessa tulee saada tehdä se aviopuoliso, jolle vähennys perheessä sovitaan.

— Kunnallisverotuksessa vuonna 1990 poistuvan osakeyhtiöiden ja osuuskuntien harkinta-verotuksen vaikutukset tulee kompensoida niille kunnille, joita se koskee.

Eduskuntaryhmä otti kantaa 8. 12. puoluesihteerityöryhmän esitykseen hallitusohjelman lisäpöytäkirjaksi. Erityisen myönteisenä pidettiin kansainvälistä ympäristöyhteistyötä koskevia esityksiä. Yhteisten palvelujen laajentamisen ja ympäristönsuojelun ohella korostettiin asuntopolitiikan tuloksellisuuden lisäämistä.

Ryhmä yhtyi puoluetoimikunnan päätökseen hyväksyä lisäpöytäkirja, mutta korosti samalla, että lisäpöytäkirjan esitykset julkisten palvelujen kasvun hidastamisesta eivät saa johtaa suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon heikentymiseen.

ALOITTEET

Kevätistuntokauden alussa helmikuussa eduskuntaryhmä jätti kaksi ryhmäaloitetta, jotka molemmat liittyvät opintojen tukemiseen. Aikuisopintorahakokeilua haluttiin tehostaa, koska koulutusta voidaan käyttää ennaltaehkäisevänä keinona rakennemuutoksen hallinnassa. Erityisesti tulisikin edistää ja tukea omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistumista. Tästä syystä aikuisopintorahakokeilua pitäisi tehostaa turvaamalla aikuisopiskelijalle opintorahalla työttömyystoimeentuloturvan taso, alentamalla aikuisopintorahaan oikeutettujen ikäraja 28 vuoteen ja lyhentämällä työkokemusvaatimus kahteen vuoteen. Toisessa ryhmäaloitteessa esitettiin opintotukijärjestelmän kehittämistä niin, että opintoraha vastaisi täyden kansaneläkkeen määrää, että opiskelijat kuuluisivat yleisen asumistukilain piiriin ja että valtion opintotukikeskuksen yhteyteen perustettaisiin opintolainaa myöntävä koulutusrahasto.

Syysistuntokauden alussa jätetyssä ryhmäaloitteessa esitetään opiskelija-asuntotilanteen parantamista. Siinä halutaan lisäystä avustuksiin uusien ja perusparannettavien vuokratalojen oman pääoman osittaiseksi kattamiseksi opiskelija-asuntokohteissa. Budjetin osoittama omapääoma-avustus ei tule riittämään tavoitteeksi asetetun 1500 opiskelija-asunnon tuottamiseen ja perusparantamiseen. Pula opiskelija-asunnoista on kuitenkin jatkuvasti kasvanut useilla paikkakunnilla.

Helmikuun toivomusaloitteissa kiinnitettiin huomiota opiskelijoiden ja yleensäkin nuorten ihmisten asumiseen ja toimeentuloon, sosiaali- ja terveydenhuollon virkamääriin ja pakolaispolitiikkaan. Raha-asia-aloitteissa määrärahoja esitettiin asuntoihin, sosiaalisille ja kulttuurijärjestöille sekä liikenteen tason parantamiseen. Syyskuun raha-asia-aloitteilla haluttiin tukea erityisesti asumista, työllisyyden hoitoa ja ympäristönsuojelua. Määrärahoja esitettiin niin ympäristön tutkimiseen ja seurantaan kuin jätehuoltoon ja jätteiden hyödyntämisen edistämiseen.

Yhteensä ryhmän jäsenet jättivät 681 raha-asia-aloitetta ja 159 toivomusaloitetta.

RYHMÄN MUU TOIMINTA

Eduskuntaryhmä päätti 18. 2. asettaa yhdessä puoluetoimikunnan kanssa liikelaitostyöryhmän tarkastelemaan valtion laitosten tilaa ja kehittämistä. Työryhmän puheenjohtajana toimi kansanedustaja Matti Luttinen ja eduskuntaryhmästä sekä puoluetoimikunnasta nimettiin kummastakin kolme jäsentä. Työryhmä sai 12. 4. valmiiksi raporttinsa, jossa oli tarkasteltu VR:ää, TVH:tä ja PTL:ää.

Eduskuntaryhmä asetti 17. 3. puheenjohtaja Pertti Hietalan johdolla budjettityöryhmän laa-

timaan ryhmälle budjettitavoitteita. Eduskuntaryhmä hyväksyi ensi vuoden budjettitavoitteet kokouksessaan 26. 5. Samalla hyväksyttiin laajempi taustamuistio budjettitavoitteista.

Eduskuntaryhmän ja puoluetoimikunnan yhteinen veropoliittinen kurssi järjestettiin 4. 2. Ryhmän ulkopoliittinen kerho kokoontui Markus Aaltosen johdolla 10. 6. keskustelemaan Kiinasta. Ryhmän talouspoliittinen kerho kokoontui Arja Alhon johdolla 14. 6. keskustelemaan verouudistuksesta. Syysistuntokaudella talouspoliittinen kerho kokoontui kaksi kertaa. 18. 11. keskusteltiin rahapolitiikasta ja 25. 11. oli aiheena arvopaperimarkkinat ja niiden kehitysnäkömät.

Eduskunnan puhemies Matti Ahde esitti eduskuntaryhmien käsittelyyn suositusta varsin naisten puheenvuorojen pituudesta, joka suositus annettiin 26. 5. eduskuntaryhmien käsittelyn ja eduskuntaryhmien puheenjohtajien neuvottelujen jälkeen. Suositus on voimassa seuraavan syysistuntokauden alusta ja siinä varsinaisen puheenvuoron pituudeksi esitetään 15 minuuttia. Eduskuntaryhmä hyväksyi osaltaan kehittämistyöryhmän esitykset mm. puheenvuorojen vapaaehtoisesta rajoittamisesta, kyselytunnin uudistamisesta ja valiokuntien uudelleenjärjestämisestä.

Lakivaliokunnan sos.dem. ryhmä kävi vierailulla Kymenlaaksossa 17.-18.5. Valiokuntaryhmä tapasi Kotkan, Haminan, Vehkalahden sekä Anjalankosken poliisikunnan edustajia, jossa tapaamisessa keskusteltiin tulevan esitutkintapaketin vaikutuksesta rikostutkintaan sekä paketin edellyttämistä lisäresursseista.

Haminan kaupungin edustajilta valiokuntaryhmä sai selvityksen mm. Haminan linnoituksen entisöimisestä. Matkallaan valiokuntaryhmä tutustui myös Kouvolan hovioikeuteen ja matkan päätteeksi valiokuntaryhmä tapasi Kouvolan, Kuusankosken, Elimäen, Iitin sekä Valkealan kuntien edustajat, joiden kanssa keskusteltiin Kymen läänin vankilan tarpeesta ja sijoituspaikasta.

Ryhmätoimikunnan päätöksen mukaan ryhmän jäsenille tehtiin henkilökohtaiset juliste-pohjat ja lennäkkipohjat sekä ryhmän käyttöön ilmoitus-pohjat. Juiite-pohjat on tarkoitettu ulkomainontaan ja niitä tehtiin 100 kpl kansanedustajaa kohti. Lennäkkipohjista voi valokopioida tehdä valmiita lennäkkejä eri tilaisuuksiin lähinnä ilmoitustauluille ja jakeluihin. Ryhmän jäsenistä 45 halusi omaan tiedotuskäyttöön henkilökohtaiset juliste- ja lennäkkipohjat.

Ryhmätoimikunta päätti "Puheenvuoroja" -julkaisusarjan aloittamisesta. Ensimmäinen julkaisu (1/88) sisältää sosialidemokraattien puheenvuorot eduskunnan keskustelussa valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiskehitykseen 1-3. 11. 1988.

KANSAINVÄLISET YHTEYDET

Eduskuntaryhmän kutsusta vieraili Ruotsin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän viiden hengen valtuuskunta Helsingissä 7.-8. 4. 1988. Ruotsalaiset vieraat osallistuivat eduskuntaryhmän kokoukseen ja tapasivat vierailunsa aikana ryhmän johdon lisäksi SDP:n puheenjohtajan Pertti Paasion ja valtiovarainministeri Erkki Liikasen. Keskusteluteemoina vierailun yhteydessä olivat ajankohtainen poliittinen tilanne ja verouudistus.

DDR:n Sosialistisen Yhtenäisyyspuolueen (SED) kansankamariryhmän kutsusta vieraili

puheenjohtaja Pertti Hietalan johtama eduskuntaryhmän viiden hengen valtuuskunta DDR:ssä 25.-29. 4. SED:n kansankamariryhmän puheenjohtajan Erich Muckenbergerin johtama viiden hengen valtuuskunta oli lomavierailulla Suomessa 5.-10. 9.

Eduskuntaryhmän jäsenet ovat osallistuneet moniin kansainvälisiin kokouksiin ja muihin tilaisuuksiin, joista tärkeimpinä mainittakoon

- parlamenttavierailu Norjaan tammikuussa,
- Länsimaiden parlamentaarikkojen rotusortoa vastustavan ryhmän (AVEPA) kokous Sambiassa ja Zimbabvessa maaliskuussa,
- YYA-juhlijuna Leningradiin ja Moskovaan huhtikuussa,
- parlamenttavierailu Indonesiaan toukokuussa,
- Kielin viikko Saksan liittotasavallassa kesäkuussa,
- pohjoismainen kunnalliskonferenssi Norjassa kesäkuussa.
- IPU-symposium Afrikan terveystilanteesta Kongossa heinäkuussa,
- parlamenttavierailu Neuvostoliittoon elokuussa,
- Euroopan Neuvoston seminaari Strassbourgissa syyskuussa,
- naisparlamentaarikkojen kokous Canberrassa syyskuussa,
- Chilen vaalien seuranta vaalien aikana lokakuussa,
- Ruotsin suomalaisten asemaa käsittelevä kokous Tukholmassa marraskuussa,
- Euroopan Parlamentin sosialistiryhmän kokous Amsterdamissa joulukuussa.

RYHMÄN SISÄINEN JÄRJESTÄYTYMINEN

Tämän vuoden valtiopäivien alussa eduskuntaryhmän puheenjohtajaksi valittiin Pertti Hietala I, varapuheenjohtajaksi Saara-Maria Paakkinen ja II varapuheenjohtajaksi Liisa Jaakonsaari. Muiksi ryhmätoimikunnan jäseniksi valittiin Arja Alho, Antti Kalliomäki, Mats Nyby, Tuula Paavilainen, Markku Pohjola, Timo Roos ja Kerttu Törnqvist.

Eduskunnan puhemieheksi valittiin ryhmän ehdotuksen mukaan Matti Ahde.

Ryhmän rahastonhoitajaksi valittiin Kerttu Törnqvist ja tilintarkastajiksi Riitta Järvisalo-Kanerva ja Matti Saarinen sekä varatilintarkastajiksi Markus Aaltonen ja Iiris Hacklin. Ryhmän piiskureiksi valittiin Pertti Hietala ja Raimo Vuoristo.

Aloityhmään valittiin valtiopäivien alussa puheenjohtajaksi Saara-Maria Paakkinen ja jäseniksi Liisa Jaakonsaari, Matti Luttinen, Markku Pohjola ja Tuula Paavilainen.

Ryhmän sihteerinä toimi Kari Laitinen, yleissihteerinä Elina Lehto, tiedotussihteerinä Anna-Liisa Sirjamo ja lainsäädäntösihteerinä Reijo Svento. Ryhmän toimistosihteerinä olivat Raili Jantunen, Ulla-Maija Kesänen, Rita Laigren ja Leena Nivalainen.

Ryhmä kokoontui vuoden 1988 valtiopäivien aikana 35 kertaa ja ryhmätoimikunta 34 kertaa.

Ryhmän kesäkokous pidettiin 21.-22. 8. Valkeakoskella ja ryhmätoimikunnan kesäkokous 16.-17. 8. Mikkelissä.

SELOSTUKSIA ERAISTÄ VUODEN 1988 VALTIOPÄIVILLÄ VALIOKUNNISSA KÄSITEL- LYISTÄ ASIOISTA

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 8 mietintöä ja 8 lausuntoa.

Uusi työministeriö perustettiin

Hallitus ehdotti, että sosiaali- ja terveysministeriöstä siirretään lähinnä työläinsäädäntöä, työoloja, työsuojelua, työelämän tutkimusta, kansainvälistä työjärjestöä sekä työriitojen so-
vittelua koskevat asiat työvoimaministeriöön, jonka nimi muuttuu työministeriöksi. Työsuojeluhallitus siirtyy työministeriön alaiseksi. Työministeriön sekä sosiaali- ja terveysministe-
riön välistä yhteistyötä työterveysasioissa lisätään. Perustuslakivaliokunta hyväksyi halli-
tuksen esityksen muuttumattomana. HE 100/1988.

Valiokunta kiinnitti huomiota pitkien listojen asemaan yhdistyslaissa

Antaessaan lausuntoa yhdistyslaista perustuslakivaliokunnassa käytiin laaja keskustelu
mm. yhdistymisvapaudesta, ulkomaalaisten asemasta sekä suhteellisen vaalin järjestämi-
sestä.

Yhdistymisvapauden osalta perustuslakivaliokunta totesi, että hallitusmuodon turvaamaan
yhdistymisvapautteen kuuluu paitsi laissa nimenomaan mainittu oikeus perustaa yhdistyk-
siä myös esimerkiksi yhtäältä oikeus liittyä yhdistyksiin ja toisaalta oikeus olla kuulumatta
niihin. Yhdistymisvapauden sisällön laaja-alaisuuden korostamiseksi on valiokunnan mie-
lestä aihetta erikseen huomauttaa siitä, että Suomen kansalaista ei saa pakottaa liittymään
yhdistykseen eikä häntä myöskään saa pakottaa olemaan liittymättä yhdistykseen.

Ulkomaalaisten aseman osalta valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että heidän yhdistymis-
vapauttaan voitaisiin lieventää koskemaan myös poliittisia puolueita ja niiden jäsenyhdis-
tyksiä.

Keskustellessaan suhteellisen vaalin järjestämisestä ja varsinkin pitkien listojen asemasta
niissä, päätyi valiokunta toteamaan, ettei hallituksen esityksen mukainen pitkien listojen
käyttöönotto yhdistysten päätöksenteossa voi olla kannanotto tämän vaalitavan sopivuuu-
desta myöskin valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa. HE 64/1988

Laki pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta

Käsitellessään hallituksen esitystä n:o 98/1988 pääkaupunkiseudun asuntorakennusmaan
hankkimista ja käyttöönsaamista edistäväksi lainsäädännöksi, pohti perustuslakivaliokun-
ta esitystä lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta ja säättämisyjärjestyksen kannalta. Valiokunta
katsoi lausunnoissaan maksun olevan kunnallisen veronluontoisen maksun, joita on ylei-
sesti katsottu voitavan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiesitykseen si-
sältyneen kunnan pakkolunastusoikeuden katsottiin täyttävän hallitusmuodon 6 §:n 3 mo-
mentin mukaisen edellytyksen, jonka nojalla omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tar-
peeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Näin ollen lakiehdotus voitiin valiokun-

nan mielestä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä eli ns. yksinkertaisessa säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunta päätyi samoin katsomaan, että lakiesitykseen sisältynyt esitys kunnan etuosto-oikeudesta täytti hallitusmuodon 6 §:n edellytykset, ja siitä voitiin täten säätää yksinkertaisessa säätämisyjärjestyksessä.

Hallituksen kertomuksessa kiinnitettiin huomiota työnantajan sosiaaliturvamaksujärjestelmään sekä ihmisoikeuksiin

Käsitellessään hallituksen kertomusta perustuslakivaliokunta kiirehti työnantajan sosiaaliturvamaksujärjestelmän kehittämistä työvoimavaltaisten yritysten kannalta nykyistä oikeudenmukaisemmalle pohjalle ja työllisyyttä edistävällä tavalla. Järjestelmää kehitettäessä on lähtökohdaksi otettava toteuttamiskelpoisten ratkaisujen aikaansaaminen sosiaaliturvamaksujen määrätymisperusteiden muuttamiseksi siten, että maksujen kohdentuminen edistää työllisyyttä. Valiokunta edellyttääkin hallituksen käynnistävän pikaisesti työnantajan sosiaaliturvamaksujärjestelmän kehittämistä tarkoittavan sellaisen valmistelutyön, jonka pohjalta hallituksen esitys voidaan antaa eduskunnalle.

Ihmisoikeuksien osalta perustuslakivaliokunta hankki selvitystä Yhdistyneissä Kansakunnissa vuonna 1966 hyväksytyn kahden ihmisoikeussopimuksen merkityksestä Suomen kannalta. Tarkoitettut sopimukset olivat taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 6/76) sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/76).

Valiokunnan käsityksen mukaan Suomea velvoittaviin ihmisoikeussopimuksiin pitää kiinnittää enenevästi huomiota myös tavanomaisessa lainsäädäntötyössä. Hallituksen esityksissä tulisi tarvittaessa selvittää ehdotettujen lainsäädäntötoimien merkitys myös sopimusvelvoitteiden kannalta.

Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että ihmisoikeussopimusten velvoitteiden asianmukaista huomioon ottamista voidaan ehkä edistää perustamalla ihmisoikeusasiain neuvottelukunta tai vastaava toimielin, jonka tehtävänä voisi olla mm. seurata vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita ihmisoikeussopimusten näkökulmasta. Hallituksen tulisi selvittää, onko tällaisen toimielimen asettamiseen aihetta.

LAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 8 mietintöä ja 8 lausuntoa.

Avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä säädettiin uusi laki

Uutta säännöstöä sovelletaan, kun kaksi tai useampi harjoittaa sopimuksen perusteella elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Avoimen yhtiön yhtiömiehet vastaisivat yhtiön sitoumuksista niin kuin omasta velastaan.

Kommandiittiyhtiöissä on tällaisen yhtiömiehen lisäksi vähintään yksi äänetön yhtiömies,

jonka vastuu yhtiön sitoumuksista on rajoitettu yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään.

Avoim yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat oikeuskelpoisia ja ne syntyvät yhtiömiesten sopimuksella. Yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa vallitsee sopimusvapaus.

Avoimen yhtiön yhtiömiehenä on mm. oikeus yksinään ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämiin toimenpiteisiin ja hänellä on yksinään oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn yhtiön hallintotoimeen. Avoimen yhtiön yhtiömiehenä on oikeus palkkioon yhtiön hyväksi tekemästään työstä sekä oikeus osuuteen yhtiön voitosta.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaiseen yhtiömieheen sovelletaan avoimen yhtiön yhtiömiestä koskevia säännöksiä. Sekä avoin yhtiö että kommandiittiyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi ja avoin yhtiö kommandiittiyhtiöksi tai päinvastoin. Laki tulee voimaan ensi vuoden alusta lukien. HE 6/1987.

Laivaisännistöyhtiötä koskevat säännökset uudistettiin

Laivaisännistöyhtiö säilytetään erityisenä yhtiömuotona kauppamerenkulun harjoittamista varten. Yhtiö on perustettava laivaisäntien kirjallisella sopimuksella. Yhtiö voi harjoittaa kauppamerenkulkua ainoastaan yhdellä aluksella. Laivaisäntänä voi toimia sekä luonnollinen henkilö että oikeushenkilö. Laivaisäntä vastaa edelleen isännistön velvollisuuksista laivausuutensa mukaisessa suhteessa. Laivaisännistössä tulee olla pääisäntä. Laki tulee voimaan 1.1. 1989. HE 28/1987.

Valtion virastojen yhteistoimintalaki hyväksyttiin

Lain mukaan työnantajan tulee neuvotella viraston tai laitoksen henkilöstön ja sen edustajien kanssa tärkeimmistä henkilöstön asemaan ja työolosuhteisiin vaikuttavista asioista ennen niiden ratkaisemista. Työnantajalle säädettiin myös tiedottamisvelvollisuus viraston toiminnasta ja henkilöstöön vaikuttavista valmisteltavina olevista asioista ja näitä asioita koskevista päätöksistä.

Laitos tai virasto velvoitetaan myös antamaan henkilöstölle ja henkilöstön edustajille sellaisia yhteistoimintamenettelyssä käsiteltäviä asioita koskevia selvityksiä ja tietoja, joiden perusteella yhteistoiminta voidaan toteuttaa. Lakia sovelletaan kaikissa valtion virastoissa, laitoksissa sekä liikelaitoksissa. HE 190/1987.

Ehdonalaiseen vapauteen pääsemistä helpotettiin

Uudistuksella laajennettiin mahdollisuutta päästää vanki ehdonalaiseen vapauteen lyhentämällä rangaistuslaitoksessa suoritettava ehdoton vähimmäisaika kolmesta kuukaudesta 14 päivään. Koeaikana tehdyn rikoksen vuoksi ehdonalaiseen vapautensa menettänyt vanki voidaan päästää uudelleen ehdonalaiseen vapauteen hänen suoritettuaan määräosan uudesta rangaistuksesta sekä yhden kuukauden jäännösrangaistuksesta. HE 155/1987.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettua lakia laajennettiin

Hallituksen esityksen mukaisesti laajennettiin lain soveltamisalaa siten, että maksuton oikeudenkäynti voidaan ulottaa tuomioistuimessa käsiteltäviin hakemusasioihin. Näitä asioita ovat mm. lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta sekä avioeroa koskevat asiat. Rikosasioissa maksuton oikeudenkäynti voidaan myöntää jo esitutkinnan aikana. Maksuton oikeudenkäynti on mahdollinen entistä useammassa hallinto-oikeudellisessa vapaudenriistoa koskevassa tapauksessa sekä lisäksi eräissä lastensuojelulain ja ulkomaalaislain mukaisissa asioissa. HE 158/88.

Yhdistyslaista ja virkarikoslainsäädännöstä valmistui mietinnöt

Valiokunta ehti käsitellä ja antaa mietintönsä sekä yhdistyslaista että virkarikoslainsäädännöstä, mutta näitä hallituksen esityksiä ei ehditty käsitellä vielä eduskunnan täysistunnossa, joten niistä annetaan tarkempi selvitys vuoden 1989 valtiopäivien toimintakertomuksessa.

ULKOASIAINVALIOKUNTA

Valiokunnalla oli juhlapäivä 30. 11. Silloin oli kulunut 70 vuotta siitä, kun ulkoasiainvaliokunta lisättiin valtiopäiväjärjestykseen. Juhlapäivänä valiokunta järjesti eduskunnassa kansainvälisen seminaarin.

Valiokunta antoi 19 mietintöä.

Sveitsiläisten juustojen tuontikiintiötä korotettiin

Sveitsistä tuotavien juustojen tuontikiintiötä korotetaan 65 tonnista 100 tonniin vuodessa. Pöytäkirja on tehty vuosille 1988—1990. Sveitsiläisten juustojen tuontimaksujen alentaminen pöytäkirjan mukaisesti merkitsee noin miljoonan markan tuontimaksutulosta luopumista. Tulonmenetyksen arvioidaan tasapainottuvan vientitukimenojen säästöillä Sveitsiin suuntautuvassa maatalousviennissä. HE 38/1988.

Valiokunta piti pöytäkirjaa tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puolsi ehdotusten hyväksymistä.

Ehdotus EFTA-konvention uudeksi ilmoitusmenettelyksi hyväksyttiin

Nykyinen EFTA:n vapaaehtoinen ilmoitusmenettely ei takaa tasavertaista noudattamista kaikissa jäsenmaissa. Siihen liittyy lisäksi menettelysääntöjen puutteellisuudesta johtuvia tulkintavaikeuksia. Myös yhteistyön kehittäminen Euroopan talousyhteisön kanssa on tehnyt ajankohtaiseksi menettelyn uudistamisen. Uutta ilmoitusmenettelyä on valmisteltu EFTA:n asiantuntijakomiteassa vuoden 1986 alusta lähtien. EFTA:n neuvosto hyväksyi ministerikokouksessaan joulukuussa 1987 päätöksen EFTA-konvention muuttamiseksi ja uuden teknisiä säännöksiä koskevan ilmoitusmenettelyn voimaansaattamiseksi heinäkuun alussa 1988. HE 57/1988.

Valiokunta piti sopimusta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puolsi ehdotusten hyväksymistä. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Neuvostoliiton kanssa alusten takavarikoinnin välttämiseksi tehty sopimus

Valiokunta hyväksyi eduskunnan suostumusta vaativat sopimuksen määräykset sekä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen sopimuksen lainsäädäntöä vaativista määräyksistä. Neuvostoliiton kanssa tehdyn sopimuksen tarkoituksena on välttää merenkulkua haittaavia takavarikoita rajoittamalla toisen sopimusvaltion lippua käyttävän aluksen takavarikointia toisessa sopimusvaltiossa. Sopimuksessa on otettu huomioon se, ettei takavarikoinnin rajoittaminen saa vaarantaa velkojen etua. HE 52/1988.

Kansainvälinen verosopimus Indonesian kanssa

Suomen ja Indonesian välillä aloitettiin vuonna 1985 neuvottelut tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtävästä sopimuksesta. Tällainen verosopimus helpottaa sijoitusten tekemistä sopimusvaltioiden välillä ja muutoinkin vahvistaa sopimusvaltioiden taloudellisia suhteita. Sopimus noudattaa pääasiallisesti OECD:n mallia kahdenväliseksi verosopimukseksi. Siinä on poikkeamia tästä mallista ja osa poikkeamista merkitsee, että sille sopimusvaltiolle, josta tulo kertyy, on annettu olennaisesti laajempi verottamisoikeus kuin mitä mallisopimus edellyttää. Valiokunta hyväksyi eduskunnan suostumusta edellyttävät sopimuksen määräykset sekä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen. HE 101/1988.

Yleissopimus avunannosta ydinonnettomuuden tai säteilyhäätötilan yhteydessä

Yleissopimuksen tarkoituksena on helpottaa kansainvälisen avustustoiminnan järjestämistä ydinonnettomuuden tai radioaktiivisuuden leviämisestä aiheutuvan häätötilan yhteydessä. Siinä määritellään avustustoiminnassa noudatettavat oikeudelliset ja hallinnolliset puitteet. Avun päätarkoituksena on erityisasiantuntemuksen -laitteiden saaminen pelastusviranomaisen käyttöön säteilyn vahingollisten vaikutusten rajoittamiseksi. Valiokunta hyväksyi sopimuksen. HE 184/1988.

Kansainvälisen investointitakauslaitoksen perustamista koskeva yleissopimus

Investointitakauslaitoksen tarkoituksena on edistää teollisuusmaista kehitysmaiin suuntautuvia investointeja myöntämällä takauksia ei-kaupallisia riskejä vastaan ja harjoittamalla tutkimus- ja neuvontatoimintaa. Laitos rohkaisee liiketaloudellisesti tapahtuvaa resurssien siirtoa kehitysmaiin ja tavoitteena on, että pääomavirtojen suuntautuminen ei kasvattaisi kehitysmaiden velkamäärää. Suomen merkittäväksi tulee noin 26 miljoonan markan arvosta laitoksen osakkeita. Tämä lasketaan kansainvälisesti kehitysyhteistyömäärärahasiksi. Valiokunta hyväksyi yleissopimuksen. HE 202/1988.

VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 102 mietintöä ja yhden lausunnon.

Polttoaineveroa korotettiin kahteen otteeseen

Valiokunta hyväksyi huhtikuussa hallituksen ehdotuksen, että se osa raakaöljyn hinnan alentumisesta, joka alittaa 18 dollarin barrelihinnan sekä 4,10 mk:n dollarihinnan tason sekä muu hintaa alentava osuus kerättäisiin valtiolle polttoaineverona. Tämän mukaisesti moottoribensiinin ja dieselöljyn polttoaineveromääriä korotettiin 5 pennillä litralta. HE 217/1987,

Toukokuussa hyväksyttiin sittemmin hallituksen toinen esitys siitä, että öljytuotteiden kuluttajahintakehityksen tasapainottamiseksi ja talouspoliittisen elvytysvaran luomiseksi raakaöljyn hinnan alentumista ei siirretty liikennepolttonesteiden hintoihin. Liikennepolttonesteisiin kohdistuva osa raakaöljyn hinnan alentumisesta kerätään valtiolle polttoaineverona. Tämän mukaisesti moottoribensiinin polttoaineveroa korotettiin 11,5 ja dieselöljyn 9,5 penniä litralta. HE 24/1988.

Ravintorasvojen verot yhtenäistettiin

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen siitä, että voi-kasviöljyseoksen valmistukseen käytetystä kasviöljystä kannetaan sama vero kuin margariinin valmistukseen käytettävästä kasviöljystä. Lisäksi kasviöljystä, joka käytetään kasvirasvajäätelön valmistamiseen, kannetaan sama vero kuin margariinin valmistukseen käytettävästä kasviöljystä. HE 46/1988.

Maidon alkutuotevähennystä alennettiin

Keskeisten elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi niistä on pyritty poistamaan liikevaihtoverorasitus korotetulla alkutuotevähennyksellä. Hallituksen esityksen mukaan maidon alkutuotevähennys alennettiin 1,9-kertaisesta 1,7-kertaiseksi, koska maidolta ei peritä liikevaihtoveroa muutoinkaan. HE 51/1988.

Ensimmäiset liikelaitoslait hyväksyttiin — Posti- ja telelaitoslaki äänestettiin lepäämään

Hallitus esitti posti- ja telelaitoksen muodostamista liikelaitoslain mukaiseksi liikelaitokseksi. Laitoksen organisatorinen asema muuttuisi yleislaissa tarkoitetulla tavalla siten, että se olisi valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolinen liikelaitos.

Hallinnolliselta asemaltaan posti- ja telelaitos olisi liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, joka harjoittaa posti- ja teletoimintaa sekä muuta niihin liittyvää palvelutoimintaa. Keskeinen laitokselle lailla annettu muu tehtävä olisi postipankkilain mukainen Postipankki Oy:n pankkitoiminnan harjoittaminen.

Lain mukaan posti- ja telelaitoksen tulisi huolehtia posti- ja teletoiminnan tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä ja palvelutarjonnasta asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeita vastaavasti erityisesti siten, että sen tehtäviin kuuluvat peruspalvelut ovat koko maassa yleisesti saatavissa tasapuolisin ehdoin. Laitoksen tuottamien palvelujen ja tavaroiden hinnat olisi määrättävä liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti noudattaen kuitenkin sitä, mitä peruspalveluiden saatavuudesta on säädetty. Asetuksella säädetään ne kirje-, lehti-

ja puhelinliikenteen palvelut, joiden hinnoista tai hintojen yleisestä tasosta määräisi valtio-neuvosto. Muista hinnoista päättäisi posti- ja telelaitos itse.

Eduskunnan hyväksyttyä valtion tulo- ja menoarvion sekä posti- ja telelaitoksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa liikenneministeriö päättäisi laitoksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista, tarvittaessa laitoksen tulostavoitteen osista valtio-neuvoston päättämän tulostavoitteen puitteissa sekä korvausten myöntämisestä posti- ja telelaitokselle.

Uudistus ei lisäisi laitoksen henkilöstötarvetta, vaan se antaisi mahdollisuuden hallinto-henkilöstön vaiheittaiseen vähentämiseen erityisesti laitoksen keskushallinnossa. Tämän vuoksi lakiin sisältyy säännös, jonka mukaan laitoksen on ryhdyttävä lakkauttaessaan vi-ran toimenpiteisiin vakinaisen virkamiehen sijoittamiseksi laitoksen toiseen virkaan tai teh-tävään. Jos uudelleensijoittaminen ei olisi mahdollista, olisi hänelle suoritettava 9 §:n 2 momentin mukaisesti eroraha ja toistuva korvaus. HE 36/1988.

Valtion ravitsemuskeskuksen, Valtion painatuskeskuksen sekä Valtion tietokonekeskuksen osalta hyväksyttiin vastaavat laitokset liikelaitoksiksi muuttava laki, HE 31/1988, HE 22/1988 ja HE 23/1988.

Valtiontilintarkastajille hyväksyttiin oikeus tarkastaa eräitä valtion tukitoimia

Hyväksytyn lain mukaan valtiontilintarkastajilla on oikeus tarkastaa valtion tulo- ja menoarvion määrärahasta ja tulo- ja menoarvion ulkopuolisesta valtion rahastosta annettavien valtionapujen ja lainojen samoin kuin valtion antamien vakuuksien myöntämistä, käyttöä ja valvontaa sekä veroihin, maksuihin ja muihin valtion saamisiin kohdistuvien vapautusten, helpotusten ja lykkäysten myöntämistä ja valvontaa sekä tämän vaatimassa laajuudessa myös tällaisen tuen ja lainansaajan taloutta ja toimintaa. Saajan osalta tarkastusta ei voitai-si suorittaa silloin, kun tuki tai laina on tarkoitettu yksityiselle henkilölle hänen tai hänen perheensä henkilökohtaisiin tarpeisiin tai muutoin hänen kotitaloutensa suoranaiseen tu-kemiseen. Yksinäinen henkilö ei olisi tarkastuksen suhteen eri asemassa kuin muut tuen ja lainan saajat silloin kun tuki tai laina on annettu liike- tai ammattitoimintaan taikka muu-hun sellaiseen toimintaan, johon voidaan antaa valtion tukea tai lainaa yhtäläisesti yksityi-selle henkilölle kuin muillekin.

Laajennetun tarkastusoikeuden piiriin tulisivat mm. kunnat ja kuntainliitot sekä yksityisoi-keudelliset valtionapua saavat yhteisöt. HE 34/1988.

Talletusten ja obligaatioiden verohuojennuslaki hyväksyttiin

Laissa on kaksiportainen sekä koron että tilityypin mukaan määräytyvä verovapausraja. Lain mukaan verovapausraja suhteutetaan Suomen Pankin peruskorkoon. Verovapauden rajana on käyttötileissä Suomen Pankin peruskorko vähennettynä 4 prosenttiyksiköllä ja 24 kuukauden tileissä peruskorko vähennettynä 2 prosenttiyksiköllä.

Käytettäville tilityypeille ei laissa ole asetettu muita edellytyksiä kuin se, että pankkitilin tu-lee olla tarkoitettu yleisön talletusten vastaanottamiseen. Määräaikaisten talletusten vero-vapaus menetetään, jos varat nostetaan tililtä ennen määräaikaa tai ne siirtyvät kolmannel-le henkilölle muutoin kuin perintönä, testamentilla tai perheoikeudellisella saannolla.

Lain mukaan nykyisestä obligaatioiden verohuojennusjärjestelmästä luovutaan asteittain. Vuosina 1989—1991 voidaan vielä laskea liikkeeseen kokonaan verovapaita obligaatioita edellyttäen, että laina-aika olisi 10 vuotta ja että peruskorkoon sidottu korko olisi enintään Suomen Pankin peruskorko yhdellä prosenttiyksiköllä vähennettynä. Tällaisen obligaation arvo ei ole veronalaista varallisuutta. Veronhuojennus voi koskea vain valtion tai kiinnitys-luottopankkien liikkeeseen laskemia obligaatiolainoja. HE 45/1988.

Taannehtivan eläketulon jaksotus hyväksyttiin

Tulo- ja varallisuusverolakiin lisättiin uusi 24 a §, johon sisällytettiin säännökset, joiden mukaan eläketulo jaksotetaan niiden vuosien tuloksi, joihin eläke kohdistuu, kun eläkkeen kohdentumisvuosi ja maksuvuosi poikkeavat toisistaan. Vain sellainen takautuva eläketulo, joka on maksettu 1986 tai sen jälkeen, tulee lain piiriin. Lakia voidaan soveltaa tällöin maksettuihin, myös vuotta 1986 edeltäneeseen aikaan kohdistuviin eläketuloihin veronoikaisun edellytyksiä noudattaen. Vaatimus vuoden 1986 aikana saatujen suoritusten jaksottamisesta on kuitenkin tehtävä vuoden 1988 aikana. Lisäksi vain vähintään kolmelta kuukaudelta ennen maksuvuoden alkua maksettuaan takautuvaan eläkkeeseen sovelletaan uutta menettelyä. Useampaan vuoteen kuin verovuoteen ja kahteen sitä edeltäneeseen vuoteen kohdistuva takautuva eläke jaksotettaisiin verovuodelle ja kahdelle sitä edeltäneelle vuodelle siten, että takautuva erä jaksotetaan jakamalla se tasan kolmeksi osaksi verovuodelle ja kahdelle sitä edeltäneelle vuodelle.

Uutta säännöstä sovelletaan vain verovelvollisen tekemästä aloitteesta. Vaatimus säännöksen soveltamisesta edellytetään tehtäväksi ennen eläkkeen maksuvuotta seuraavan kalenterivuoden päättymistä. Ehdotus koskee lakisääteistä eläketurvaa, myös lakisääteisten vapaaehtoisten lisäeläketurvajärjestelyjen osalta. Ehdotuksen piiriin kuuluvat siten paitsi kansaneläkkeet ja eri eläkelakeihin perustuvat työeläkkeet, myös lakisääteiseen tapaturma- ja liikennevakuutusturvaan perustuvat eläkkeet. HE 25/1988.

Marginaaliveroja alennettiin kaikissa tuloluokissa

Hallitusohjelman edellyttämä marginaaliverojen alentamisen toteutus kaikissa tuloluokissa toteutui, kun valiokunta hyväksyi marraskuussa hallituksen ehdottaman lain valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista. Lain myötä asteikkoa myös yksinkertaistettiin siten, että 11 tuloluokasta siirrytään kuuteen tuloluokkaan. Ylin marginaalivero aleni 51 %:sta 44 %:iin. Verotettavan tulon alaraja nostettiin 36 000 markkaan.

Asteikkolakien yhteydessä tehtiin vuotta 1989 koskeva inflaatiotarkistus. Asteikossa on otettu huomioon myös vuoden 1988 asteikkolakien yhteydessä rahastoitu 900 miljoonaa markkaa, jonka verran viime vuoden inflaatiotarkistus oli alimitoitettu. HE 108/1988.

Tulo- ja varallisuusverotus uudistuu

Valiokunta hyväksyi marraskuussa hallituksen esityksen tulo- ja varallisuusverolaiksi. Hallituksen esitykseen tehtiin eräitä muutoksia: Asuntolainojen korkovähennysoikeuden ylärajaa nostettiin yksinhuoltajien osalta, kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennystä nostettiin 1000 markalla 10 000 markkaan, kunnallisverotuksen lapsivähennyssäännöstä muutettiin siten, että 9 500 markan vähennyksen saa tehdä puolisoista kumpi tahansa hallituksen

esittämän enemmän ansaitsevan sijaan. Elatusvelvollisuusvähennys säilytettiin vastoin hallituksen esitystä valtionverotuksessa puolena nykyisestä. Sisarusten väliset kaupat järettiin maataloudessa luovutusvoittosäännösten ulkopuolelle.

Tulo- ja varallisuusverolain uudistuksessa vähennysjärjestelmä yksinkertaistuu, luontoistujen verotus laajenee ja matkakustannusten verovapaus supistuu. Luovutusvoittojen verotus kiristyy. Puolisoiden omaisuustulojen yhteisverotuksesta luovutaan.

Nykyiset 27 vähennystä supistuvat 16:een. Pois jäävät mm. työtulo-, puoliso-, koulutus-, huoltaja-, henkivakuutusmaksu-, yksinhuoltaja- (valtionverotuksessa), elatusvelvollisuus- (kunnallisverotuksessa), toistuvaisavustus-, ja opiskelijavähennys.

Tulonhankkimisvähennys on 2 % palkkatulosta ja enintään 1 000 markkaa. Matkakuluvähennykseen tulee 2 000 markan omavastuu ja se on tulonhankkimisvähennyksestä erillinen, enimmäismäärä on edelleen 16 000 markkaa. Kunnallisverotuksen lapsivähennys nousee 9 500 markkaan lasta kohden. Kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys on 10 000 markkaa. Valtionverotuksen lapsenhoitovähennys koskee perheitä, joissa on 2-7-vuotiaita lapsia ja on 12 000 markkaa. Korkojen vähennysoikeus on ensi vuonna luonnollisilla henkilöillä tai puolisoilla 90 % korkojen omavastuusuuden ylittävästä määrästä. Vähennyksen enimmäismäärä on 22 000 markkaa. Alaikäisen lapsen huoltajalla tai puolisoilla vähennysoikeus on 25 000 markkaa. Omavastuu on 900 markkaa.

Satunnaisen myyntivoiton verotus porrastetaan siten, että alle 4 vuotta omistetun omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on kokonaan veronalaista tuloa. Omaisuuden luovutusvoiton verotusta laajennetaan alentamalla veronalaisuuden alaraja miljoonasta markasta 200 000 markkaan ja nostamalla verotuksen piiriin tuleva osuus 20 %:sta 40 %:iin. HE 109/1988.

Keskustan vastalauseen esitysten kustannusvaikutus olisi ollut 7 miljardia markkaa.

Elinkeinoverotuksen varausmahdollisuuksia kavennettiin

Elinkeinoverolakimme tuloksentasausjärjestelmä on suosinut suuria ja kannattavia perinteisen toimialan yrityksiä. Lisäksi se on sallinut tuloksen ja sitä kautta verotuksen säätelyn kansainvälisittäin väljissä rajoissa. Verotuksen neutraliteetti on kärsinyt erityisesti, kun elinkeinoverolain varausmahdollisuudet yhdistetään kevyeen myyntivoiton verotukseen.

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen vaihto-omaisuuden varastovarauksen supistamisesta 40 %:sta 30 %:iin, arvopapereiden osalta 10 %:iin ja sijoitusomaisuuden arvostusvarauksen supistamisen 6 %:sta 5 %:iin. Luottotappiovaraus supistetaan 3 %:sta 2 %:iin ja raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten luottotappiovarausten yhteismäärä alennetaan 6 %:sta 5 %:iin. Työllistäviä yrityksiä suosiva toimintavaraus jätettiin ennalleen. Investointivarausta kavennettiin muuttamalla sitä koskevaa erityislakia.

Sulautumista koskevia verosäännöksiä muutettiin. Samoin yhteisöjen jakautumista koskevia säännöksiä niitä tapauksia varten, joissa osa toiminnasta siirretään toimintaa jatkaamaan perustetulle tytäryhteisölle. Konserniavustuksen vähennyskelpoisuus ulotetaan koskemaan myös kunnallisverotusta.

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen eräin vähäisin muutoksin, HE 110/1988.

Maatalouden poistoprosentteja alennetaan

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi marraskuussa maatalouden irtaimen käyttöomaisuuden enimmäispoiston alennettavaksi 30 %:sta 25 %:iin. Samalla poistojen aloittamisajankohta säädettiin omaisuuden käyttöönottovuodeksi.

Luovutusvoittoverotusta laajennetaan samalla tavoin kuin elinkeinotoiminnassa. Maatalouden rakennusten ja rakennelmien vastikkeiden verovapaus siis rajoitetaan 20 %:sta 40 %:iin. Myös yksityiskäyttöönottojen ja tulonlähdesnrtojen verotusta koskevia säännöksiä täydennettiin.

Maatalouden tappion vähennysoikeutta rajoitetaan siten, että tappio 10 000 markkaa yltäältä osalta saadaan vähentää vain saman tulolähteen tulosta.

Metsäverotuksessa ehdotetaan metsän tuottoperusteita täsmennettäväksi ja lakiin otettavaksi nykyistä tarkemmat säännökset näiden laskemisesta. Vakuutuskorvaukset ehdotetaan otettavaksi tuottoperustearvioinnissa huomioon. HE 111/1988.

Osakeyhtiöiden nollaverotus poistuu yhtiöveron hyvitysjärjestelmän myötä

Vuonna 1991 voimaan astuva yhtiöveron hyvitysjärjestelmä poistaa nykyisen nollaverotuksen mahdollistavan vuotavan osinkovähennysjärjestelmän. Osakeyhtiöt joutuvat tuloistaan aina verolle. Hyvitysjärjestelmää sovelletaan yhtiöihin ja osingonsaajiin riippumatta siitä, verotetaanko niitä tulo- ja varallisuusverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain vai maatilatalouden tuloverolain mukaan. Osingonsaajien verotus kevenee, kun osakkaille myönnetään hyvitys yhtiön maksamasta verosta. Nykyisin voimassa oleva omaisuustulovähennys poistuu samalla osinkotulojen osalta.

Laki koskee ainoastaan kotimaisen yhtiön jakamaa osinkoa. Yhdenkertaisen verotuksen toteutumiseksi tuloverotuksessa kokonaan tai osittain verovapaat yhteisöt eivät lainmukaisesti hyvitystä saa.

Osingonsaajalle myönnetään täysi hyvitys yhtiön maksamasta verosta 45 %:n yhtiöverokannan mukaan. Yhtiö on velvollinen maksamaan täydennysveroa, jos yhtiön osinkona jakamaan voittoon ei ole kohdistunut yhtiöveron hyvityksen suuruisia veroa.

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen muuttumattomana. HE 112/1988.

Investointivaraus kapenee

Investointivaraus on alun perin tarkoitettu suhdannepoliittiseksi välineeksi; sen tehokkuudesta tämän tarkoituksen täyttämässä ei ole kuitenkaan suuria osoituksia. Investointivarauksesta on tullut lähinnä tehokas tuloksentasausväline. Valtiovarainvaliokunnan hyväksymän lakimuutoksen jälkeen investointivarausten enimmäismäärä alenee nykyisestä 50 %:sta 20 %:iin. Varauksen laskemisperuste on tällä hetkellä voitto ennen varausta ja uu-

distuksen jälkeen voitto ennen varausta ja välittömiä veroja, joten varaus ei kapene aivan prosenttien osoittamalla tavalla. Investointivaruksen vähimmäismäärä on 30 000 markkaa.

Investointivähennyksestä luovutaan. Investointitalletukselle maksettavan koron ja investointitalletuksen pääoman verovapaus poistetaan.

Varausjärjestelmää laajennetaan siten, että myös ammattitoimintaa harjoittava verovelvollinen voi eräissä tapauksissa tehdä investointivaruksen, jos hän pitää kahdenkertaista kirjanpitoa. HE 113/1988.

Kokeiluluontoinen korkotukijärjestelmä lainansaajan valittavaksi

Laki oman asunnon hankintaan valtion lainan sijasta myönnettävien lainojen korkotuesta hyväksyttiin valtiovarainvaliokunnassa hallituksen esittämässä muodossa. Lailla luodaan valtion asuntolainoituksen rinnalle uusi kokeiluluontoinen omistusasuntoja koskeva korkotukilainajärjestelmä. Tarkoituksena on, että lainansaaja voi valita joko valtion asuntolainan tai korkotukilainan, johon liittyvät asuntolainaa vastaavat säännökset. HE 164/1988.

Aluepolitiikan ohjaukseen puitelaki

Aluepolitiikkaa koskeva määräaikainen puitelaki hyväksyttiin valtiovarainvaliokunnassa marraskuussa. Laissa säädetään aluepolitiikan tavoitteista ja aluepoliittisista toimenpiteistä sekä valtion hallintoviranomaisen velvollisuuksista ja yhteistoiminnasta.

Lain perusteella myönnetään läänin kehittämistavoitteiden toteuttamiseksi avustusta lähinnä läänin elinkeinotoiminnan omatoimiseen kehittämiseen. Kunnat määrätään kehittyneisyyserojen perusteella neljään perusvyöhykkeeseen, joista kolme muodostaa kehitysalueen. Kehitysalueperusvyöhykkeen sisällä kunnat määrätään kehittyneisyyserojen ja kehittämistarpeiden perusteella A- ja B-tukialueeseen. Erityisestä syystä kunnan osa voidaan määrätä saman perusvyöhykkeen sisällä eri tukialueeseen kuin muu osa kuntaa.

Kunta tai kunnan osa voidaan valtioneuvoston päätöksellä määrätä erityisalueeksi yhtäjaksoisesti enintään kolmen vuoden määräajaksi.

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen eräin täsmennyksin. HE 69/1988.

PANKKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 2 mietintöä.

Säännökset optioista ja termiineistä hyväksyttiin

Hallituksen esityksen mukaisesti hyväksyttiin optio- ja termiinkauppalaki, jota sovelletaan arvopapereihin sekä hyödykkeisiin ja muuhun varallisuuteen kohdistuviin optio- ja termiinisopimuksiin. Ainoastaan tässä laissa tarkoitettuja optioyhteisön säännöissä vakioituja optioita ja termiinejä saa tarjota sijoituskohteeksi muille kuin elinkeinonharjoittajille. Optioyhteisöllä tarkoitetaan optiopörssitoimintaa tai optiokauppojen selvitystoimintaa taikka molem-

pia harjoittavaa suomalaista osakeyhtiötä tai osuuskuntaa. Toimintaa ei saa harjoittaa ilman valtiovarainministeriön lupaa. Optioyhteisöillä on oltava valtiovarainministeriön vahvistamat säännöt.

Selvitystoimintaa harjoittavan optioyhteisön täysin maksettu osake- tai osuuspääoman on oltava vähintään 10 miljoonaa markkaa. Optioyhteisön oman pääoman on oltava vähintään sadannes optioyhteisössä olevien avointen vastuiden yhteismäärästä.

Optioyhteisöjä sekä johdannaismarkkinoilla toimivien välittäjien, markkinatakaajien ja meklarien toimintaa valvoo pankkitarkastusvirasto.

Laki sisältää lisäksi säännökset mm. optioiden ja termiinin kohde-etuuksista, vastuusuhteista, vakuutuksista, sisäpiireihin kuuluvien kaupankäyntirajoituksista kaupankäynnin valvonnasta. Johdannaismarkkinoilla tapahtuvien väärinkäytösten varalta ehdotuksessa on rangaistussäännökset. HE 53/1988.

TALOUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 10 mietintöä ja yhden lausunnon.

Kiinteistönvälitykseen luotiin kuluttajansuoja

Yksityisessä käytössä olevan kiinteistön tai huoneiston myyntitoimeksiannosta säädettiin erillinen laki kuluttajansuojasta kiinteistönvälityksessä. Lakia sovelletaan myös välittäjän ja toimeksiantajan vastapuolen välillä, kun välitettävä kohde on tarkoitettu vastapuolen asunnoksi tai muuten pääasiallisesti hänen yksityiseen käyttöönsä. Soveltuvin osin lakia sovelletaan myös osto- ja vaihtotoimeksiantoon sekä maanvuokrausta koskevaan toimeksiantoon.

Toimeksianto on tehtävä kirjallisesti ja välittäjä ei voi vedota sopimusehtoon, jota ei ole merkitty toimeksiantosopimukseen tai muutoin sovittu kirjallisesti.

Toimeksiantosopimus on voimassa määräajan kerrallaan ja lakiin sisältyvät määräykset sopimuksen jatkamisesta. Laissa säädetään myös asiakirjoista, jotka välittäjän on ennen kaupan päättämistä esitettävä. Samoin säädetään kiinteistönvälittäjän vastuusta toimeksiantajalle ja tämän vastapuolelle. Laissa on yleissäännöksiä välityspalkkion suuruudesta sekä välittäjän oikeudesta palkkioon toimeksiantosopimuksen voimassaolon jälkeen. HE 179/1987.

Kilpailunrajoituspaketti hyväksyttiin

Lakipaketin mukaan kiellettyjä kilpailunrajoituksia ovat määrähintajärjestelmä ja tarjouskartelli. Hinta-, toimitusehto-, kiintiö- ja markkinaoikeuden jakokartelliin liittyvät yksityisoikeudelliset pakotteet ovat horisontaalisina tehottomia. Uutena kiellettynä toimena säädelään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Kilpailunrajoituksesta olisi ilmoitettava kilpailuvirastolle, joka pitäisi rajoituksista julkista rekisteriä.

Laissa hintasulusta säädetään valtioneuvostolle valta määrätä hintasulku määräajaksi, jos

valuuttakurssien huomattava muutos, kansainvälinen hinta- tai kustannustason olennainen nousu taikka muu kansantalouden vakava häiriö on johtanut tai on johtamassa kotimaisen hinta- ja kulutustason vakavuuden huomattavaan häiriintymiseen. Hintasulusta olisi ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle ja eduskunta voisi päättää, että hintasulku on huomattava.

Lain nojalla esitetään perustettavaksi kilpailuvirasto, jolle siirretään elinkeinohallituksen hintavalvontaa ja taloudellisen kilpailun edistämistä koskevat tehtävät. Laissa kilpailuneuvostosta perustetaan kauppa- ja teollisuusministeriön yhteyteen erillinen kilpailuneuvosto. HE 148—151/1987.

Ammattitautilaki hyväksyttiin

Valiokunnan hyväksymä uusi ammattitautilaki sisältää säännöksiä, jotka nyt ovat asetuksessa tai sosiaali- ja terveysministeriön päätöksissä. Varsinaiset nykyiseen säännöstöön tehdyt muutokset ovat luonteeltaan vähäisiä.

Itse ammattitaudin käsitteen määrittelyä ei laissa muuteta.

Valiokuntaryhmassä käytiin laajaa keskustelua psyykkisten sairauksien sisällyttämisestä ammattitautilakiin. Hyväksytyssä laissa ei tätä mainintaan kuitenkaan esiinny. HE 153/1988.

LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 22 mietintöä ja yhden lausunnon.

Kuntajaon muutoksia edesautettiin

Kuntajaosta annettua lakia muutettiin siten, että lakia täydennettiin säännöksillä ennen kuntajaon muuttamista laadittavasta suunnitelmasta, joka koskee paikallishallinnon ja sen palvelujen järjestämistä. Suunnitelma kattaa keskeisten kunnallisten peruspalvelujen sekä valtion paikallishallinnon ja sen palvelujen järjestämisen kuntajaon muuttamisen kohteena olevalla alueella viiden vuoden aikana muutoksen voimaantulosta.

Samassa yhteydessä sisällytettiin kuntien yhdistymisavustuksista annettuun lakiin säännökset avustuksesta, jolla tasoitetaan verotulojen määrä asukasta kohti asukasmäärältään pienemmässä kunnassa, joka liitetään suurempaan kuntaan, tämän keskimääräistä verotulomäärää vastaavaksi kolmena vuotena liitoksen voimaantulosta. HE 5/1988.

Kuntien kantokykyluokitusperusteita muutettiin

Kantokykyluokituksen toimittamisesta annettuja säännöksiä muutettiin siten, että kunnan taloudellisen kantokyvyn arviointiperusteena käytettävien tekijöiden keskinäistä suhdetta muutetaan alentamalla veroäyrimäärän merkitystä ja antamalla vastaavasti enemmän painoa laissa mainituille muille tekijöille. Terveystoimen, sosiaalitoimen ja sivistystoimen käyttömenojen raskuuden arvioinnissa otetaan palvelujen tason ohella huomioon palvelu-

jen tarve. Kunta- ja väestörakenteesta aiheutuvat tai muut paikkakuntaکوhtaiset tekijät otetaan huomioon, kun niistä aiheutuu poikkeuksellista rasitusta kunnallistaloudelle. HE 62/1988.

Laki vapaakuntakokeilusta hyväksyttiin

Vapaakuntakokeilusta hyväksyttiin määräaikainen laki. Vapaakunnat voivat erityislainsäädännöstä poiketen järjestää hallintoaan oman päätätävävaltansa nojalla. Kunnille annetaan eräin poikkeuksin mahdollisuus yhdistää lautakuntia tai jättää niitä asettamatta ja antaa niiden tehtävät kunnanhallitukselle tai viranhaltijalle.

Kunnanhallituksen ratkaistavaksi saataisiin ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti siirtää asiat, jotka laissa tai sen nojalla asetuksessa on säädetty lautakunnan ratkaistavaksi. Kunnanvaltuuston päätöksen alistamisesta valtion viranomaisen vahvistettavaksi ehdotetaan pääosin luovuttavaksi. Vapaakunnat valitaan kuntien hakemusten pohjalta. Kunnat voivat myös valita, mihin kokeilutoimintoihin ne osallistuvat. HE 54/1988.

Pienten valtionosuuksien uudistamisessa alku rakenteelliselle valtionapujärjestelmän kehittämiselle

Laki- ja talousvaliokunta käsitteli marraskuussa eräiden taloudelliselta merkitykseltään pienehköjen valtionosuuksien ja -avustuksien yhdistämistä ja muuttamista osittain asukaslukuun perustuvaksi. Tähän liittyen nykyinen kuntien yleinen rahoitusavustusjärjestelmä muutettiin pysyväksi.

Yleisenä rahoitusavustuksena myönnetään verotulojen täydennystä ja harkinnanvaraista avustusta. Esitys ei koske keskeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon eikä sivistystoimen valtionosuuksia ja -avustuksia eikä myöskään perustamiskustannusten valtionapuja.

Yleisenä valtionosuutena myönnetään kunnalle kiinteä kantokykyluokituksen mukaan porrastettu markkamäärä asukasta kohti. Valtionosuutta korotetaan kaksikielisuuden ja asukasluvun alenemisen perusteella. Valtionosuuden keskimääräistä markkamäärää tarkistetaan vuosittain.

Laki- ja talousvaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen eräiden tarkistusten jälkeen, jollainen oli mm. yleisen valtionosuuden keskimääräisen markkamäärän nostaminen 120 markkaan. HE 134/1988.

Keskustan, SKDL:n ja Vihreiden vastalauseessa ehdotetaan mm. yleisen valtionosuuden keskimääräiseksi markkamääräksi asukasta kohti 130 markkaa. HE 134/1988.

SIVISTYSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 26 mietintöä ja 1 lausunnon.

Uusia koululakeja muutettiin

Ns. uusien koululakien säännöksiä muutettiin siten, että lakien täytäntöönpanossa ilmen-

neitä epäkohtia poistetaan ja kuntien itsehallintoa korostetaan. Opetussuunnitelman muutosten alistamisesta ja opettajien ja muiden viranhaltijoiden vaalissa noudatettavasta alistusvalitusmenettelystä luovutaan. Virkaa ja tointa hakeneiden oikeusturva varmistetaan mahdollisuudella valittaa vaalipäätöksestä. Lain nojalla peruskoulun oppilaskotiin voidaan valtionosuuteen oikeuttavasti majoittaa lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita. Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen eräin teknisin ja voimaantulosäännösten muutoksin. HE 193/1987.

Peruskoululakia ja lukiolakia muutettiin

Pohjoismaiden välillä peruskoulun aineenopettajien ja erityisopettajien sekä keskiasteen oppilaitosten aineenopettajien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista tehtyjen sopimusten nojalla peruskoulun ja lukion opettajanvirkaan voidaan nimittää paitsi Suomen myös Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalainen. Peruskoululakia ja lukiolakia muutettiin siten, että opettajan siirtäminen näiden säännösten nojalla toiseen virkaan edellyttää opettajan antamaa suostumusta samoin kuin valtion virkamieslain vastaavissa säännöksissä edellytetään. Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen tehtyään siihen vähäisen korjauksen. HE 8 ja 70/1988.

Opettajankoulutuslakia muutettiin

Opettajankoulutusneuvostoa koskeva säännös kumottiin. Neuvoston tehtävät siirretään korkeakouluneuvostolle, johon tätä varten perustetaan kasvatustieteen, opettajankoulutuksen ja psykologian alan jaosto. Samalla kumotaan opettajankoulutuksen järjestämistä koskevia tarpeettomiksi käyneitä säännöksiä. Myös opettajankouluttajien jatko-opiskelua koskevia virkavapaussäännöksiä muutetaan. Valiokunta piti esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja hyväksyi hallituksen esityksen muuttamattomana. HE 40/1988.

Kääntäjien tutkinto- ja hyväksymisjärjestelmä uudistettiin

Virallisia kääntäjiä koskevan lain tarkoituksena on uudistaa kääntäjien tutkinto- ja hyväksymisjärjestelmä sekä siihen liittyvät hallinnolliset järjestelyt. Samalla luovutaan kääntäjien nykyisestä valasta ja valantehneen kielenkääntäjän nimitys muutetaan viralliseksi kääntäjäksi. Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen eräin täsmennyksin ja muutoksin. HE 47/1988.

Valtion taiteilija-apurahojen määrää lisättiin

Lakia taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista esitettiin muutettavaksi siten, että taiteilija-apurahojen määrää lisätään kahdeksalla, joista kuusi yksivuotista ja kaksi viisivuotista apurahaa. Valiokunta hyväksyi lakimuutoksen. HE 137/1988.

Varastokirjasto perustettiin

Laki varastokirjastosta merkitsee opetusministeriön alaisen varastokirjaston perustamista. Sen tehtävänä on ottaa vastaan, säilyttää ja asettaa käyttöön kirjastoista sinne siirrettävää,

etupäässä vähän käytettyä aineistoa. Tavoitteena on kirjastojen tilojen käytön järjeistämisen ja säästöt kirjakustannuksissa. Varastokirjasto sijoitetaan Kuopioon. Valiokunta hyväksyi hallituksen lakiesityksen muodollisen korjauksen jälkeen. HE 138/1988.

Taidekoulut kuvataideoppilaitoksiksi

Lakia ammatillisista oppilaitoksista muutettiin siten, että kuvataiteen ammatillisen koulutuksen järjestämiseksi muodostetaan kuvataideoppilaitokset. Tarkoituksena on luoda edellytykset kolmen harkinnanvaraista valtionapua saavan, vuonna 1987 ammattikasvatushallituksen alaisuuteen siirretyn taidekoulun saattamiselle elokuun 1989 alusta lakisääteisen valtionavun piiriin. Valiokunta hyväksyi lakimuutoksen. HE 169/1988.

Peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannusten valtionosuusasteikkoa alennettiin

Lakia peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista muutettiin siten, että käyttökustannusten valtionosuusasteikkoa alennettiin kantokyluokkien 4-10 osalta yhdellä prosenttiyksiköllä viiden vuoden aikana. Lakiin tuli myös oppilaiden kotikuntien maksuosuuksien ja -korvausten ennakkomaksuvelvollisuus. Valiokunta hyväksyi lain muutokset. HE 171/1988.

Suomenlinnan hoitokunnasta laki

Suomenlinnan hoitokuntaa koskevan lain mukaan siitä tuli opetusministeriön alainen virasto ja henkilöstö siirtyi hoitokunnan palvelukseen. Valiokunta hyväksyi lain. HE 172/1988.

Museoiden valtionavustukset lakisääteisiksi

Laki museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista muutettiin siten, että valtionosuudet tulivat pääasiallisesti lakisääteisiksi. Valtionosuutta maksetaan opetusministeriön määräämille maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille. Opetusministeriö voi budjetin rajoissa hyväksyä valtionosuuden myös valtakunnallisille erikoismuseoille ja muille museoammatillisesti hoidetuille museoille. Valtionosuutta myönnetään vähintään 15 ja enintään 42 prosenttia keskimääräisistä käyttömenoista sijaintikunnan kantokyluokan mukaan porrastettuna. Maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille valtion osuus on 7 prosenttiyksikköä suurempi alueellisten tehtävien hoitamista varten. Valiokunta hyväksyi lainmuutokset täsmennysten jälkeen. HE 195/1988.

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 22 mietintöä ja 2 lausuntoa.

Maataloustulolakia muutettiin

Hyväksytyn lainmuutoksen tarkoituksena on, että maataloustuotannon tasapainoittami-

seen ja ohjaamiseen voidaan muun ohella käyttää valtioneuvoston tarkemmin päättämä määrä, kuitenkin enintään 400 miljoonaa markkaa, mistä puolet katetaan maataloudelta perittävänä maksuina ja veroina. Lisäksi lakia muutettiin siten, että maataloudelta voidaan periä vuonna 1989 erilaisina maksuina ja veroina 10 miljoonaa markkaa ruokaperunaylijäämän markkinoinnista valtiolle aiheutuvien menojen kattamiseksi. HE 144/1988.

SOSIAALIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 36 mietintöä ja 5 lausuntoa.

Sosiaalivaliokunnalla oli työntäyteinen kevät useista työelämän uudistusta koskeneista hallituksen esityksistä johtuen. Työelämää uudistettiin niin työturvallisuuden, työajan, työsuhteturvan kuin yhteistoiminnankin osalta. Lakeja valiokunnassa käsiteltäessä oli voimakkaita vastakkainasetteluita niin hallituksen ja opposition kuin hallituksen sisäisten ryhmienkin välillä.

Vaarallisiin töihin säädettiin keskeytys- ja kieltäytymisoikeus

Työturvallisuuslakiin lisättiin säännös, jonka mukaan työntekijällä on oikeus pidättäytyä työstä, josta aiheutuu vakavaa vaaraa työntekijän omalle tai muiden työntekijöiden hengelle tai terveydelle. Työstä pidättäytymisestä on ilmoitettava työnantajalle ja oikeus pidättäytyä jatkuu, kunnes työnantaja on poistanut vaaratekijät tai muutoin huolehtinut mahdollisuudesta suorittaa työ turvallisesti.

Työsuojeluvaltuutetulle annettiin oikeus keskeyttää edustamiensa työntekijöiden osalta välitöntä ja vakavaa vaaraa työntekijän hengelle tai terveydelle aiheuttava työ. Keskeyttämisestä on ilmoitettava työnantajalle ja työnantaja voisi varmistuttuaan, ettei vaaraa ole, määrätä työnteon jatkettavaksi. Lainmuutos tulee voimaan 1. päivänä syyskuuta 1988. HE 167/1988.

Pienten taikka sairaiden lasten vanhemmille mahdollistettiin yksilöllinen työaika

Työsopimuslakiin otettiin säännökset tilapäisestä hoitovapaasta, jolloin alle 10-vuotiaan lapsen äkillisesti sairastuessa työntekijällä on oikeus saada enintään neljä työpäivää tilapäistä hoitovapaata hoidon järjestämiseksi tai lapsen hoitamiseksi.

Työsopimuslakiin otettiin lisäksi säädökset osittaisesta hoitovapaasta, jota työntekijä voi saada alle 4-vuotiaan lapsen hoidon vuoksi sekä peruskoulun aloittavan lapsen hoidon vuoksi ensimmäisen lukukauden aikana. Osittainen hoitovapaus toteutetaan työnantajan ja työntekijän sopimalla tavalla siten, että työaika on 6 tuntia vuorokaudessa ja 30 tuntia viikossa. Työnantaja voi kieltäytyä sopimasta osittaisesta hoitovapaasta vain merkittävän haitan vuoksi. Työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan tai siihen rinnastettavaan työhön osittaisen hoitovapaan päätyttyä.

Liukuvasta työajasta työntekijä ja työnantaja voivat sopia niin, että työntekijä voi sovituiissa rajoissa määrätä työnsä päivittäisen alkamis- ja päättymisajankohdan. Samalla olisi sovittava muista liukuvan työajan käyttöön liittyvistä asioista. Työntekijä voi pidentää tai lyhentää säännöllistä vuorokautista työaikaan liukuma-ajan määrällä, kuitenkin enintään kahdella

tunnilla. Liukuma-ajan enimmäismäärä saa olla enintään 20 tuntia ja sen on tasoituttava säännöllisen työajan pituiseksi enintään kalenterivuoden aikana. Uudistus tulee voimaan 1. elokuuta 1988. HE 166/1988.

Työsuhdeturvaa parannettiin ja yhteistoimintaa kehitettiin

Työsopimuslakiin otettiin nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset taloudellisella ja tuotannollisella perusteella tapahtuvasta työsopimuksen irtisanomisesta. Pääsäännön mukaan irtisanomisoikeus syntyy näissä tapauksissa vain, jos työ on vähentynyt vähäistä suuremman määrän ja muutoin kuin tilapäisesti eikä työntekijää voida sijoittaa uudelleen tai kouluttaa uusiin tehtäviin.

Lomautuksen enimmäispituutta silloin, kun työ on vähentynyt tilapäisesti, jatkettiin 75 päivästä 90 päivään. Irtisanomisaikojä pidennetään siten, että 9 vuoden työsuhteen jälkeen se on 4 kuukautta ja 12 ja 15 vuoden työsuhteen jälkeen se pitenee aina kuukaudella siten, että pisimmillään irtisanomisaika on 6 kuukautta. Yli 10 vuotta jatkuneen työsuhteen jälkeen on työntekijän irtisanoutumisaika 2 kuukautta.

Muista kuin työntekijästä johtuvista syistä irtisanotun työntekijän takaisinottoaika pitenee nykyisestä 6 kuukaudesta 9 kuukauteen.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain säännöksiä kehitettiin siten, että lain soveltamispiiriin kuuluvassa yrityksessä ollessa neuvoteltavana toimenpide, joka ilmeisesti johtaa työntekijän lomauttamiseen, osa-aikaistamiseen tai irtisanomiseen, olisi asian ratkaiseminen mahdollinen vasta, kun ratkaisusta on sovittu tai neuvotteluihin varattava vähimmäisaika on kulunut. Lain mukaan tämä ns. tehostettu neuvotteluvaikeus koskee mm. seuraavia ratkaisuja: — irtisanomisia, lomautuksia ja osa-aikaistamisia, — työtehtävien ja menetelmien olennaisia muutoksia, — siirtoja työtehtävistä toisiin, — kone- ja laitehankintojen henkilöstövaikutuksia, — toimintojen siirtoa toiselle paikkakunnalle, — yrityksen laajentamista tai supistamista sekä — rätionalisointisuunnitelmia.

Neuvotteluissa tulee noudattaa vähintään kolmen kuukauden neuvotteluaikaa, kun neuvoteltava järjestely ilmeisesti johtaisi yli kymmenen työntekijän irtisanomiseen, osa-aikaistamiseen tai yli 90 päivän mittaiseen lomauttamiseen. Vähintään 7 päivän neuvotteluaikaa noudatetaan, kun järjestely johtaa enintään kymmenen työntekijän irtisanomiseen, osa-aikaistamiseen tai työntekijämäärästä riippumatta alle 90 päivän lomauttamiseen.

Eriytinen kahden kuukauden neuvotteluaika koskee kaikkia liikkeen luovutuksesta johtuvia henkilöstöjärjestelyjä. Luovutuksen saaja, uusi omistaja voi myös vedota ennen liikkeen luovutusta tapahtuneisiin neuvotteluihin, joissa hän on ollut mukana.

Lisäksi tulee lain soveltamispiiriin kuuluvassa yrityksessä jatkossa laatia henkilöstö- ja koulutussuunnitelma, joka voidaan vahvistaa vasta yhteistoimintamenettelyn jälkeen. Eriyisen ongelmalliseksi muodostui valiokuntakäsittelyn aikana yhteistoimintalain muutos, jonka mukaan olennaisia kone- ja laitehankintoja koskeva neuvotteluvaikeus rajataan siten, että tällaiset investoinnit ovat neuvotteluvaikeisuuden piirissä vain niiden henkilöstövaikutusten osalta. Asiaa käsittelee ja esittelee ministerit Puhakka ja Kanerva olivat keskenään erimielisiä siitä, tuleeko neuvottelut käydä kolme kuukautta ennen laitteen yritykseen tuloa. Asiasta ei kyetty valiokuntakäsittelyn aikana saavuttamaan yksimielisyyttä, joten asian lopullinen ratkeaminen jää oikeuskäytännön varaan.

Työsopimuslain muutokset tulevat voimaan vuoden 1989 alusta ja yhteistoiminnasta yrityk-
sissä annetun lain muutos kolme kuukautta myöhemmin, HE 19/1988.

Eläkeläiset oikeutettiin kuulumaan työpaikkakassojen toimintapiiriin

Sairausvakuutuslakia muutettiin siten, että työpaikkakassan toimintapiiriin voivat kuulua saman työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden lisäksi myös kyseisen työnantajan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet, HE 9/1988.

Asumistukea tarkastettiin

Hallitus esitti Suomen Pankin peruskoron korotuksen johdosta heinäkuulta 1988 myönnet-
tyjä asumistukia tarkastettavaksi ylimääräisesti 5 prosentilla 1 päivästä elokuuta 1988 lu-
kien. Korotus ei kuitenkaan koske ennen vuotta 1978 valmistuneessa tai perusparannetus-
sa vuokra-asunnossa asuvia tuen saajia.

Sosiaalivaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen nostettuaan asumistuen korotuksen 8,7
prosenttiin sekä kiinnitettään huomiota myös vanhemmissa vuokra-asunnoissa asuvien
tuen saajien asemaan. HE 75/1988.

Päiväkotikohtainen hoitopaikkojen enimmäismäärän poistaminen äänestettiin lepää- mään

Hallitus esitti lasten päivähuollosta annetusta laista poistettavaksi päiväkotikohtainen hoi-
topaikkojen enimmäismäärä ja lääninhallituksen lupamenettely, jonka nojalla voidaan
myöntää poikkeuksia hoitopaikkojen enimmäismäärästä. Lisäksi esityksen mukaan pois-
tettaisiin valtioneuvoston toimivalta määrätä kehitysvammaisten erityishuollon kuntainliiton
perustamisesta ja yhteistoiminnan ehdoista. Myös sosiaali- ja terveysministeriön suostu-
mus kehitysvammaisten erityishuollon ja terveydenhuollon yhteistoimintasopimuksesta se-
kä valtioneuvoston toimivalta määrätä yhteistoimintayksikkö perustettavaksi ja yhteistoi-
minnan ehdot poistettaisiin esityksen mukaan. Sosiaalivaliokunta samoin kuin suuri valio-
kunta hyväksyivät hallituksen esityksen muuttumattomana, mutta oppositio äänesti esityk-
sen kolmannessa käsittelyssä lepäämään seuraaville valtiopäiville. HE 215/1987.

Työntekijäin eläkelakiin lisättiin alaikäraja koskevat säännökset sekä laajennettiin harkinnanvaraista laajennusoikeutta

Hallituksen esityksen mukaisesti yksityisen työnantajan palveluksessa olevia työntekijöitä
koskeviin eläkelakeihin lisättiin alaikäraja koskevat säännökset siten, että vakuuttamisvel-
vollisuus alkaa sinä kalenterivuonna, jona työntekijä täyttää 14 vuotta. Lisäksi lain sään-
nöstä eläkkeen perusteena olevan palkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta päätettiin
laajentaa koskemaan myös muita työsuhteita kuin työntekijän viimeistä työsuhdetta. HE
73/1988.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia muutettiin

Kunnille ja kuntainliitoille vuosilta 1989 ja 1990 sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä aiheutuviin kustannuksiin maksettavaa valtionosuutta muutettiin siten, että valtionosuus nousee 1-5 kantokykyluokan kunnissa ja laskee 8-10 kantokykyluokan kunnissa. HE 194/1988.

Rintamalisä ulkomailla asuville veteraaneille

Vuosina 1939-1945 sotiin osallistuneille, ulkomailla asuville rintamaveteraaneille annettiin oikeus saada rintamalisää. Lisä myönnetään sellaiselle 65 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolla ei ulkomailla asumisen johdosta ole oikeutta kansaneläkelain mukaiseen kansaneläkkeeseen. Ulkomailla asuvalle ulkomaan kansalaiselle, joka saa Suomen solmiman sosiaaliturvasopimuksen perusteella kansaneläkettä, maksetaan myös rintamalisä. Lisä vastaa suuruudeltaan kansaneläkkeeseen myönnettävää rintamalisää. HE 130/1988.

Sotilasvammalain mukaisen elinkoron kansaneläkkeen lisäosaa vähentävä vaikutus poistettiin

Hallituksen esityksen mukaisesti kansaneläkelakia muutettiin siten, ettei sotilasvammalain mukainen perusmäärän suuruinen elinkorko vähennä kansaneläkkeen saajan lisäosan suuruutta. Uudistus tulee voimaan 1. päivänä lokakuuta 1989 ja siitä aiheutuu noin 75 miljoonan markan vuotuiset kustannukset. HE 129/1988.

Lapsilisiä korotettiin

Lapsilisiä päätettiin korottaa 1. lokakuuta 1989 lukien 17 prosentilla lukuun ottamatta kolme vuotta nuoremasta lapsesta suoritettavaa korotettua lapsilisiä. Lapsilisät maksetaan jaksossa kalenterikuukausittain. Lapsilisiä aletaan maksaa lapsilisäoikeuden syntymistä seuraavan kuukauden alusta ja vastaavasti maksaminen lopetetaan oikeuden päättymistä seuraavan kuukauden alusta. Lapsilisä maksetaan kaikille Suomessa asuville lapsille. HE 177/1988.

Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut määrittiin ja työnantajat vapautettiin lapsilisämaksusta

Kansaneläkemaksua peritään vuonna 1989 yksityisen yritystoiminnan piiriin kuulavalta työnantajalta ja eräiltä valtion liikelaitoksilta 3,90, 4,95 tai 5,55 % ennakkooperinnän alaisen palkan määrästä riippuen yrityksen pääomavaltaisuudesta. Yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen sairausvakuutusmaksu on 1,20 %. Julkisoikeudellisten työnantajien kansaneläkevakuutusmaksu on 4,45 %. Kuntasektorin sairausvakuutusmaksu on 3,70 % ja kirkon työnantajan sairausvakuutusmaksu 3,95 %. Valtion ja sen muiden kuin liikelaitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan ja kunnallisten liikelaitosten sairausvakuutusmaksu on 2,45 %.

Työnantajan lapsilisämaksua ei vuodelta 1989 peritä. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu

on 1,70 penniä veroäyriältä ja kansaneläkevakuutusmaksu 1,55 penniä veroäyriältä. HE 128/1988.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelua laajennettiin

Maatalousyrittäjien lomituspalvelusta annetun lain soveltamisalana on maatalousyrittäjä, joka harjoittaa karjataloutta ja joka on siihen siten sidonnainen, ettei karjatalouteen kuuluvien tehtävien vuoksi voi ilman lomittajaa vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Sijaisapua järjestettäessä lain soveltamisalaan kuuluu maatalousyrittäjä, joka harjoittaa maataloutta ja jolla tilapäisen synn vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrityksen tehtävistä ilman sijaisapua.

Tilapäisinä syinä pidetään sairautta, tapaturmaa, raskautta ja synnytystä, yritystoiminnan jatkamisen vaatimaa järjestelyä pysyvän työkyvyttömyyden tai kuolemantapauksen yhteydessä sekä varusmiespalveluksen ja siviilipalvelun suorittamista. Tilapäisen sijaisavun perusteena pidetään myös lääkärin määrääkseen tai lakiin perustuvaa kuntoutusta, isyysslomaa, vanhempainlomaa, lapsen sairautta, ottolapsen hoitoa, kertausharjoituksia sekä lähiomaisten kuolemaa tai hautajaisia.

Oikeus saada lomittaja koskee enintään 19 päivän pituista vuosilomaa eli päivän pidennystä aikaisempaan. Sijaisapu raskauden ja synnytyksen vuoksi pidennetään 155 päivästä 200 päivään. HE 176/1988.

Rintamaveteraanien kuntoutusta tehostettiin

Veteraanien nykyinen kuntoutusjärjestelmä saatettiin selvemmin osaksi terveydenhuollon yleistä kuntoutusjärjestelmää. Näin kuntoutuksen kohdentuminen sitä eniten tarvitseville ja tarpeelliset jatkotoimet voidaan järjestää tarkoituksenmukaisemmin. Rintamaveteraanien kuntoutus järjestetään edelleen erillisen määrärahan nojalla. He 99/1988.

Hammaslääkärimaksujen sairausvakuutus oikeutta laajennettiin

Sairausvakuutuslakia ja kansanterveyslakia muutettiin siten, että sairausvakuutuslain perusteella korvattavan hammaslääkärin suorittaman suun ja hampaiden tutkimukseen ja hoitoon oikeutettujen ja vakuutettujen piiriä laajennetaan kahdella ikäluokalla. Korvaukseen ova täten oikeutettuja vuonna 1958 ja sen jälkeen syntyneet vakuutetut. Muutos tulee voimaan 1. 7. 1989. HE 131/1988.

Pienten lasten vanhempien lyhennettyä työaikaa tuetaan taloudellisesti

Kotihoidon tuesta annettua lakia muutettiin siten, että niitä alle 3-vuotiaan lapsen vanhempia tai muita holhoojia, jotka ovat lyhentäneet tai lyhentävät työaikaansa lapsen kotona tapahtuvan hoidon vuoksi, tuetaan taloudellisesti. Osittaista kotihoidon tukea maksetaan, kun työ- tai virkasuhteessa olevan vanhemman tai muun lapsen huoltajan työaika on enintään 30 tuntia viikossa. Tukea ei kuitenkaan maksettaisi, jos lapsen hoito on siten järjestetty, että perhe on ennestään oikeutettu lasten kotihoidon tuen lisäosaan.

Osittaisen kotihoidon tuen määrä on 25 % kotihoidon tuen perusosasta eli noin 300 mk/kk, HE 210/1988,

Joustava eläkeikäjärjestelmä toteutettiin julkisella sektorilla

Valtiolla ja kunnallisella sektorilla otetaan käyttöön joustava eläkejärjestely. Järjestelmä valtiolla koskee valtion virka- tai työsuhteessa olevia sekä muita henkilöitä, joilla on oikeus valtion varoista suoritettavaan eläketurvaan. Suurimmat henkilöryhmät ovat peruskoulun, lukion ja eräiden valtionapua saavien laitosten henkilöstöt,

Eläemuodot ovat yksilöllinen varhaiseläke, varhennettu vanhuuseläke ja osa-aikaeläke. Yksilöllinen varhaiseläke voidaan myöntää 55 vuotta täyttäneelle henkilölle työn rasittavuudesta ja ikääntymisestä johtuvan suorituskyvyn alentumisen perusteella. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada ennen laissa säädettyä eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Osa-aikaeläke tekisi mahdolliseksi siirtyä työstä eläkkeelle asteittain osa-aikaeläkkeen korvatta ansioiden vähentymistä. Varhennettu vanhuuseläke ja osa-aikaeläke voidaan myöntää 58 vuoden iästä alkaen. HE:t 160 ja 161/1988.

LIIKENNEVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 7 mietintöä ja yhden lausunnon.

Radioviestintää koskeva lainsäädäntö uudistettiin

Radiotaajuuksia ja radiolaitteita, niiden rakennetta, hallussapitoa ja käyttöä sekä radioviestinnän suojaamista häiriöiltä koskeva uusi radiolaki säädettiin.

Kaikki radiovastaanottimet, määrättävillä yhteistaajuuksilla toimivat ja merkitykseltään vähäiset radiolähtetimet vapautetaan luvanvaraisuudesta. Näiden laitteiden valvonta toteutetaan tyyppihyväksymismenettelyn avulla, Radiolähtettimien käyttö säädettiin pääsääntöisesti luvanvaraiseksi.

Laki sisältää edelleen säännökset radiotoiminnan hallinnosta, joka kuuluisi liikenneministeriölle, telehallintokeskukselle ja radiotekniselle neuvottelukunnalle.

Liikennevaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen täsmennettyään radiolaitteiden tarkastamis- ja hyväksymismenettelyä, radiotaajuuksien valvontaa sekä radiolakiin liittyviä kotietsintää ja henkilön tarkastusta koskevia säännöksiä. HE 119/1987.

Kuljetusten alueellisesta tukemisesta annettua lakia muutettiin

Kuljetustuesta annetun lain voimassaoloa päätettiin jatkaa vielä vuoksi 1990 ja 1991. Kuljetustukeen oikeuttavien paperiteollisuustavaroiden tukea alennettiin 30 %:lla muiden tuoter ryhmien saamaan tukeen verrattuna. Pohjois-Kalotilla tukeen oikeuttavia matkasäännöksiä lievennettiin. HE 147/1988.

PUOLUSTUSASIAINVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 6 mietintöä ja yhden lausunnon

Lakia puolustusvoimista muutettiin

Puolustusvoimista annettua lakia muutettiin siten, että siihen lisätään valtuus säätää asetuksella ja lisäksi määrätä valtioneuvoston tai puolustusministeriön päätöksellä valtakunnan alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen yhteydessä käytettävistä voima- ja pakkokeinoista. Aluevalvontaa koskevien säännösten rikkomisesta tuomittavista rangaistusseuraamuksista säädetään erikseen asetuksella.

Lakia muutetaan myös vastaamaan kuluvan vuoden alusta voimaantullutta virkamieslakia, jonka mukaan viroista säädetään asetuksella. HE 203/19867.

Asevelvollisuuslakia muutettiin

Asevelvollisuuslakia muutettiin siten, että asevelvolliset voidaan määrätä varusmiespalvelukseen joko 19- tai 20-vuotiaina, Palvelusajaksi säädettiin aiempien 240 ja 330 päivän lisäksi 285 päivän palvelusaika. Kertausharjoituksesta myönnettäviä lykkäyksiä ja ns. kaksoiskansalaisten asevelvollisuutta koskevia säännöksiä tarkistettiin. Muutos sisältää myös asevelvollisuuttaan suorittavien palvelus- ja vapaa-aikaa koskevat perussäännökset, poliittiseen toimintaan osallistumisoikeutta ja oikeutta maksuttomaan ylläpitoon sekä sosiaaliin ja taloudellisiin etuuksiin sekä syrjintäkieltoa koskevat uudet sääntelyt. HE 76/1988.

TOINEN LAKIVALIOKUNTA

Valiokunta antoi 17 mietintöä.

Tasa-arvolakia tarkennettiin

Tasa-arvolakia muutettiin siten, että muissakin kunnallisissa luottamuselimissä kuin lautakunnissa valtuustoa lukuunottamatta tulee olla naisia ja miehiä. Säännös ei velvoita muutamaan ennen lain voimaantuloa asetettujen toimielinten kokoonpanoa.

Lisäksi lakia muutettiin siten, että ennen tasa-arvolain voimaantuloa noudatettuja eläkejärjestelyjä, joiden mukaan naisilla ja miehillä on oikeus siirtyä eläkkeelle eri ikäisinä, saadaan edelleen soveltaa työsuhteen alkamisajankohdasta riippumatta. HE 192/187.

Työsuhdekeksintölakia selkeytettiin

Työsuhdekeksintölakia muutettiin siten, että keksintöjen käsittely selkiytyy ja osapuolten oikeudet ja keksijän asema turvataan mahdollisimman tasapuolisesti.

Työntekijän asemaa parannettiin tapauksissa, joissa työnantaja ei hae keksinnölle patent-

tia otettuaan siihen oikeudet. Lakiin sisällytettiin myös säännökset osapuolten tiedonantovelvollisuudesta toisiaan kohtaan.

Työntekijän työsuhdekeksintöön liittyvän korvaussaatavan vanhentumisaikaa pidennettiin viidestä kymmeneen vuoteen. HE 3/1988.

Eläkkeet saatettiin ulosmittauskelpoisiksi

Työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke, sairaus- ja äitiyspäiväraha sekä eräät muut toimeentuloetuudet saatettiin ulosmittauskelpoisiksi. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäivät kuitenkin kansalaisen perustoimeentuloon tarkoitetut kansaneläke, perhe-eläkelain mukainen yleinen perhe-eläke, rintamasotilaslain mukainen eläke sekä työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäivät myös sotilasvammalain mukainen päiväraha, elinkorkoja huoltoeläke. Eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla määrättyyn tarkoitukseen myönnetty avustus ja kustannusten korvaus on myös jätettävä ulosmittaamatta.

Ulosmittaaminen toimitetaan palkan ulosmittausta koskevien säännösten mukaisesti. Ulosmittaamatta olisi siten jätettävä asetuksella määrättävä osuus eläkkeen tai muun etuuden nettomäärästä. Ulosmitattava osuus laskettaisiin kaikkien palkka- ja eläketulojen määrästä. Ulosmitattava osuus ei saa ylittää yhtä kolmasosaa nettomäärästä. HE 4/1988.

Asuntolainojen korkoja alennettiin ja lyhennysten lykkäystä helpotettiin

Vuokra- ja asunto-osuuskuntatalojen rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten asuntotuotantolain nojalla vuosina 1980-1981 sekä ennen 1. päivää maaliskuuta 1982 myönnettyjen asuntolainojen korkoja alennettiin. Lainmuutoksen tarkoituksena on myös jatkaa eräiltä osin tarkistettuna voimassa ollutta lakia, jolla yksinkertaistettiin vuokrataloille myönnettyjen asuntolainojen lyhennysten ja korkojen lykkäysjärjestelmää. Säännökset tulivat voimaan 1. päivänä joulukuuta 1988. HE 182/1988.

Pääkaupunkiseudun asuntorakennusmaapaketti hyväksyttiin

Pääkaupunkiseudulla kaavoitetusta ja kunnallistekniikan piirissä olevasta asuntorakennusmaasta, jonka rakennusoikeudesta ei ole käytetty vähintään puolta, aletaan periä vuotuista rakennusmaamaksua.

Maksua ei kuitenkaan peritä enintään kaksi asuntoa käsittäviä asuinrakennuksia varten tai enintään tehokkuudeltaan 0,25 kaavoitetuista rakennuskortteleista eikä myöskään enintään 3000 m² käsittävästä alueesta, jolla omistaja vakinaisesti asuu. Maksu on ensimmäisenä vuonna 10 % maapohjan verotusarvosta ja nousee vuosittain 5 %-yksiköillä. Maksun tuotto menee kaupungille.

Rakennuslakiin lisättiin säännös, jonka mukaan valtioneuvosto voi myöntää pääkaupunkiseudun kaupungeille luvan lunastaa alueen, joka valtuuston hyväksymässä yleiskaavassa on osoitettu asuntorakentamiseen tai siihen liittyvään yhdyskuntarakentamiseen. Lisäksi etuustolain käyttömahdollisuuksia pääkaupunkiseudulla laajennetaan. HE 98/1988.